

EKONOMİK RAPOR

2 0 2 0

ANTALYA TİCARET BORSASI

Cumhuriyet Caddesi Borsa İşhanı Kat 2-3-4

07040 Antalya /TÜRKİYE

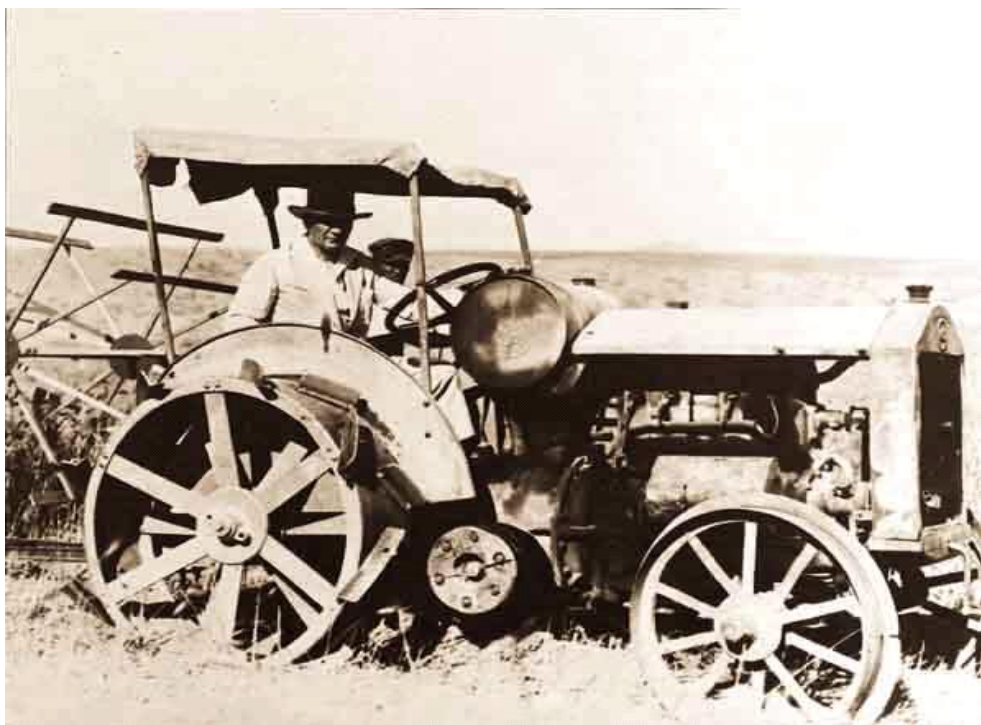
Tel: 0 242 241 28 28

Faks: 0 242 241 11 58

<http://www.antalyaborsa.org.tr> info@antalyaborsa.org.tr

**TÜCCAR, MİLLETİN EMEĞİNİ VE ÜRETİMİNİ KIYMETLENDİRMEK İÇİN
ELİNE VE ZEKÂSINA, EMNİYET EDİLEN VE
BU EMNİYETE LİYÂKAT GÖSTERMESİ GEREKEN ADAMDIR.
MUSTAFA KEMAL ATATÜRK**

S u n u ş

Antalya Ticaret Borsası; 2020 yılında 100. yılını kutlayarak kentimizin ve ülkemizin asırlık kurumlarından biri olmuştur. Asırlık çınarlar ailesine katılan borsamıza üye olmaktan ve yönetiminde bulunmaktan gurur duyarken hizmet etme fırsatının bize verilmesinden dolayı da mutluluk duyduğumuzu belirtmek isteriz. Böylesi tarihi derinliğe ve birikime sahip bir kurumun yönetim ve insan kaynağı ekibinde olmak hepimiz için kıvanç vericidir.

Tüm borsa ekibi olarak faaliyetlerimizi bu ayrıcalıkla gerçekleştirme motivasyonu içerisindeyiz. Kurumumuzun tarihi hafızası, tecrübesi ve misyonu hepimize rehber olmaktadır. Üyelerimize, sektörümüze, kentimize ve ülkemize hizmet ederken bu rehber, hepimize yardımcı olmaktadır.

2020 yılını tek kelime ile anlatın dense, herhalde büyük çoğunluğumuz salgın der. Salgından habersiz olduğumuz 2019 yılında hemen hepimiz 2020 yılı ile ilgili olarak kötü geçen 2019 yılından çok daha iyi bir yıl olacak diye beklentiye sahiptik. Fakat yaşayarak öğrendiğimiz şey, 2019 yılını mumla aramak oldu. 100 yıl önce yaşanan İspanyol gribi salgınından sonra ilk kez corona salgını tüm dünyayı felç etmiş oldu. Aradan geçen bir yıla rağmen covid-19 virüsü, yeni mutantlarıyla tüm dünyada salgın olmaya devam etmektedir. Her ne kadar aşı ve tedavi konularında ciddi ilerlemeler sağlanmış olsa da bir taraftan eşitsizlikler diğer taraftan kapasite sorunları, salgının hızının kesilememesinde önemli faktörler olmuştur.

2019 ve 2020 yıllarını %1 civarında bir büyümeyle kapattık. Ekonominin küçülmemesine en büyük katkıyı ise tarım sektörü yapmıştır. Büyümeden daha büyük katkıyı ise istihdamda yapan tarım sektörünün ülkemiz için stratejik bir sektör olduğu böylece bir kez daha anlaşılmıştır. Üstelik bu kez sadece ekonomik olarak değil aynı zamanda toplumsal olarak da tarımın tam bir beka sektörü olduğu görülmüştür. Çünkü ülkeler bu salgın döneminde kendi tarımsal ürünlerinin ihracatını ciddi boyutlarda kısıtlamıştır. Yani ne kadar paranız olursa olsun ihtiyaç duyduğunuz tarım ürünlerini ithal etmekte bile aciz kaldığınız bir dönem olarak 2020 yılı hatırlanacaktır.

Ali ÇANDIR

Yönetim Kurulu Başkanı

ANTALYA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU

Başkan : Ali ÇANDIR

Başkan Yardımcısı : Halil BÜLBÜL

Sayman Üye : Cüneyt DOĞAN

Üye : Süleyman ERSAN

Üye : Hüseyin SİMAV

ANTALYA TİCARET BORSASI MECLİSİ

Başkan : Erdoğan EKİNCİ
Başkan Yardımcısı : Abdullah İNAN
Başkan Yardımcısı : Murat KÖSEOĞLU
Katip Üye : Tuncay ÖZDEN

Üye : Ali ÇANDIR
Üye : Halil BÜLBÜL
Üye : Cüneyt DOĞAN
Üye : Süleyman ERSAN
Üye : Hüseyin SİMAV
Üye : Yusuf KARASU
Üye : Nuri BÜYÜKSELÇUK
Üye : Muzaffer AYDOĞAN
Üye : Sedat EKİCİ
Üye : Ragıp GÖK
Üye : Ata SÖNMEZ
Üye : Adnan İNGEÇ
Üye : Süleyman KAÇAROĞLU
Üye : Selçuk ÇELEBİ
Üye : Hakkı Ergin CİVAN

ANTALYA TİCARET BORSASI MESLEK KOMİTELERİ

1. MESLEK KOMİTESİ

Başkan	Ahmet YILMAZ
Başkan Vekili	Yusuf SARICALAR
Üye	Yusuf KARASU
Üye	Murat KÖSEOĞLU
Üye	Nuri BÜYÜKSELÇUK
Üye	Ali GÖK
Üye	Mehmet ÖZMEN

2. MESLEK KOMİTESİ

Başkan	Hakan Tayfun AYDIN
Başkan Vekili	Ramazan ÇETİN
Üye	Süleyman ERSAN
Üye	Muzaffer AYDOĞAN
Üye	Ali YILDIRIM

3. MESLEK KOMİTESİ

Başkan	Fevzi ATŞAN
Başkan Vekili	Fatih EKİNCİ
Üye	Erdoğan EKİNCİ
Üye	Cüneyt DOĞAN
Üye	Sedat EKİCİ
Üye	Erhan BÜYÜKKASAP
Üye	Mustafa ÇETİN

4. MESLEK KOMİTESİ

Başkan	Yaşar KOCAOĞLU
Başkan Vekili	İrfan AKBAŞ
Üye	Halil BÜLBÜL
Üye	Hüseyin SİMAV
Üye	Ragıp GÖK
Üye	Cengiz TULÜBEN
Üye	Zafer TAN

5. MESLEK KOMİTESİ

Başkan	İbrahim UYSAL
Başkan Vekili	Ufuk İNGEÇ
Üye	Ata SÖNMEZ
Üye	Adnan İNGEÇ
Üye	Süleyman KAÇAROĞLU
Üye	Şadi BAYRAM
Üye	Kadir ELMAS

6. MESLEK KOMİTESİ

Başkan	Ertan ALTUNDAĞ
Başkan Vekili	Mehmet BULGAN
Üye	Ali ÇANDIR
Üye	Tuncay ÖZDEN
Üye	Selçuk ÇELEBİ
Üye	Ömer OSMAN
Üye	Mert YEĞİNALTAŞ

7. MESLEK KOMİTESİ

Başkan	Necmi ALPAGOT
Başkan Vekili	Arif İZMİR
Üye	Hakkı Ergin CİVAN
Üye	Abdullah İNAN
Üye	Şaban ACAR

DİSİPLİN KURULU

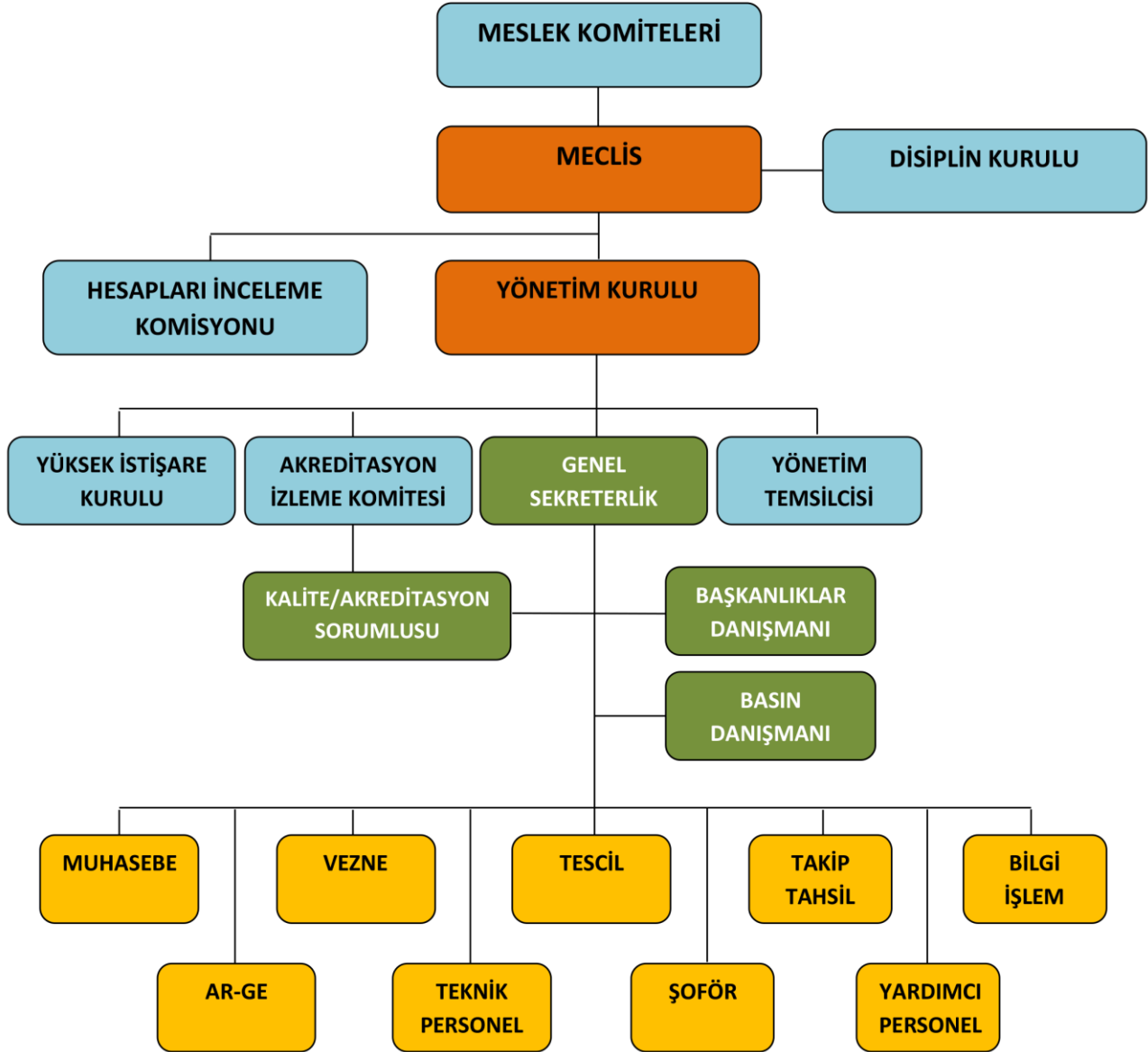
Başkan	Burak GÖNEN
Üye	Nurettin BABAOĞLU
Üye	Nuri CENGİZ
Üye	Mehmet Ali CAN
Üye	Mehmetcan ÇALIK
Üye	Mustafa ÇETİN

YÜKSEK İSTİŞARE KURULU

Ümit Mirza ÇAVUŞOĞLU
Mustafa FETTAHOĞLU
Mustafa EKİCİ
Ali Behzat ÖZMAN
Ahmet HACIİNCE

Lütfü GÖBÜŞ
Doğan CAN
Burak GÖNEN
Savaş TİTİZ

ATB ORGANİZASYON ŞEMASI

İÇİNDEKİLER

Sunuş _____	4
Giriş _____	10
1. Küresel Ekonomide Görünüm ve Eğilimler _____	12
2. Türkiye Ekonomisinde Görünüm ve Eğilimler _____	20
3. Antalya Ekonomisi, Tarımsal Üretimi ve Ticareti _____	44
4. Antalya Ticaret Borsası _____	66
4.1. Kuruluş ve Tarihçe _____	66
4.2. Mali Yapı ve Üye Sayısı _____	66
4.3. Temsil, İmza Yetkisi ve Ehliyet _____	67
4.4. Yayın Faaliyetleri _____	67
4.5. Borsa Tescilleri _____	68
4.6. Borsa Kotasyonuna Dahil Maddeler _____	68
4.7. Borsanın İşlem Hacmi _____	70
4.8. 2020 Yılı Ana Faaliyetleri _____	71
5. 2021 Yılı Hedefleri ve Planları _____	73
6.Sonuç ve Değerlendirme _____	74

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2020 YILI EKONOMİK RAPORU		04/04/2021
			Ver:1.0 10 / 74

Giriş

2019 yılı sonlarına doğru, 2020 yılı beklentileri ya da öngörülerini ifade edilmeye başlandığında 2019 yılından daha yüksek bir performans, ortak görüş olarak çıkıyordu. Bu görüş sadece ülkemiz için değil gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere tüm dünya için geçerliydi. Ancak 2020 yılı başından itibaren görülmeye başlandı ki, durum hiç de beklentilere uygun seyretmeyecek! Üstelik bu uygunsuzluk, ekonomik nedenlerin tetikleyiciliğinde değil küresel salgın (pandemi) tetikleyiciliğinde olacak! Muhtemelen eşi benzeri olmayan ve daha öncekilerle ölçek, yaygınlık, hız ve teknoloji gibi nispiyetlerle karşılaştırılamayacak bir salgınla insani ve ekonomik hayatın ani duruşuna tanık olduk. 2020 yılı, tarihteki yerini bir başka alacaktır ve bu haliyle de eşsiz bir konuma sahip olacaktır.

GSYH (gayrisafi yurtiçi hasıla) büyümesi olarak 2019 yılında dünya % 2.9, GOÜ (gelişmekte olan ülkeler) %3.7'lik performanslar gösterirken ülkemiz ancak %0.9'luk performans gösterebilmiştir. Bu durum bir taraftan 2023 hedeflerinden tamamen kopmamıza bir taraftan da rakiplerimiz olan GOÜ ekonomilerinden olumsuz anlamda uzaklaşmamıza neden olmuştur. Tarım sektörü bir kez daha bu olumsuz gidişatı ve küçülmeyi, % 3.3 büyüyerek engellemiştir.

2020 yılı, salgının yarattığı ekonomik kapanmalar dolayısıyla dünyada ve ülkemizde farklı tahribatlara, etkilere ve müdahalelere sahne olmuştur. Her şeyden önce hepimiz için ortak bir etkilenme olmuş ve hepimizin hayatına doğrudan etki eden boyutlara ulaşmıştır. Tüm dünyada geçerli olan bu ortak etki varken ilave etkilenmeler, hem ülkeler hem de sektörler için ayrı ayrı yaşanmıştır. Ülkelerin yönetimleri de bu etkilenmelere ve kapanmalara karşı farklı mali destek ve teşvik politikaları uygulamışlardır. Doğrudan vatandaşlarına ve şirketlerine olmak üzere iki ana alanda olan bu destek ve teşviklerin büyük bölümü hibe niteliğinde yapılmıştır. G20 ülkeleri, ortalama olarak GSYH'larının %10'a yakın bölümünü bu kapsamda vatandaşlarına ve şirketlerine yansıtırken ülkemizde bu oran %1.5 civarında kalmıştır.

2020 yılında ülkemizde yaşanan ayırıcı özellik, negatif reel faizle verilen kredilerdeki devasa artıştır. Öyle ki uzun yıl ortalaması %15 civarında olan kredi büyümesi 2020 yılında %50'yi aşmış özellikle tüketici tarafını oluşturan konut ve araç kredileri %100 civarında bir kredi büyümesine sahne olmuştur. Böylesi devasa kredi büyümesi yıl sonunda %1.76'lık bir GSYH büyümesini körüklemiştir. Dünyada Çin ile birlikte pozitif büyüyen Türkiye ekonomisi, bu büyümenin bir bölümünü de tarımın %4.79 büyümesinden sağlamıştır.

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2020 YILI EKONOMİK RAPORU		04/04/2021
			Ver:1.0 11 / 74

Tarım sektörümüz, genel olarak bir dönem iyi büyümeye karşılık ertesi dönem daha kötü bir performans gösterme karakteristiğine sahip olsa da son yıllarda bu durum yerine istikrarlı bir yıllık pozitif büyüme eğilimine girmiştir. Bu eğilim 2020 yılında da devam etmiştir. Esasen bu eğilimin istikrarlı ve sürdürülebilir bir yapıda büyümeye dönüştürülmesi gereklidir. Bu yapı hem ülkemiz tarımı için hem de kentimiz tarımı için geçerli hale getirilmelidir. Zira tarımsal faaliyetler başta kırsal kesim olmak üzere tüm insanlarımıza doğrudan etki etmektedir. Tarımsal faaliyetlerdeki dalgalanmalar, kent-kırsal kesim insanlarımıza doğrudan şok edici etkiler yaratmaktadır. Söz konusu dalgalanmalar aynı zamanda tarımsal faaliyetlerle uğraşanları da bu faaliyetlerden uzaklaştırmaktadır. Yani ikili ve geniş kapsamlı olumsuz etkiler yaratmaktadır. Tarım sektörünün tüm olumsuzlara ve zorluklara rağmen kent ekonomisi içine nüfuz etme ve yayılma gücü hala etkisini göstermektedir. Yani kentimizde tarımsal üretim ve ticaret iyi ise hem kent ekonomisi hem de kent istihdamı toplam olarak yükselmektedir.

Ekonomik büyüme eğilimini sürdürülebilir hale getirme çabalarının özellikle tarımsal ve ticari hayata sayısal yansımaları; bu raporun temel konusunu oluşturmaktadır.

İlk bölümde, yukarıda sözü edilen yaklaşımla bir tümden gelim uygulaması ve değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır. Bu bölümde IMF,OECD, WTO ve WB gibi uluslararası, TÜİK, DPT, DTM ve HM gibi ulusal kurumların verilerinden ve araştırma raporlarından yararlanılmıştır.

İkinci bölüm Türk ekonomisindeki 2020 yılı görünümünü ve bir zaman serisi biçiminde eğilimlerini kapsamaktadır. Bu kapsamdaki ikincil veriler ve araştırmalar temel alınmıştır.

Üçüncü bölümde, tarımsal yapı ve ticaretteki veriler ve araştırmalar değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölümde ise Antalya'nın tarımsal yapısı ve ticareti; uluslararası, ulusal ve bölgesel karşılaştırmalarla değerlendirilmiştir.

Beşinci bölümde, Antalya Ticaret Borsası'nın kurumsal ve operasyonel faaliyetlerinin 2020 yılı görünümü değerlendirilmiştir.

Raporun son bölümü olan altıncı bölümü ise 2021 yılı hedeflerine ayrılmıştır.

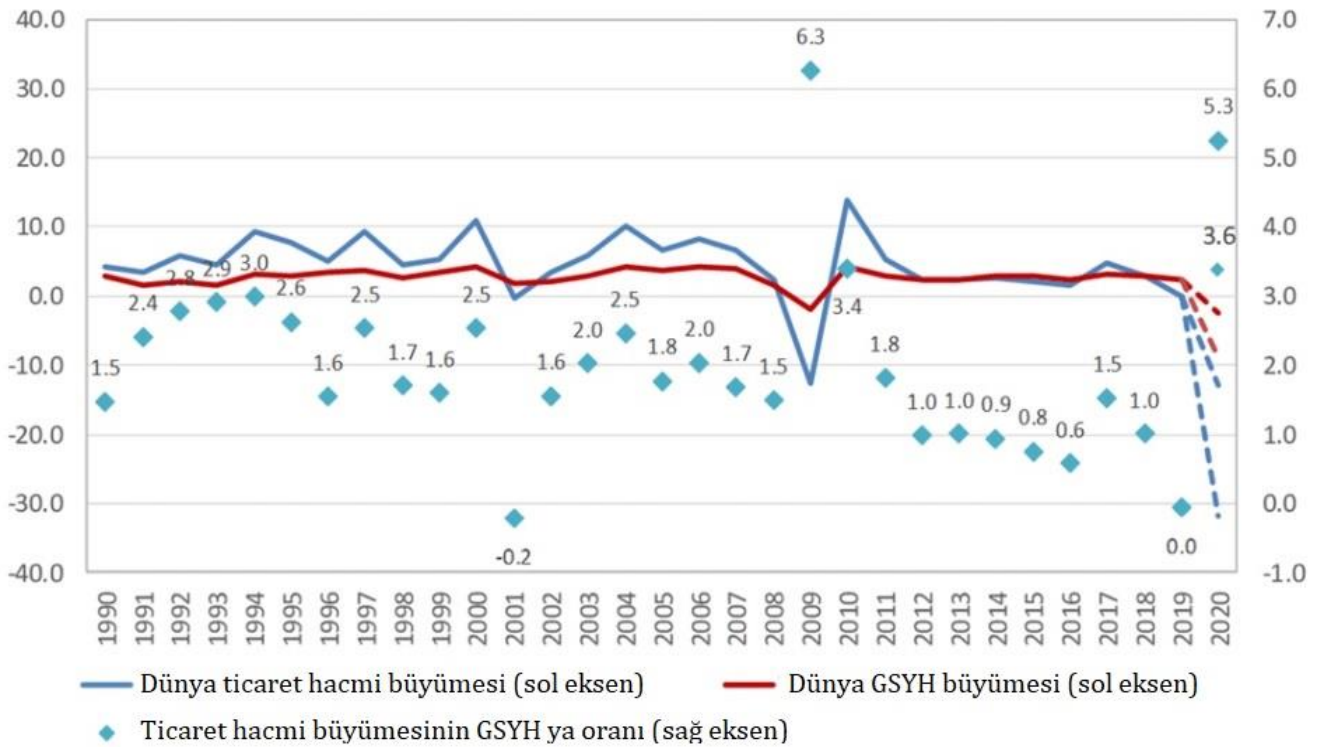
1. Küresel Ekonomide Görünüm ve Eğilimler:

Küresel ekonominin GSYH ve ticaret büyüme eğilimleri itibariyle son 30 – 40 yıllık geçmişini iki ana kırılma anıyla incelemek mümkündür. Bunlardan biri 2009 kırılması diğeri de 2020 kırılmasıdır.

2020 yılı, gelecek yıllar itibariyle tabii ki ayrıca irdelenecek ve değerlendirilecektir. Ancak 100 yılda bir karşılaşılan covid salgını, 2020 yılının tüm ekonomik ve ticari faaliyetlerini kökten etkilemiş ve değiştirmiştir. Bu değişikliklerin yarattığı yeni eğilimler takip eden yıllarda ortaya çıkacaktır.

Küresel GSYH büyüme hızı ile ticaret hacmi büyüme hızı ilişkisi dünyadaki ekonomik iklim ve performans bakımından önemli göstergelerdendir. Bu temel göstergelerin birbirine oranı da belirli ölçüde ticaret ve ekonomik büyüme duyarlılığına işaret etmektedir.

Şekil-1.1. Dünya GSYH ve Ticaret Hacmi Büyüme Eğilimleri.

Kaynak: WTO ve WTO Küresel Ticaret Modeli.

Şekil-1.1’de 90’lı yıllardan itibaren bu göstergelerle ticaret hacmi büyümesinin GSYH büyümesine oranı ile ilgili eğilim verilmektedir. Burada en dikkat çeken iki önemli konudan biri kırılma yılları diğeri de oran değerleridir. Buradaki şekilde gösterilmemekle birlikte önceki yılın ekonomik raporundan da görülebileceği gibi 80’li yıllarda GSYH büyümesinin ticaret hacmi büyümesinden daha yüksek olduğu bilinmektedir. Yıllık ortalama %4 civarındaki GSYH büyümesine karşılık %3’ten biraz yüksek ticaret büyümesi söz konusu olmuştur. 90’lı yıllarda ise

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2020 YILI EKONOMİK RAPORU		04/04/2021
			Ver:1.0 13 / 74

bu oran tersine dönmüş ve yıllık ortalama %3 civarındaki GSYH büyümesine karşılık %5 civarında büyüyen bir ticaret hacmi büyümesi olmuştur.

2000’li yıllarla ilgili yapılacak ilk tespit 2001 yılının dünya için de bir kriz yılı olduğudur. Ticaret hacmi küçülmüş ve GSYH büyümesi sıfıra yaklaşmıştır. Fakat küresel ekonominin GSYH ve ticaret büyümelerinin son 40 yıldaki altın çağı hiç kuşkusuz 2002 – 2008 dönemi olmuştur. Bu dönemde gösterilen performans, 80’li yıllardan itibaren hiçbir dönemde gösterilememiştir. Bu performanstan en fazla yarar sağlayan ekonomiler ise kesinlikle ve açık ara GOÜ olmuştur. Bu dönemin nimetlerinden ülkemiz genel olarak yeterince ve etkili şekilde yararlanamamıştır.

Dünya ekonomisi 2010-2019 dönemini de oldukça iyi bir performansla geçirmiştir. Yıllık ortalama büyüme, GSYH’da %4’ü aşarken ticarete ise %4’e yaklaşmıştır. GOÜ’de ise büyüme %5.5’un üzerinde seyretmiştir. Yani bu 10 yıllık dönem, genel eğilimi itibariyle aşağıya doğru da olsa, oldukça elverişli bir ekonomik iklimi işaret etmiştir. Bunun en önemli kaynakları hiç kuşkusuz 2008 küresel kriziyle beraber merkez bankalarının neredeyse sınırsız para arzı ile piyasaları son derece likit tutması, doğal olarak faizlerin hiçbir dönemde olmadığı kadar sıfırlanması, küresel mal ve hizmet akımlarının ciddi boyutta serbestleşmesi olmuştur. Ancak özellikle Trump’ın seçilmesiyle beraber, yanlış bir tanımlamayla, adına ticaret savaşları dense bile aslında keyfi kısıtlamaların başlamasıyla küresel hareketlilik son birkaç yılda zayıflama göstermiştir. Bu dönemde ticaret hacmi büyümesiyle GSYH büyümesi eşdeğer performans göstermiştir.

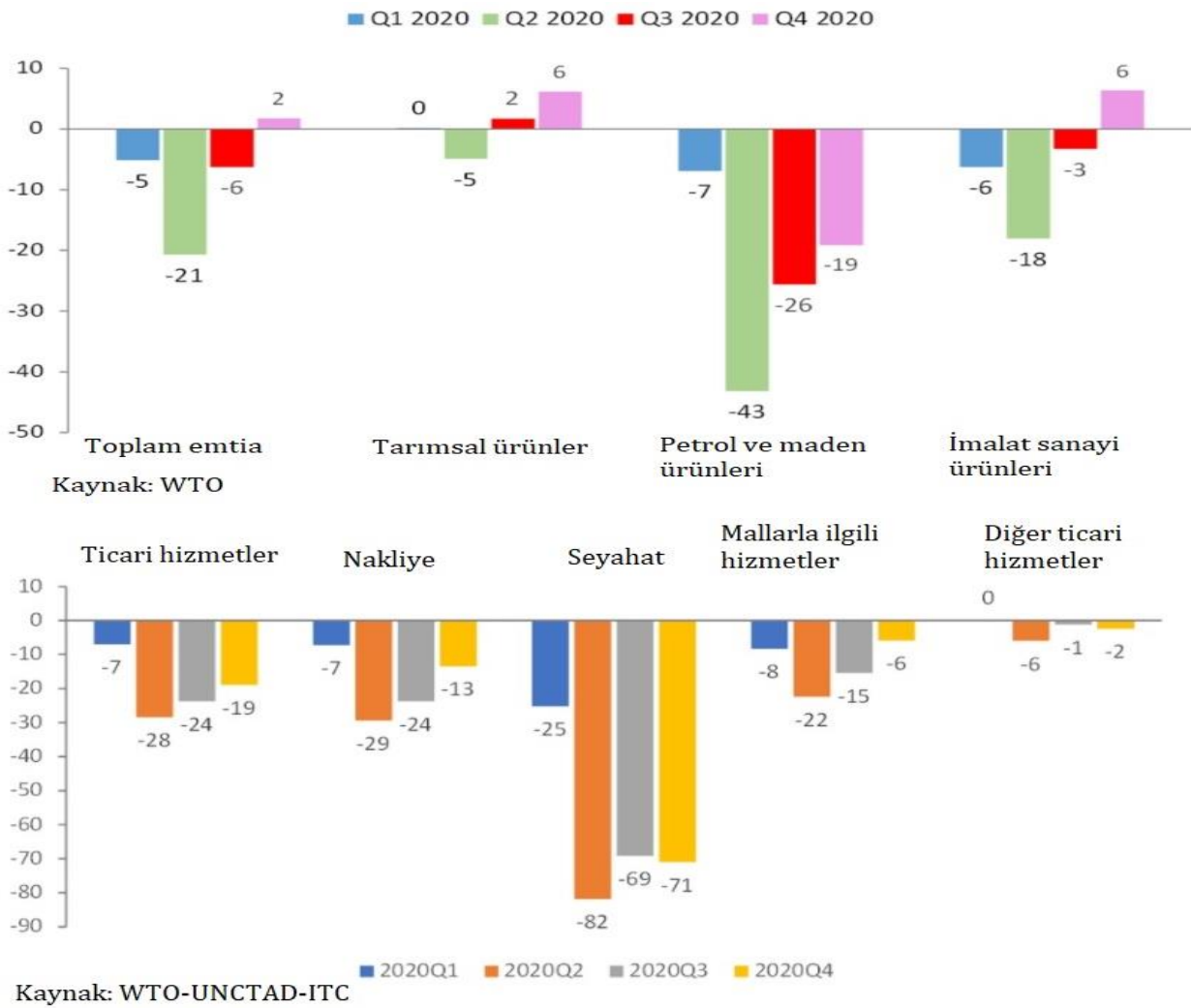
2020 yılı covid salgını nedeniyle tüm dünyada özellikli bir yıl olmuştur. Sosyal hareketliliğin ve ekonomik faaliyetlerin aniden kapanmalarını gerektiren salgın, hem ülkelerin hem de dünya ekonomisini belirli bir süre durdurmuştur. Özellikle yılın ikinci çeyreği, kapanmaların en yoğun yaşandığı dönem olmuştur. Üçüncü çeyrekte kapanmaların şiddeti azalsa da ekonomiyi olumsuz etkilemeyi sürdürmüştür. Yılın dördüncü çeyreği ise genel olarak ülke ekonomilerinde ve dünyada toparlanmanın başladığı bir dönem olmuştur.

2020 yılı salgınından sektörler de ciddi boyutta etkilenmiştir. Fakat etkilenmenin boyutları sektörlerde farklı seyretmiştir. İki ana gruba ayırdığımızda özellikle hizmetler sektörü, toplam olarak diğer tüm sektörlerden çok daha kötü etkilenmiştir. Öyle ki başta turizm ve yeme içme sektörleri olmak üzere bir çok alt hizmet sektörü yok olma tehdidi ile karşı karşıya kalmıştır.

Hizmetler sektörünün karşı karşıya kaldığı bu ölümcül tehditleri ve hane halkları dahil tüm olumsuz etkilenen sektörleri etkisi altına alan tehditleri bertaraf etmek veya azaltmak için bütün ülke yönetimleri politikalar üretmişlerdir. Bu politikaların büyük bölümü hibe ya da vaz geçilen devlet gelirleri statüsündedir. Bunların ortalaması GSYH’nın %15’i civarında olmuştur. Ülkemizde ise %1’in biraz üzerinde kalmıştır.

2020 yılı çeyrek dönemleri itibariyle küresel emtia ve hizmet ürünleri ticareti Şekil-1.2'deki seyri göstermiştir. Şeklin üst çiziminde toplam emtia, tarım, petrol, maden ve imalat ürünlerinin alt çiziminde ise başta ticari, nakliye ve seyahat hizmetleri olmak üzere tüm hizmet ürünleriyle ilgili ticaretin seyri verilmiştir. Tarımsal ürünlerin ticareti küresel düzeyde en az daralma gösteren ticaret olmuştur. Petrol ve maden ürünleri ticareti ise dört çeyrek dönem boyunca daralma gösteren tek emtia grubu olmuştur. % -43 ile % -7 arasında değişen yıllık daralmalar yaşanmıştır.

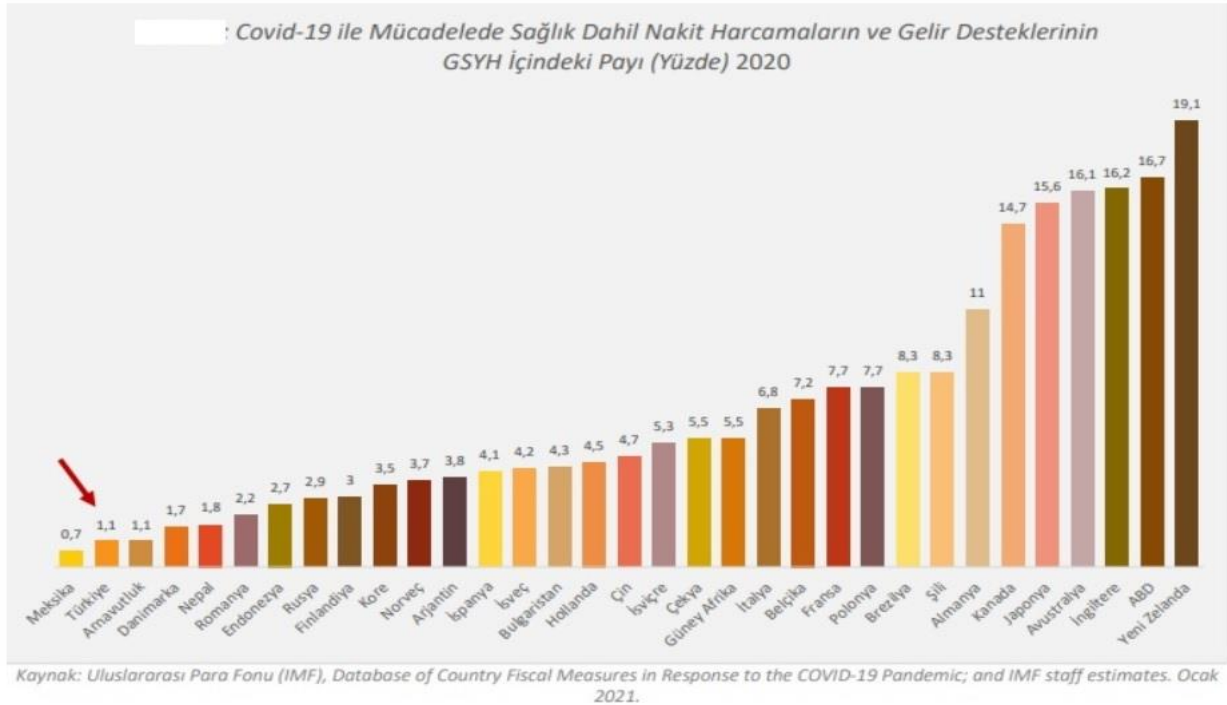
Şekil-1.2. 2020 Yılı Çeyrek Dönemlerde Küresel Ticaretin Yıllık % Değişimleri.

Hizmetler sektöründeki ürünlerin ticaretinde yaşanan yıllık değişimler, emtiadakilere göre ciddi düzeyde olumsuz seyretmiştir. Bütün alt sektörlerde yıllık ticaret hacimleri, 4 çeyrek boyunca ciddi boyutta negatif seyretmiş yani daralmıştır. Öyle ki bu daralma, mesela seyahat sektörünün 2. çeyreğinde % -82 düzeyinde olmuştur.

Tüm dünyada kapanmalardan kaynaklanan ekonomik daralmalar yaşanırken ülkelerin yönetimleri, hane halkları ve küçük girişimciler başta olmak üzere tüm kesimlere destekleme ödemeleri yapmıştır.

Şekil-1.3. Ülkelerin Covid Salgın Desteklemeleri.

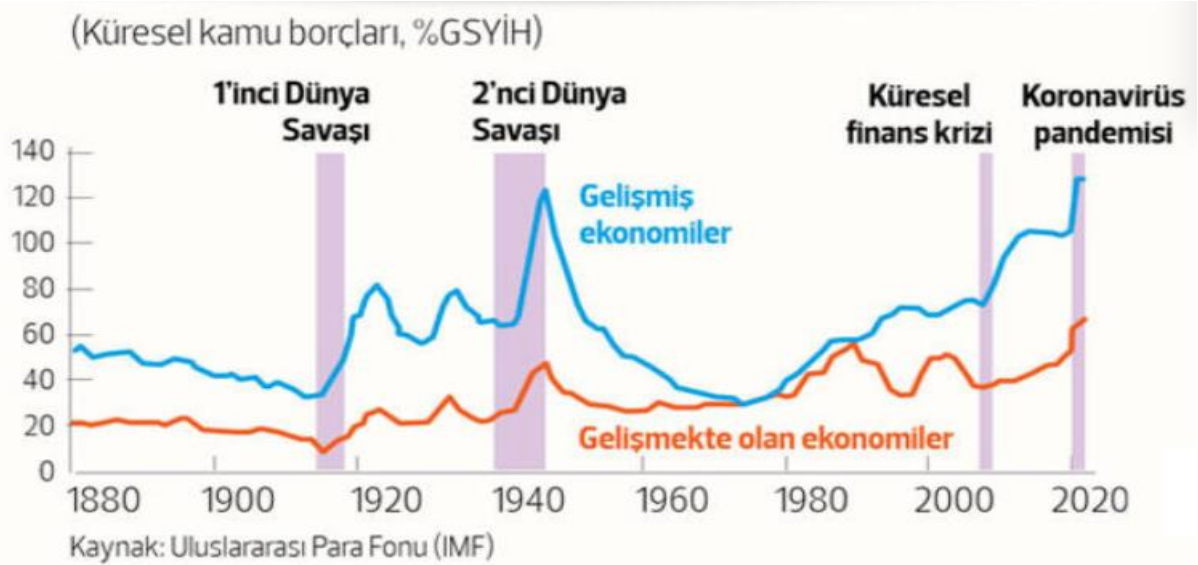

İlk çizimde ülkelerin covid salgını desteğinden vatandaşa ayırdıkları pay sıralaması yapılırken ikinci çizimde ise salgın desteklerinin GSYH'ları içindeki pay sıralaması yapılmaktadır. Görüldüğü gibi ülkemiz, salgın desteğinin sadece %11'ni vatandaşa vererek sonuncu olurken GSYH'sının %1.1'ni destek olarak verip sondan ikinci olmuştur.

Bu destekleme ve vaz geçilen devlet gelirleri toplamı dünyada 8 trilyon USD'si nakit harcama ve gelir desteği, en az 4 trilyon USD'si ise dolaylı destek olmak üzere 12 trilyon USD'yi aşmış durumdadır. Bu da 87 trilyon USD'lik dünya GSYH'nın yaklaşık %15'ine denk gelmektedir.

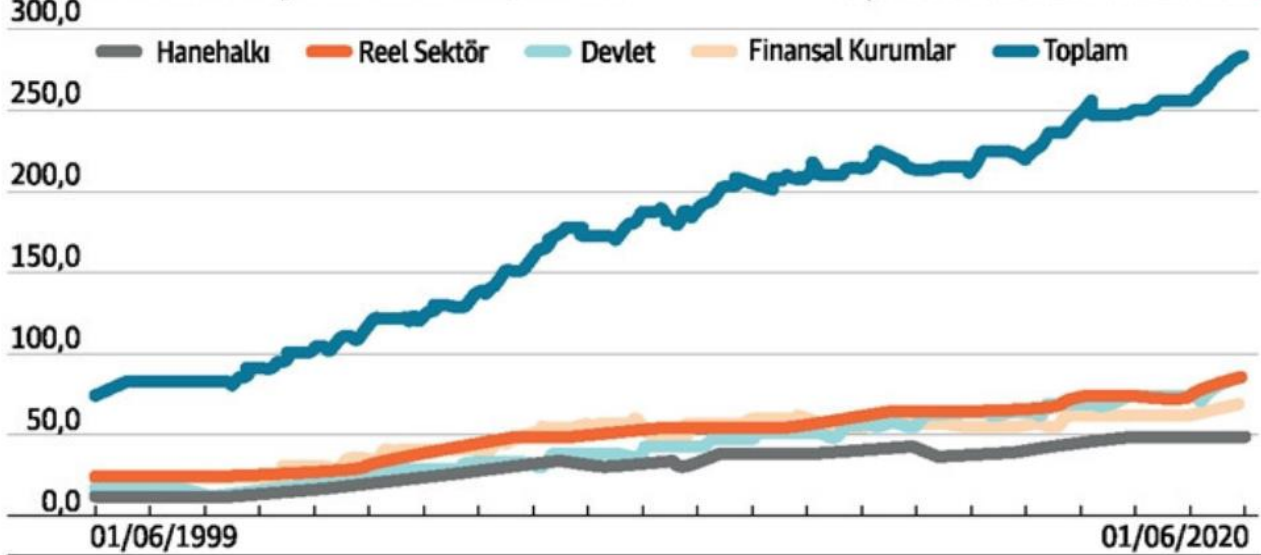
2020 yılında ülkeler, salgın nedeniyle destekleme hamlelerine büyük önem vermişken diğer taraftan da para basma ve borçlanma eğilimi konularında rekor hızlanmalar göstermişlerdir. 2008 yılı küresel finans krizinde bilançosunu 4 kat artıran FED (Amerikan Merkez Bankası), salgında 2 kat daha artırarak 8 trilyon USD'lik bir büyüklüğe ulaşmıştır. ECB (Avrupa Merkez Bankası) ve diğer önemli merkez bankaları da bilançolarını ciddi boyutlarda büyütmüşler ve faizleri de sıfır civarında tutmaya devam etmişlerdir.

Şekil-1.4. Küresel Kamu Borçlarının Eğilimleri.

Küresel borç stoku (Trilyon \$)

Kaynak : Uluslararası Finans Enstitüsü

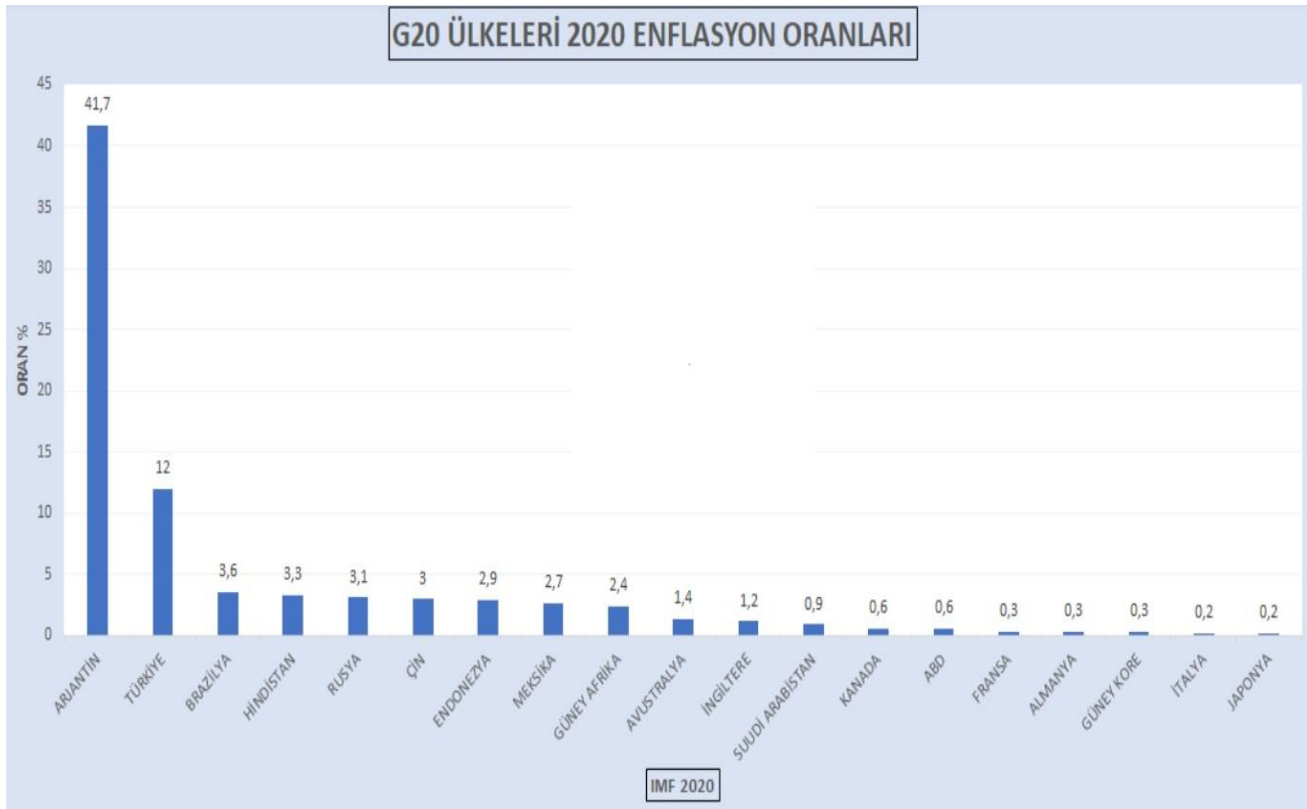

Merkez bankaları salgın boyunca alabildiğine gevşeme politikaları uygulamaya devam ederken uygun koşullu kredi musluklarını da tüm kesimler için alabildiğine açmıştır. Şekil-1.4'ün üst çiziminde küresel kamu borçlanma eğilimi 1880'lerden itibaren verilmektedir. Bu eğilime göre gelişmiş ülkeler için rekor düzey olan ikinci dünya savaşı dönemi bu salgında aşılmaya yaklaşmıştır. GOÜ'ler ise kamu borçlanma eğilimi itibariyle 90'lı yıllardaki rekor düzeylerini aşmış durumdadır.

Küresel borçlanmada ülke gruplarının yanı sıra farklı kesimlerin eğilimleri de önem taşımaktadır. Şekil-1.4'ün alt çiziminde hane halkları, reel sektör, finansal kurumlar, devlet ve toplam itibariyle son 20 yıllık borçlanma eğilimleri verilmektedir. Toplam borç stoku, 1999 yılında 60 trilyon USD civarındayken 2020 yılında bu stok 280 trilyon USD'yi bulmuş ve 4.7 katlık artışa konu olmuştur. Artış hızı bakımından hane halkları ve reel sektör borçlanma eğilimleri öne çıkmaktadır.

2020 yılında bütün dünya merkez bankaları çılgın para basmış ve borçlanma musluklarını sonuna kadar açmışlardır. Böylesi bir radikal hamlenin ekonomiler üzerindeki ilk olası etkisi enflasyon yükselişi olarak bekleniyordu. Ancak ülkemiz hariç diğer G20 ülkelerinde bu etki henüz başlamamıştır. Şekil-1.5'te bu karşılaştırmalı enflasyon oranları 2020 yılı itibariyle verilmiştir.

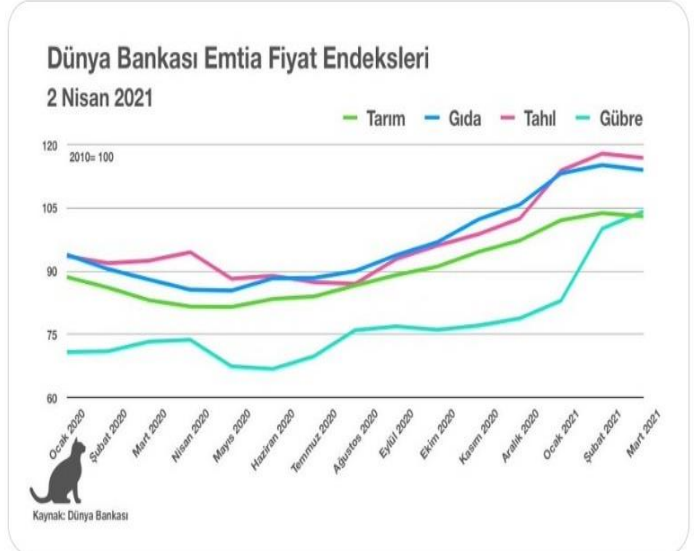
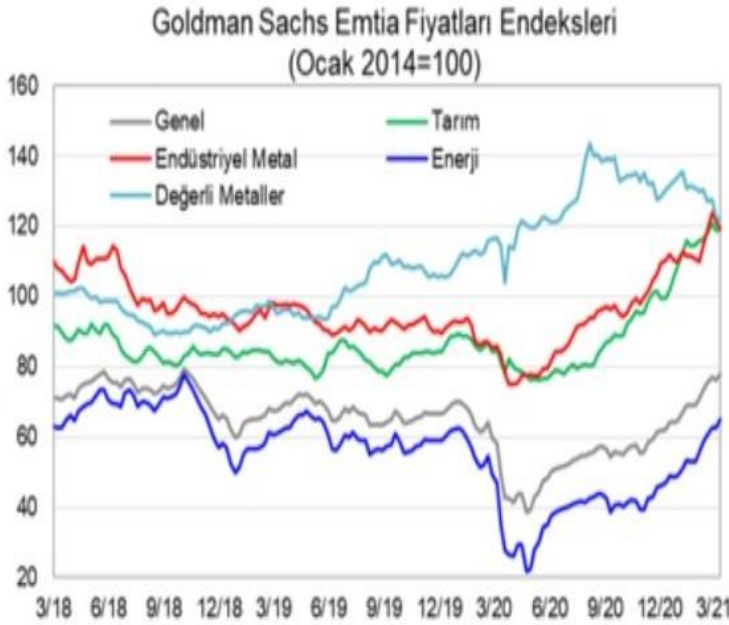
Şekil-1.5. G20 Ülkeleri Enflasyon Oranları 2020

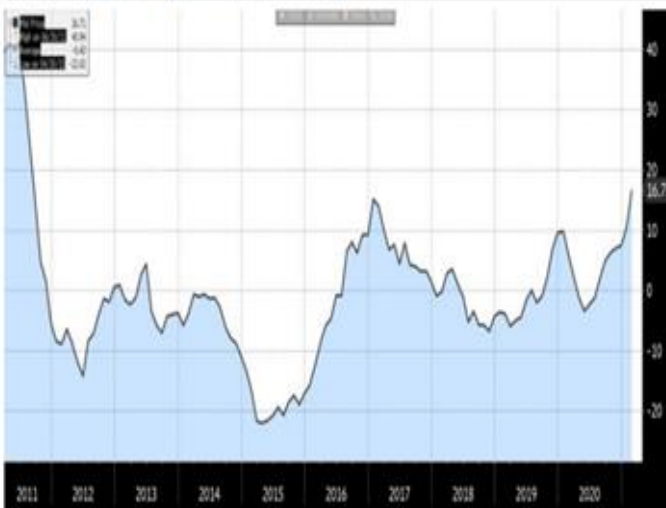
Arjantin'i ayırırsak bu dönemde dünyadaki en yüksek enflasyona sahip G20 ülkesiyiz. İşin daha kötüsü ise ardından gelen ikinci en yüksek ülke olan Brezilya'nın enflasyon oranının 3.5 katı yüksekliğinde bulunuyoruz. Sıra dışı nispi yüksek enflasyona 80'li ve 90'lı yıllarda bile sahip olmamıştık.

2020 yılı küresel emtia fiyatları yılın ilk yarısı boyunca düşmeye devam ediyordu ancak yılın sonuna doğru başta tarım ve gıda fiyatları olmak üzere yükselişler yaşanmaya başlamıştır. 2021 yılının ilk çeyreğinde bu yükselişler hızını artırmaya devam etmiştir.

Şekil-1.6. Küresel Emtia Fiyatları

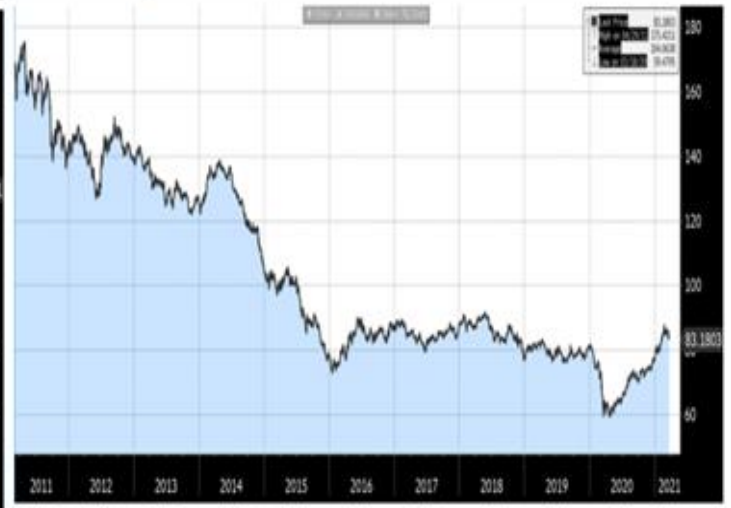

Gıda Fiyatları (yıllık %, FAO)

Kaynak: Bloomberg

Bloomberg Emtia Endeksi

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2020 YILI EKONOMİK RAPORU		04/04/2021
			Ver:1.0 19 / 74

Şekil-1.6'nın üst-sol çiziminde genel emtia, endüstriyel metal, değerli metal, tarım ve enerji ürünlerinin fiyatlarının eğilimi verilmektedir. Üst-sağ çiziminde ise tarım, gıda, tahıl ve gübre fiyatlarının eğilimi verilmektedir. Öncelikle dikkat çeken konu, tüm emtia fiyatlarında 2020 yılının ikinci yarısından itibaren toplu bir şekilde yükseliş yaşandığıdır. Bu yükselişin dünya ortalama enflasyon oranına etki etmesi kaçınılmazdır. Yani önümüzdeki dönemde, uzun yıllardır görmediğimiz ölçüde yükselen bir ortalama dünya enflasyonu ile karşı karşıya kalma durumumuz bulunmaktadır. Bu durum, yıllardır yüksek seyreden enflasyon ile mücadele gücümüzü daha da zorlayacaktır.

Şekil-1.6'nın alt-sol çiziminde gıda fiyatlarının 2011 yılından itibaren eğilimi görülmektedir. Burada dikkat çeken konu; 2011 yılındaki yükseklikten 2015 yılında dip seviyeye inmiş olan yıllık gıda fiyat hareketliliğinin, 2017 yılına kadar süren yükselme eğiliminden sonra tekrar düşüş eğilimine girmiş olması ve 2020 yılı sonundan itibaren tekrar yükseliş eğilimine girmiş olmasıdır. Gıda fiyatlarının son 10 yıllık eğilimi, genel olarak hala 2011 yılının yarısı düzeyinde bulunmaktadır. Alt-sağ çiziminde ise bu kez Bloomberg emtia endeksi verilmektedir. Gıda fiyatları eğilimine uyumlu bir eğilim gösteren bu endeks de 2011 seviyesinin yarısından daha düşük bir seviyede bulunmaktadır. Diğer taraftan yine gıda fiyatlarına benzer eğilimle 2020 yılı ikinci yarısından itibaren Bloomberg emtia endeksi, sürekli yükselerek 2015 yılı seviyesine ulaşmıştır.

Enflasyonist ortamın yaratacağı ilk etki doğal olarak faiz oranları üzerindeki baskı olacaktır. Her ne kadar başta FED ve ECB başkanları olmak üzere çoğu gelişmiş ekonomilerin yöneticileri ortalama enflasyonun kalıcı olarak %3-4 bandına çıkmasına bile tahammülleri olduğunu ve bu seviyedeki enflasyondan sonra sıfır civarındaki faizleri yükseltmeyi düşünebileceklerini dile getirmektedirler.

2. Türkiye Ekonomisinde Görünüm ve Eğilimler:

Türkiye ekonomisi, 2020 yılını tüm dünya gibi salgın koşullarında geçirmiştir. Bu dönemde Çin ile birlikte pozitif büyüyen iki ülkeden biri olmuş ve yıl sonunda %1.8 büyümüştür. Bu büyümede hiç kuşkusuz rekor düzeyde artırılan negatif reel faizli kredi büyümesi belirleyici rol oynamıştır. 2019 yılındaki %0.9'luk çok düşük büyümeden sonra bu durum dikkat çekici olmuştur.

2020 yılını çeyrek dönemler itibariyle 2019 yılı ile karşılaştırmalı olarak değer ve büyüme hızı büyüklüklerini Tablo-2.1'de görmek mümkündür.

Tablo-2.1. GSYH Değerleri ve Büyümesi

GSYH sonuçları, IV. Çeyrek: Ekim-Aralık, 2020

Yıl	Çeyrek	GSYH			
		Cari fiyatlarla (Milyon TL)	Cari fiyatlarla (Milyon \$)	Zincirlenmiş hacim endeksi	Değişim oranı (%)
2019	Yıllık	4 320 191	760 778	176,1	0,9
	I	925 360	172 414	154,4	-2,6
	II	1 028 470	175 231	170,5	-1,7
	III	1 158 060	204 169	187,0	1,0
	IV	1 208 300	208 965	192,5	6,4
2020	Yıllık	5 047 909	717 049	179,2	1,8
	I ^(r)	1 073 528	176 579	161,3	4,5
	II ^(r)	1 035 789	152 268	152,9	-10,3
	III ^(r)	1 413 804	196 569	198,7	6,3
	IV	1 524 788	191 633	203,8	5,9

(r) İlgili çeyreklerde revizyon yapılmıştır.

Kaynak: TÜİK

2020 yılının en dikkat çekici verisi 2. çeyrekteki % -10.3'lük küçülme olmuştur. Ekonominin büyük ölçüde kapalı olduğu bu dönem, geçen yılın aynı dönemdeki % -1.7'lik küçülmesine rağmen yaşanmıştır. Bir diğer dikkat çekici konu da yine 2019 yılı 4. çeyreğindeki %6.4'lük rekor büyümeye rağmen 2020 yılı aynı döneminde %5.9'luk yüksek büyümenin varlığı olmuştur.

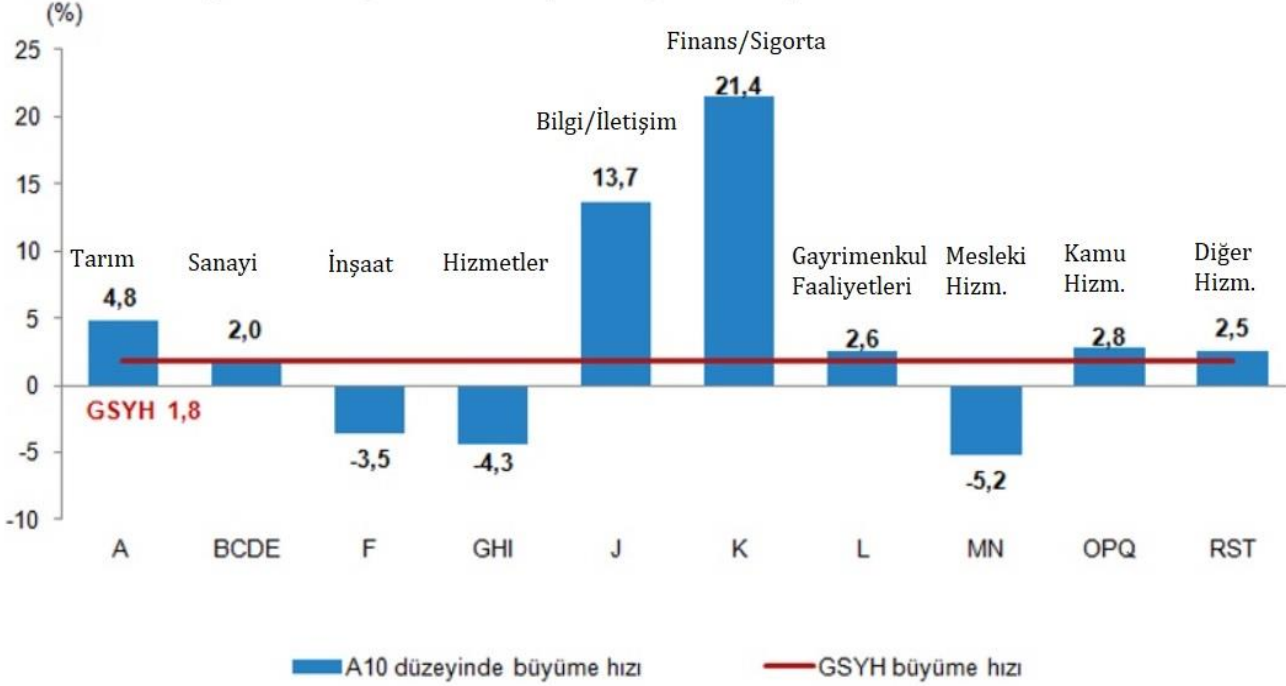
2020 yılındaki GSYH büyümesiyle ilgili dikkat çekici bir diğer konu da USD (ABD Doları) biriminde ortaya çıkan % -6'ya varan küçülmedir. 2020 yılındaki USD değerlenmesi bu sonucun ortaya çıkmasına neden olmuştur.

GSYH'nın üretim yöntemiyle hesabına yönelik olarak Şekil-2.1'deki gösterim verilmiştir. 2020 yılı içinde 10 temel sektördeki büyüme ve yıllık toplam GSYH büyümesi görülmektedir. Buna göre 3 sektör negatif geri kalanlar ise pozitif büyümeyi sağlayarak toplamda %1.8'lik büyümeyi

sağlamışlardır. Tarım ve sanayinin sırasıyla %4.8 ve %2.0 büyüdüğü 2020 yılında finans ve sigorta sektörü %21.4 gibi rekor bir büyüme sağlamıştır.

Şekil-2.1. GSYH ve Sektörel Büyümeler

GSYH, iktisadi faaliyet kollarına göre A10⁽¹⁾ düzeyinde büyüme hızları, 2020

(1) A-Tarım, ormancılık ve balıkçılık BCDE-Sanayi, F-İnşaat, GHI- Hizmetler, J-Bilgi ve iletişim, K-Finans ve sigorta faaliyetleri, L-Gayrimenkul faaliyetleri, MN- Mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetleri, OPQ- Kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri, RST- Diğer hizmet faaliyetleri.

Kaynak:TÜİK

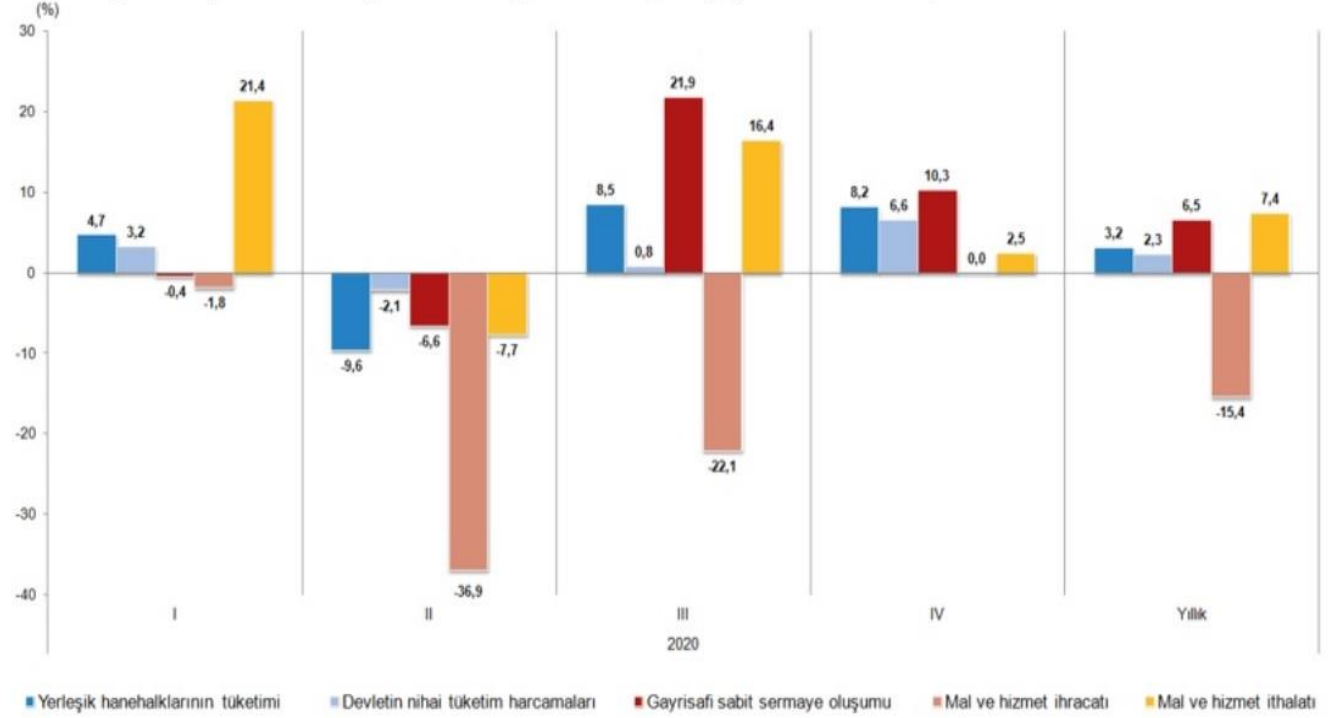
Salgında en çok prim yapan sektörlerden olan bilgi/iletişimin %13.7'lik büyüme ile finans sektörünün gerisinde kalması dikkat çekici bir diğer konu olmuştur. Salgında en fazla kayıp yaşayan hizmetler sektörü % -4.3 ile tahminlerin altında küçülmüştür. Keza inşaat faaliyetleri de 2020 yılında beklentilerin altında % -3.5 küçülmüştür. Özellikle mesleki hizmetlerin % -5.2 küçüldüğü dönemde turizmin de aralarında bulunduğu hizmetler sektörünün bu küçülmesi dikkat çekmiştir.

İktisadi faaliyet kollarına göre ekonomideki 2020 yılı performansı, nispi olarak gayet iyi ilan edilmiştir. Özellikle en büyük dış ticaret kapımız Avrupa ekonomilerindeki büyük çöküşe rağmen pozitif büyüme başarısını göstermek dikkat çekici bir performans olmuştur.

GSYH bakımından ekonomik büyümenin bir diğer boyutu da harcamalar yönünden büyümedir. Özellikle özel ve devlet tüketimindeki değişimler, yatırım harcamaları ve net dış ticaret değerleri 2020 yılı çeyrek dönemleri itibariyle Şekil-2.2'de verilmiştir.

Şekil-2.2. GSYH'nın Harcamalar Yönünden Bileşenlerindeki Değişimler.

Harcama yöntemiyle GSYH bileşenlerinin büyüme hızları, IV. Çeyrek: Ekim-Aralık, 2020

Kaynak: TÜİK

Harcamalar yönünden GSYH'ya yıl toplamında en büyük katkısı ithalat ve yatırım harcamaları yaratmıştır. Çeyrek dönemler itibariyle sadece 2. çeyrekte % -7.7 ve % -6.6 küçülen ithalat ve yatırım harcamaları, yılın diğer üç çeyreğinde pozitif büyümüştür. Daha sonraki katkıyı ise özel tüketim harcamaları sağlamıştır. Sadece 2. çeyrekte % -3.6 küçülen özel tüketim harcamaları, diğer üç çeyrekte pozitif büyümeyi sağlamıştır.

GSYH büyüme hesabı ister harcama, ister gelir ve isterse üretim yöntemiyle yapılmış olsun doğal olarak nihai rakam aynı olur. Yani sonuç değişmez ve değişmemelidir de! Ancak her hesaplama yöntemiyle aynı sonucun farklı boyutlarını, kanallarını ya da yönlerini öğreniriz. Harcama yöntemiyle büyümenin kaynaklarının boyutlarını yukarıda görmüştük. Sektörlere göre büyümenin boyutlarını ise üretim yöntemiyle hesaplamada öğreniriz.

Üretim yöntemiyle büyümenin boyutları, seçilmiş temel sektörler için çeyrek dönem ve yıllık seyirler itibariyle Şekil-2.3'te verilmiştir.

Tarım, sanayi, hizmetler gibi temel sektörlerin ve GSYH'nın 2017 – 2020 dönemi yıllık ve çeyrek dönemler itibariyle büyüme performansları Şekil-2.3'te yer almıştır.

Son 16 çeyrekteki sektörel büyümler bakımından en az dalgalı yani varyansı en düşük olan sektör, açık ara tarım olmuştur. Bu dönemde %7.5 ile % -1.5 arasında dalgalanan tarım sektörü, her zamanki gibi zor zamanların istikrarlı ve olumlu katkı yapan sektörü olmuştur.

Dalgalanma boyutu en yüksek olan hizmetler sektörü ise bu dönemde % 25 ile % -25 arasında oynaklık göstermiştir. Esasen bu iki sektör, ekonomilerde daralmadan ya da durağanlıktan daha tehlikeli olan durumu ekonomiye yaşatmışlardır.

Şekil-2.3. GSYH ve Ana Sektörlerin Yıllık Çeyrek Büyümesi (%)

Şekil-2.3'te dikkat çeken bir diğer konu da tarım dışında kalan diğer sektörlerin ve GSYH'nın 2020 yılı 2. çeyreğinde rekor küçülmeler yaşaması olmuştur. Tarım 2018 yılı 2. çeyreğinde rekor küçülme yaşamıştır.

2020 yılı kendi başına tüm bileşenlerde rekor dalgalanmanın yaşandığı bir yıl olmuştur.

GSYH büyümesi olarak ifade edilen ekonomik büyüme eğilimimiz, bu dönemde yıllık olarak kabaca % -10.3 ile %6.3 arasında bir dalga boyuna sahip olmuştur. Böyle yüksek bir dalga boyunun sadece bize mi yoksa dünyadaki diğer ülkelere de ait bir özellik mi olduğu önemli bir konudur. Bu durumu tespit etmek amacıyla uzun vadeli bir geçmiş veriyle seçilmiş bazı ekonomilerin büyümesiyle karşılaştırma yapan Şekil-2.4 verilmiştir. Burada bir yandan GSYH değeri USD cinsinden diğer yandan da sıralamadaki yerimiz verilmiştir.

Türkiye ekonomisinin kendi içindeki büyüme varyansının yüksekliği, içinde bulunduğu bölgesel ve gruplar ayırımında da geçerliliğini korumaktadır. Yani Türkiye ekonomisinin bu yüksek dalgalı büyüme alışkanlığı, benzer ya da rakip durumda bulunan ülke gruplarında gözükmemektedir.

Şekil-2.4. Seçilmiş Ülkeler GSYH Büyüme ve Sıralama Eğilimi.

Kaynak: Dünya Gazetesi

1990'lı yıllardan itibaren Çin, Hindistan, G.Kore, Rusya, İspanya, Brezilya ve Endonezya gibi ülkelerle birlikte karşılaştırmalı duruma baktığımızda eğilim itibariyle son 30 yılı nispi olarak en kötü geçiren ekonomi konumundayız. Çünkü İspanya ve Brezilya her ne kadar sıralamadaki konumlarını kaybetmiş olsalar da ilk 15'teki yerlerini korumuşlarken biz ilk 20'deki konumumuzu kaybetmiş durumdayız. Esasen reel döviz kuru eğilimi ile doğrudan ilişkili olan USD birimli

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2020 YILI EKONOMİK RAPORU		04/04/2021
			Ver:1.0 25 / 74

GSYH, belirli dönemlerde olması gerekenden çok yüksek belirli dönemlerde de düşük hesaplanabilmektedir. Mesela 2004-2018 döneminde genellikle olması gerekenin çok üzerinde değerli tutulan TL yüzünden GSYH'mız fiktif olarak yüksek hesaplanırken 2018 yılı ikinci yarısından itibaren değersiz konumdaki TL yüzünden düşük GSYH hesaplanmaktadır. Cari döviz fiyatlarıyla GSYH hesaplamasının en önemli sapması budur. Bu sapmayı da dikkate alarak bir değerlendirme yapsak bile nispi olarak başarılı bir dönem yaşadığımızı söylemek mümkün değildir. Çünkü rakiplerimiz daha iyi performans göstererek bizi geride bırakmışlardır. Bu gerçek son 50 yıldır geçerliliğini sürdürmektedir.

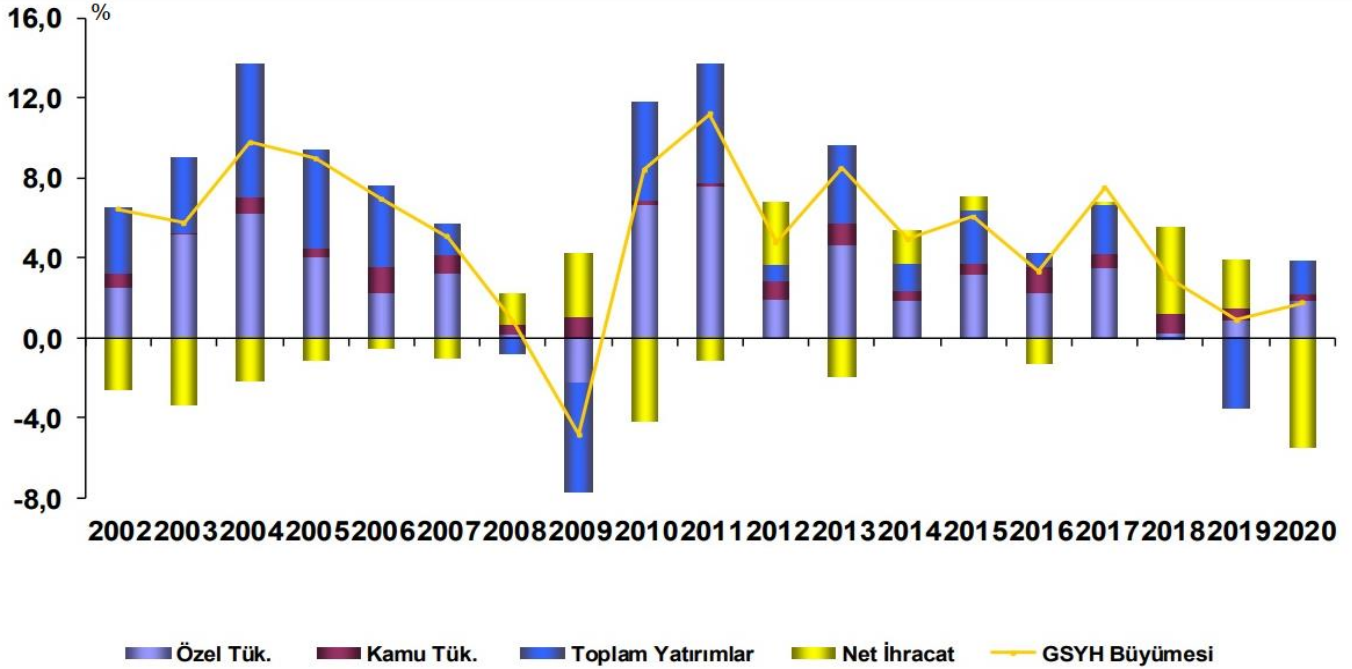
Burada dikkat çeken bir diğer konu da, Türkiye ekonomisi; dünya, OECD ve GOÜ gruplamalarının ortalama büyümelerine son 18 yıldır, 2007 ve 2016 yılları hariç, neredeyse tüm yıllar boyunca aykırı hareket etmiştir. Bu aykırılığın genel karakteristiği de büyüme yıllarında genel olarak daha iyi, daralma ve durağan yıllarda ise daha kötü bir aykırılık göstermiştir. Yani ortalama eğilime göre bir uçtan diğerine sürekli olarak savrulmuş bir karakteristik göstermiştir. Eğer bu karakteristik devam edecekse dünyanın sürekli iyi bir büyüme yakalamasına dua etmekten başka çare gözükmemektedir.

Son 20 yılda bizim açımızdan 2009 ve 2109 yılları tüm gruplardan daha kötü, 2011, 2013, 2017 ve 2020 yılları ise daha iyi performans göstermiş olmamız bakımından önem kazanmaktadır. Diğer yıllarda da aykırı kaldığımız dönemler çoğunluktadır. Ancak bu aykırılık nispeten daha düşük düzeyde kalmıştır. Küresel ekonomik yapı ile ülkemiz ekonomisinin bağımlılığı ya da etkileşimi, bu dönemde giderek artan bir yoğunluğa sahip olmuştur. Yani dışarıdaki olaylara karşı etkilenme derecemiz sıra dışı artmıştır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, Türkiye ekonomisi dünya, OECD ve GOÜ ortalama büyümelerine karşı oldukça duyarlıdır. Büyüyen bir küresel ekonomide bizim ekonomimiz daha yüksek bir performans gösterirken durağanlaşan ya da daralan bir küresel ekonomide daha hızlı bir düşüş göstermekteyiz. Küresel ekonomi ile ülkemiz ekonomisinin ilişkisini uzun dönem genel eğilimiyle değerlendirdiğimizde görmekteyiz ki, stratejik olarak büyüyen, serbestleşen ve yayılan bir küresel ekonomik iklim bizim ekonomimizin potansiyel büyümesine ortalama üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır. Tersisi durumda ise ekonomimiz, ortalamadan daha kötü bir performans göstermektedir.

2020 yılı, uzun dönem nispi performans karakteristiğimize tamamen aykırı bir yıl olarak tarihimize geçmiştir. Çünkü dünya, gelişmiş ülkeler ve GOÜ ülkelerinin ciddi daraldığı dönemde %1.8 gibi nispi ciddi yüksek ve genel eğilime aykırı bir büyüme performansı gösterdiğimiz başka bir yıl bulunamamıştır.

Şekil-2.5. GSYH'ya Harcamalar Yöntemiyle Katkılar

Kaynak: TÜİK

Türkiye ekonomisinin büyümesine harcamalar yöntemiyle sağlanan katkılar Şekil-2.5'teki bileşenlerle verilmektedir. 2002-2020 dönemindeki katkıları özel ve kamu tüketimi, yatırımlar ve net ihracat bileşenleriyle değerlendirdiğimizde dikkat çeken ilk konu, net ihracatın büyümeye toplam katkısının negatif olduğudur. 19 yılın sadece 6 yılında net ihracat, büyümeye pozitif katkı sağlarken 10 yılında negatif katkı sağlamıştır. Yani net ihracat, ekonomiye büyütme etkisinden çok küçültme etkisi yaratmıştır. Diğer bir dikkat çeken konu; kamu tüketiminin büyümeye, geçmiş dönemlere göre son derece düşük katkı sağlamış olmasıdır. Yani kamu harcamaları yoluyla büyümeye istikrarlı yön verme ya da öncü olma politikası bu dönemde uygulanmamıştır. Özel tüketim ve yatırımlar nispi olarak büyümeye ciddi boyutta katkılar sağlamış ancak son derece dalgalı yani oynak katkılar sağlamıştır.

Büyümenin esas yani belirleyici kaynağı olan özel tüketim eğilimi, +8 ile -4 arasında sinüzoidal oynaklık göstermektedir. Bu boyutta dalgalanma, belirleyici konumdaki bir bileşene bağlı olan toplam büyüme için başlı başına istikrarsızlık göstergesi olmuştur.

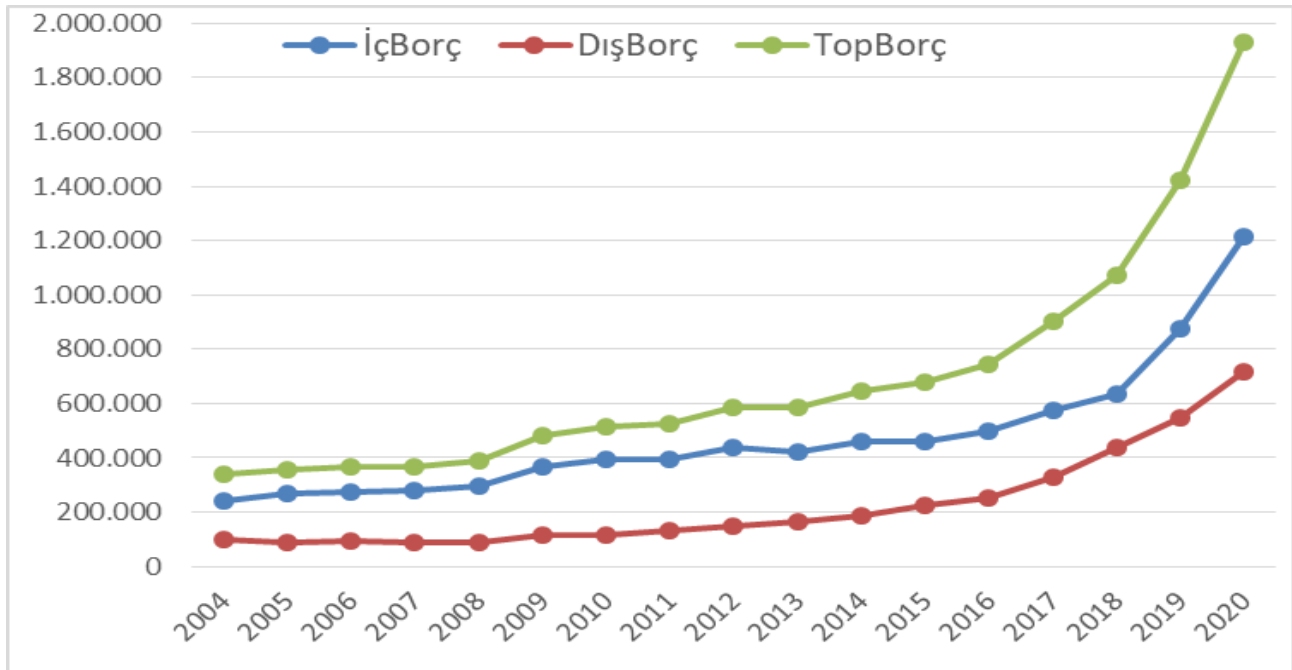
Toplam yatırımlar bileşeni de büyüme içinde önemli bir belirleyici konuma sahipken onun da ciddi dalga boyunda sinüzoidal dalgalanmaya sahip olması, toplam büyümenin istikrarsızlığına dayanak oluşturmaktadır.

Türkiye'nin büyüme eğiliminin temel kaynağı ya da dayanağı uzun bir süredir borçlanma olmuştur. Hem kamu hem şirketler hem de hanehalkları tarafında büyümenin temel motivatörü olan borçlanma debisi düştükçe büyüme zayıflamış, yükseldikçe kuvvetlenmiştir. Özellikle 2008 küresel finans krizinden sonra dünyada yaşanan parasal genişlemeci politikaların yarattığı fırsatlar ciddi boyutta yükselmiştir. Nispeten düşük maliyetli olan bu borçlanma iştahı hem TL hem de yabancı para cinsinden ciddi boyutta artmıştır. Bu referans tarihinden sonra tüketim eğilimimiz de borçlanma iştahına paralel olarak artmış, dış ticarete ihracatın ithalatı karşılama oranı hızla azalmıştır.

Türkiye'nin toplam borç stoku, bazı kırılma yıllarıyla birlikte yükselme ivmesini artırmıştır. Şekil-2.5'te görüldüğü gibi 2009, 2012 ve 2014 yıllarında ivmelenme sıradışı artmıştır. Fakat asıl 2016 yılından itibaren hemen her yıl toplam borç stoku geometrik artışlar göstermiştir. 2000 yılının başında 200 milyar TL civarında olan borç, bu günlerde 10 kat artmış durumdadır. Burada dikkat çekici bir diğer durum da özellikle dış borç eğiliminin 2016 yılından itibaren hızla artmış olmasıdır. Tabii bu artışta USD kurundaki yükselişin de etkisi büyüktür. Zira dış borçlar (yabancı para ile borçlanma) her yılın ortalama USD kuru ile TL'ye çevrilmiştir.

Şekil-2.5. Türkiye Toplam Borç Stoku Eğilimi.

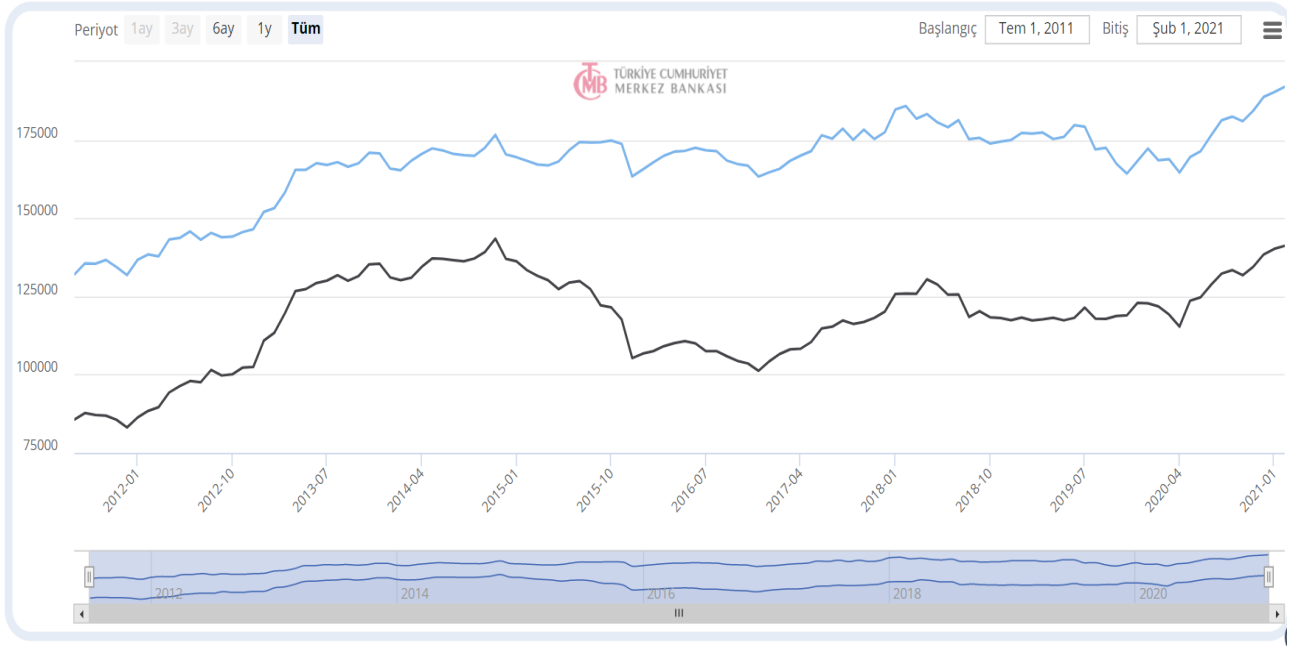
(milyon TL)

Toplam borç stokundaki eğilim son 5 yılda ciddi bir artışlar kaydetmişken bir taraftan faiz maliyeti ciddi artmış diğer taraftan da vade kısalmıştır. Burada vade yapısını eğilimi önem kazanmaktadır. Özellikle vadesine bir yıl ve daha kısa kalmış borçların eğilimi dikkate değerdir.

Kısa vadeli dış borç olarak ifade edilen yabancı para cinsinden borçlar, Türkiye’de yerleşiklerin yurtdışı yerleşiklere olan ve vadesine bir yıl veya daha kısa süre kalmış miktarları kapsamaktadır. Bu tanımlamaya uygun kısa vadeli dış borçların eğilimi Şekil-2.6’da verilmiştir.

Şekil-2.6. Kısa Vadeli Dış Borç Stoku Eğilimi.

Grafik kısa vadeli dış borç stoku ve kalan vadeye göre kısa vadeli dış borç stokunu bir arada göstermektedir.

Kısa vadeli dış borç stoku Türkiye’de yerleşik kişilerin yurt dışı yerleşiklere olan orijinal vadesi 1 yıl ve daha kısa vadeli dış borç yükümlülüklerinin (kredi, mevduat ve ticari kredi) bakiyesidir. Kalan vadeye göre kısa vadeli dış borç stoku ise orijinal vadesine bakılmaksızın vadesine 1 yıl ve daha kısa vadeli dış borç yükümlülüklerinin bakiyesidir.

Mavi çizgi: Kalan vadesi bir yıl ve daha az olan dış borçlar

milyon USD

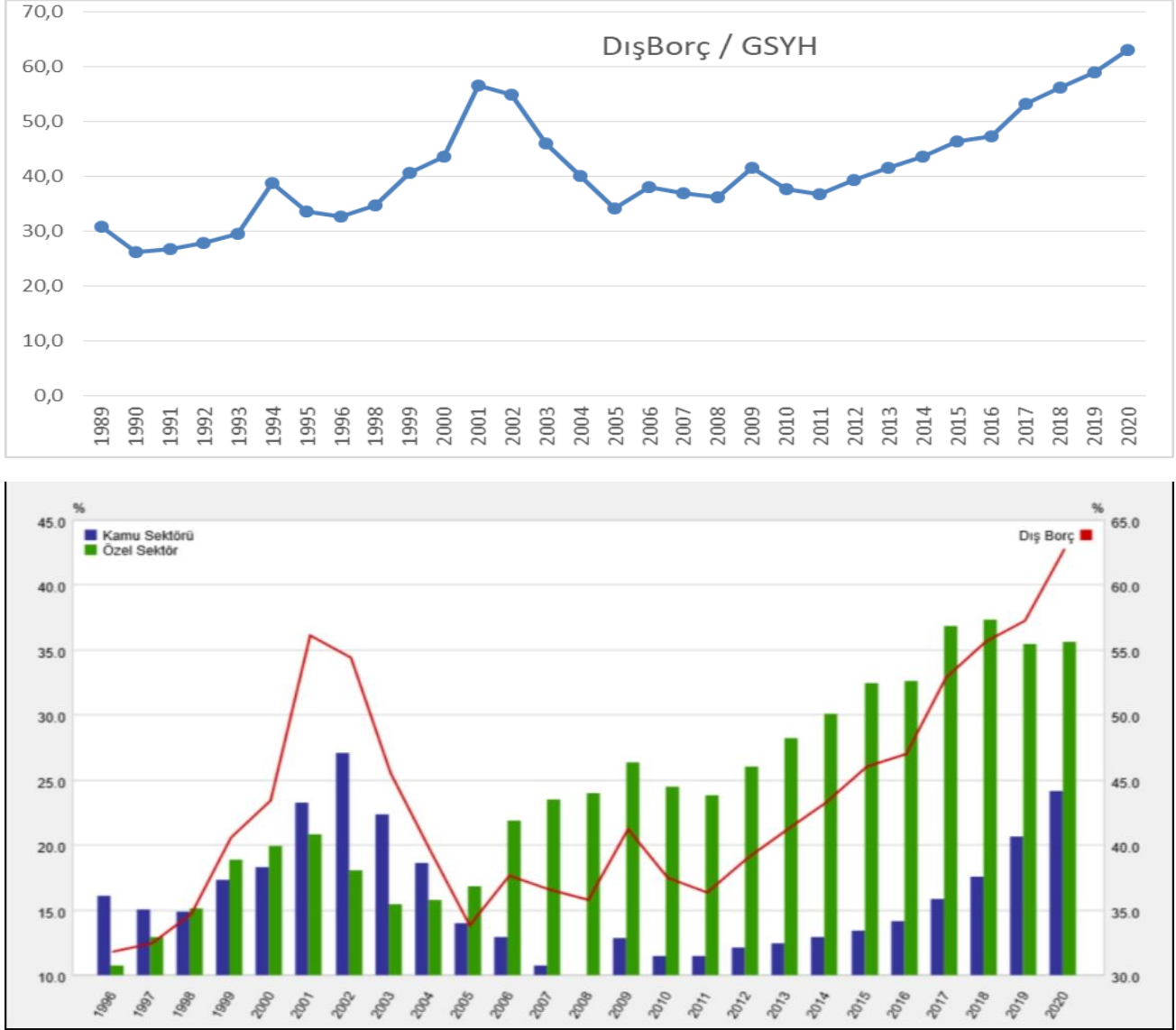
Siyah çizgi: Vadesi bir yıl ve daha kısa olan dış borçlar

Orijinal vadesi bir yıl ve daha kısa olan dış borçlar 2012 yılı başındaki 80 milyar USD civarından 2014 yılı sonunda 140 milyar USD’ye ulaşmıştır. Bu borçlar 2015 yılı son çeyreği ile 2017 yılı ilk çeyreği arasında azalarak 100 milyar USD’ye kadar gerilemişken 2021 yılı başında yaklaşık 150 milyar USD’ye yükselmiştir.

Orijinal vadesi ne olursa olsun kalan vadesi bir yıl ve daha kısa olan borçların eğilimi de bir yıl vadeli borçla tamamen paralel seyretmiştir. 2012 yılı başında 130 milyar USD civarında olan bu borç tutarı 2021 yılı başı itibarıyla 200 milyar USD’ye yaklaşmıştır.

Borçlanma konusunda önemli bir ayırım da dış borç kompozisyonunda bulunmaktadır. Özellikle dış borcun GSYH’ya oranı eğilimi ve dış borcun kamu – özel kompozisyonu eğilimi önem kazanmaktadır. Şekil-2.7’de bu iki çizim de verilmiştir.

Şekil-2.7. Dış Borçların GSYH'ya Oranı (%) ve Kamu Özel Kompozisyonu (Milyar USD)

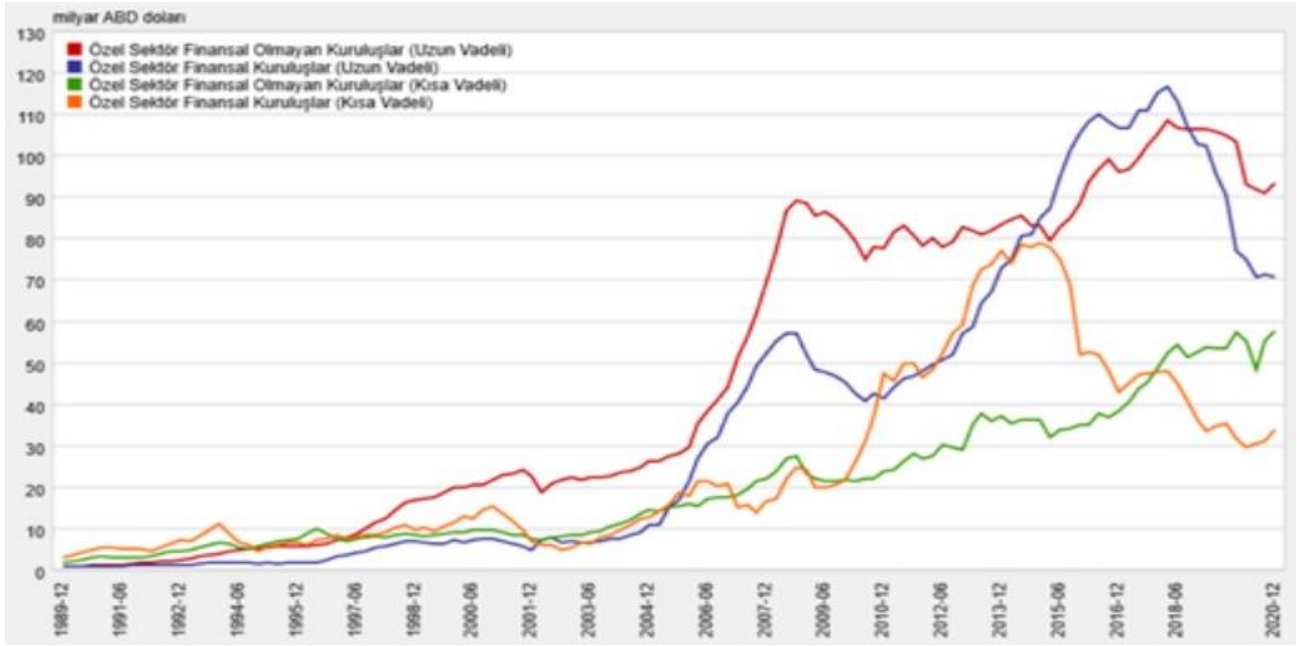

Kaynak: Turkey Data Monitor

1989 yılında dış borcun GSYH'ya oranı %30 iken 2020 yılında bu oran %63 düzeyine çıkmış durumdadır. Yani %100'ü aşan bir artış söz konusu olmuştur. Söz konusu dönem içerisinde dalgalı bir seyre sahip olsa ve 2001 yılı krizinde %55 civarına kadar yükselmiş olsa da son 3 yıldır sürekli bu düzeyi geçmektedir.

Dış borcun kamu özel kompozisyonunda ise ciddi dalgalanmalar ve değişimler yaşanmıştır. 1996–2010 döneminde özel sektör borcu 2005 yılına kadar kamunun altında seyrederken bu tarihten itibaren geometrik bir hızla ve sürekli olarak artmıştır. 2020 yılında ise özel kesim borcu, kamu borcundan % 100 daha yüksek olmuştur.

Şekil-2.8. Finans ve Finans Dışı Özel Sektörün Dış Borç Eğilimi

Kaynak: Turkey Data Monitor

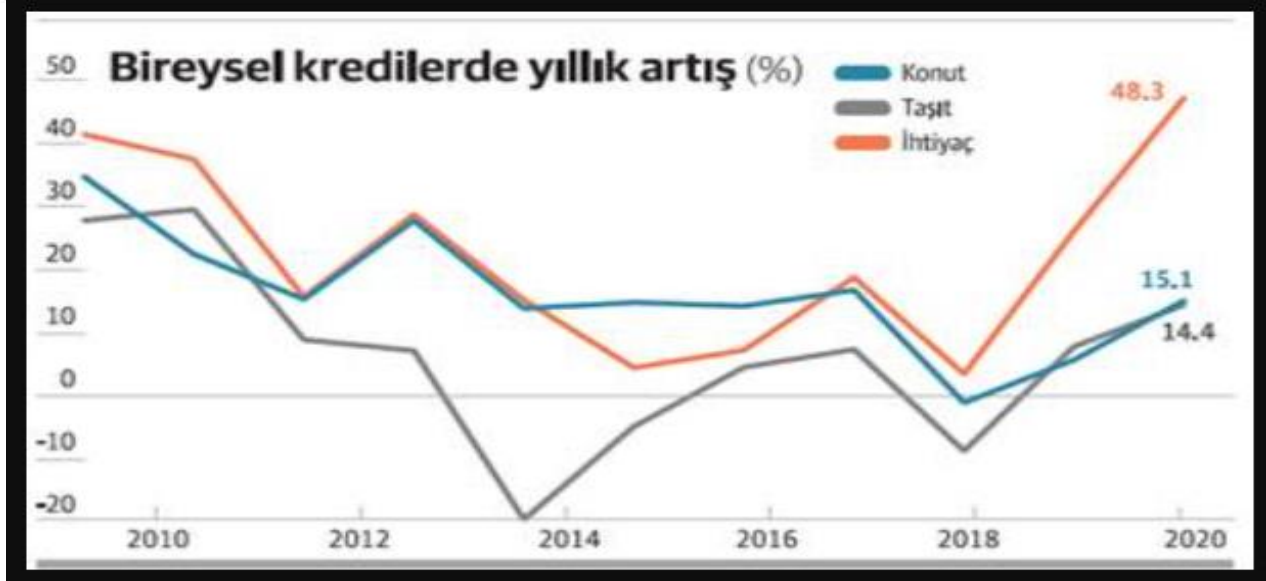
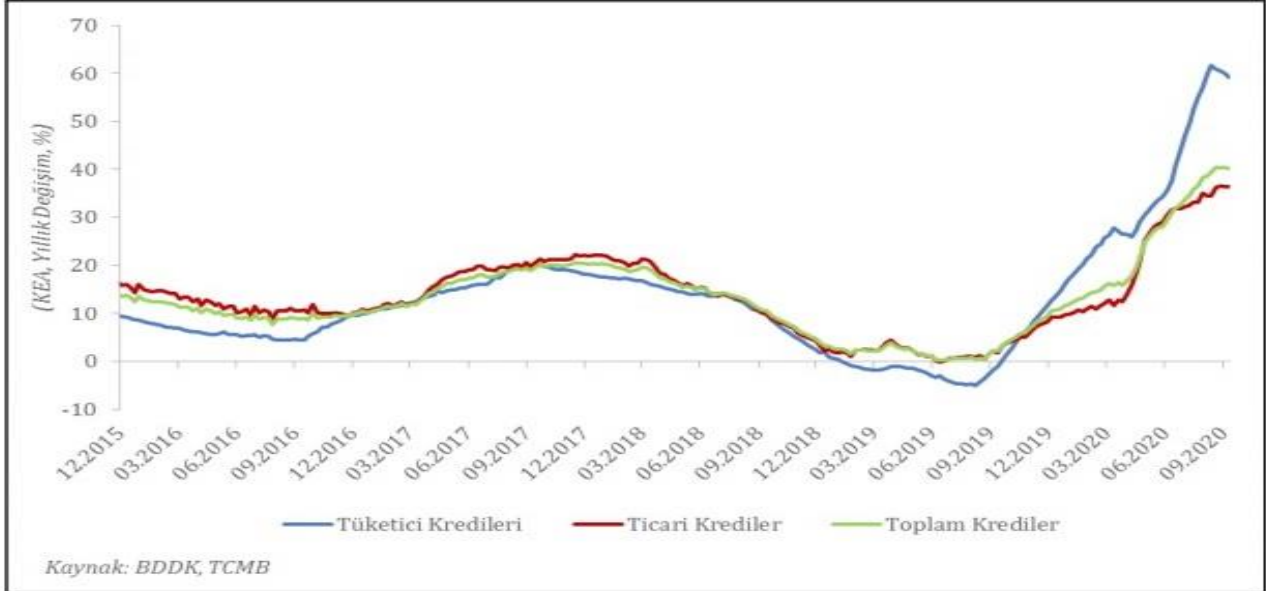
Özel sektörün finans kesimi ve reel kesim olarak sahip olduğu dış borç eğilimi kısa ve orta/uzun vade yapısına göre Şekil-2.8’de verilmektedir. Bu eğilimlerde en dikkat çekici durum, Finans kesimi dış borç stokunun kısa vadede 2013 yılından itibaren, uzun vadeli olanların da 2018 yılından itibaren ciddi bir azalmaya konu olmasıdır. Bu radikal değişime karşılık reel kesimin uzun vadeli dış borç eğilimi 2005 yılından itibaren geometrik bir hızla artmıştır. Bu artış, 2010-2015 döneminde hız kesse de daha sonra tekrar hız kazanmıştır. 2020 yılında ise kısa süreli düşüşten sonra yeniden artışa geçmiştir. Kısa vadeli borçlanma eğilimi de benzer şekilde 2005 yılından itibaren yükselmeye başlamış ancak bu yükselişin debisi uzun vadeliye göre daha düşük kalmıştır. Reel kesimin kısa vadeli borç eğilimi nispeten hiç dalgalanmadan istikrarlı biçimde ve tedrici olarak yükselmiştir. 2020 yılında da yükselişini hızlandırarak sürdürmüştür.

Ekonomik faaliyetlerin işleyişi bakımından gerçek ve tüzel kişilerin borçlanma eğilimi de önemli bir konuma sahip bulunmaktadır. Bankacılık sisteminin ticari ve tüketici kredilerinin eğilimi Şekil-2.9’da verilmiştir.

2015-2020 dönemini kapsayan ticari ve tüketici kredileri ile toplam krediler, yıllık artış hızları itibarıyla ciddi dalgalanmalar göstermiştir. Dalga boyunun en fazla yükseldiği yıl ise 2020 yılı olmuştur. Bu yıldaki yükseliş, rekor düzeye ulaşmıştır. 2019 yılına kadar genellikle ticari ve toplam kredi büyümelerinin altında ya da onlara paralel büyüme gösteren tüketici kredileri, 2019 yılı sonundan itibaren ciddi ve radikal artış göstermiştir. 2020 yılı sonu itibarıyla tüketici kredilerindeki

artış, tarihte ilk defa %60 artışı aşmıştır. Ticari kredilerde de rekor artış yaşansa da tüketicidekinin yarısı kadar olabilmektedir.

Şekil-2.9. Bankacılık Sisteminin Ticari ve Tüketici Kredileri Eğilimi (%)

Şekil-2.9'un alt çizimindeki bireysel krediler 3 ayrı kırılımla incelenmiştir. Son 10 yılı kapsayan konut, taşıt ve ihtiyaç kredilerinden oluşan bireysel kredilerde sadece ihtiyaç 10 yılın üstüne çıkmış durumdadır. 2010 yılındaki %40 olan yıllık artış, 2020 yılında %48.3 olarak gerçekleşmiştir. Konut ve taşıt kredilerindeki artış 2010 yılının yaklaşık yarısı düzeyinde bulunmaktadır.

Bireysel krediler son 10 yılda %48.3 artış ve % -20 azalış arasında bir dalgalanma ile değişim göstermiştir. Bu dalga boyu kuşkusuz ciddi yüksekliğe ve istikrarsızlığa işaret etmektedir.

Bireysel ve ticari kredilerin bankalara dağılımı da ekonomik yapının finansmanı bakımından önem taşımaktadır.

Şekil-2.10. Kredilerin Bankalara Dağılımı ve Yıllık Büyüme Eğilimleri.

Kaynak: TCMB, BDDK

Şekil-2.10’da bankacılık sisteminin kredi dağılımı, kamu ve özel bankalar sınıflandırmasıyla verilmektedir. 2014-2021 yılı ilk çeyrek dönemini kapsayan bu şekilde, ilk dikkat çeken konu 2020 yılındaki aşırı kamu banka kredilerinin artışıdır. Bu artış %90’ı aşmış ve sıra dışı rekor kırmıştır.

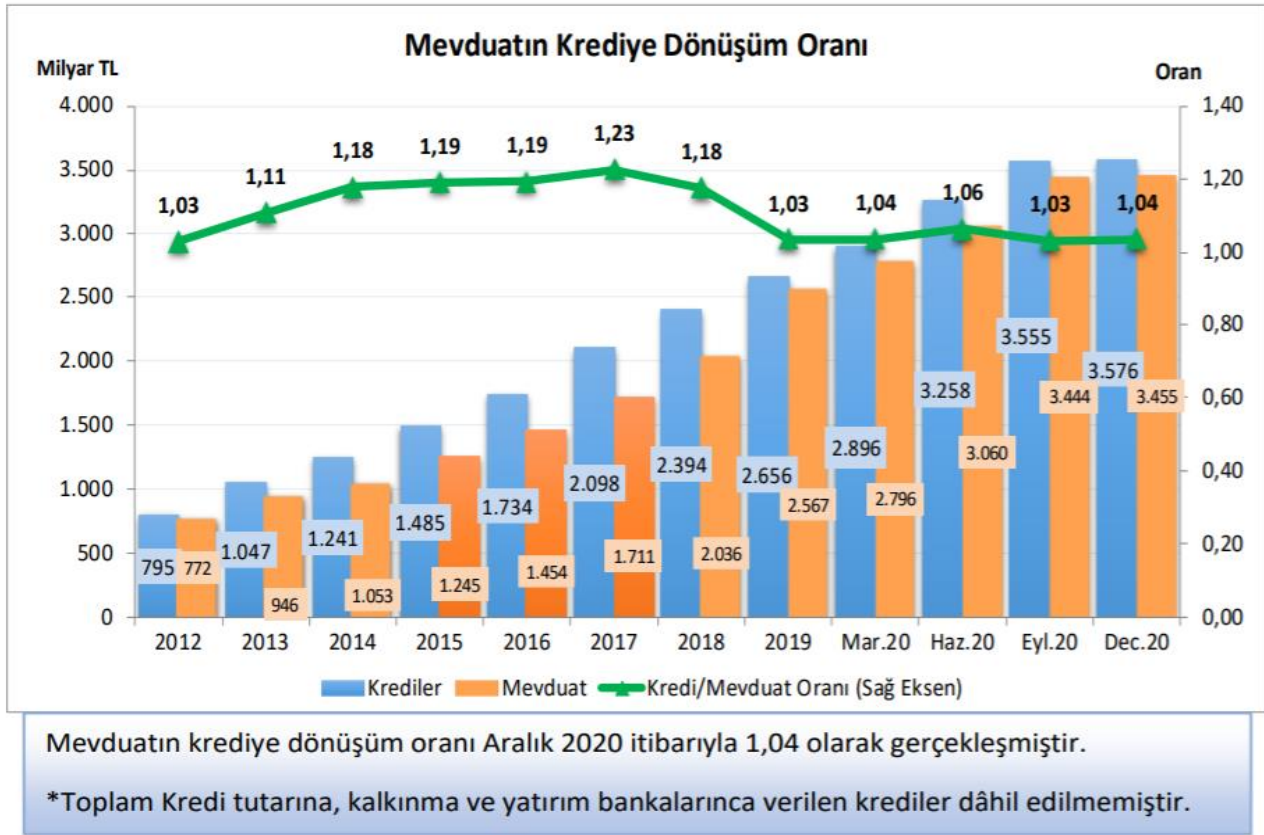
Son 7 yılda kamu bankaları genel eğilim olarak özel bankalardan daha yüksek oranda kredi vermiştir. Fakat bu yükseklik hiçbir zaman 2020 yılındaki gibi bir seviyeye ulaşmamıştır.

Bankacılık sisteminin kredilendirme hızı genel olarak pozitif seyrederken 2018 ve 2019 yıllarında negatife düşmüştür.

Genel ortalama itibariyle 7 yıllık bir değerlendirme yapıldığında yıllık %15 düzeyinde bir kredi artışı söz konusu olmuş ve bu artış karşılığında GSYH yıllık ortalama %4 civarında büyümüştür. Bu değerlendirmeye eklenmesi gereken bir tespit de yıllar itibariyle kredi büyümesi, giderek daha düşük bir GSYH büyümesine karşılık gelmektedir. Yani Kredi büyümesi ile GSYH büyümesi arasındaki ilişki giderek zayıflamıştır.

Bankacılık sistemindeki kredilendirmenin sürdürülebilirliği ve sağlıklı dağılımı açısından önemli bir diğer göstergesi de kredi / mevduat oranıdır. Yani bankacılık sisteminin yarattığı kredinin ne kadarını topladığı mevduatla sağlamaktadır. Bu oranın önemi, bankacılık sisteminin varlık nedenini oluşturan iki temel faktörün birbiriyle uyumlu kompozisyonundan ileri gelmektedir.

Şekil-2.11. Bankacılık Sistemi Kredi / Mevduat Oranı Eğilimi.

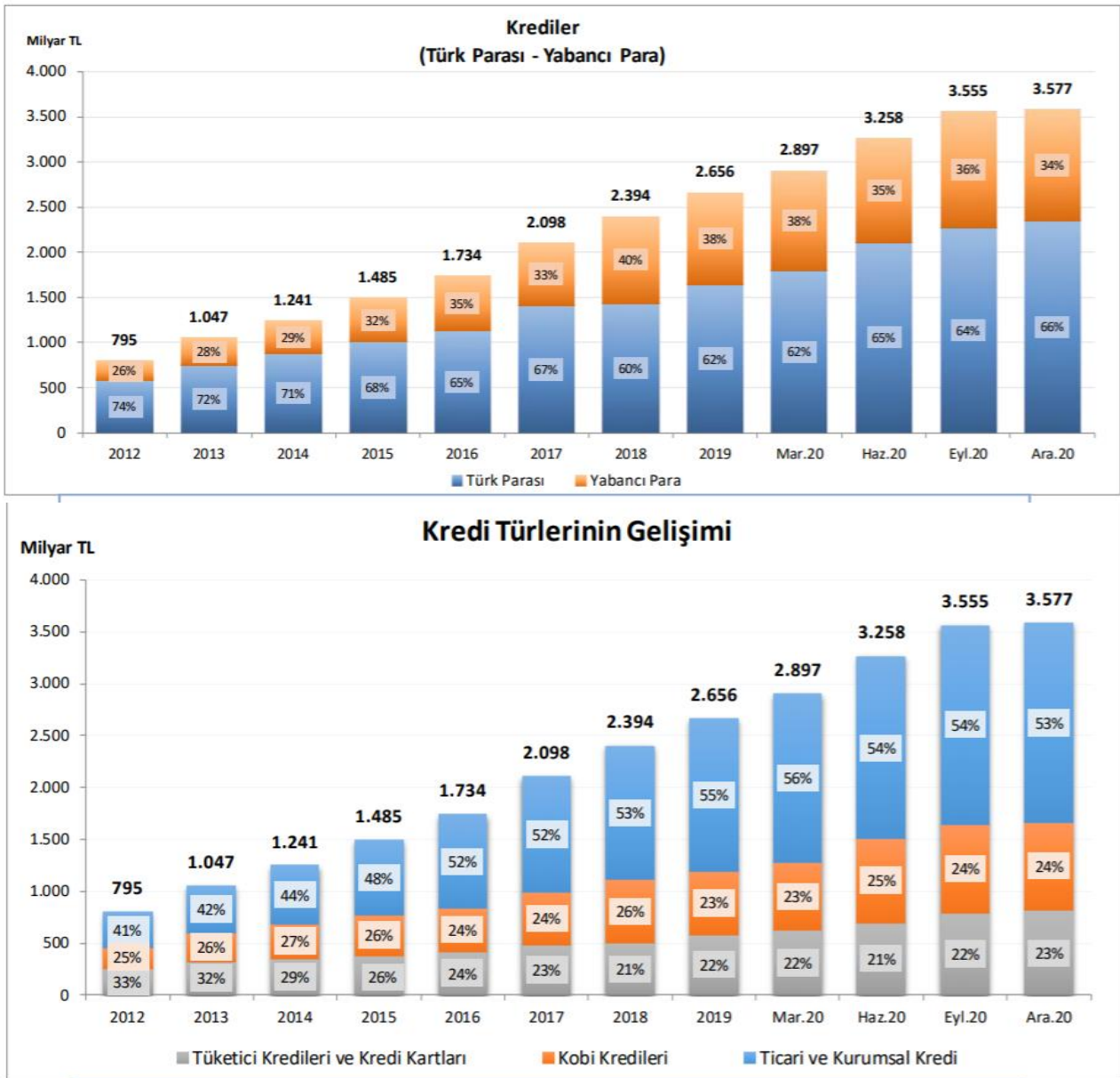
Kaynak: BDDK

Bankacılık sisteminde kredi / mevduat oranı yükseldikçe sistemin yeni kredi vermesinin kaynağı, alınan krediler olacaktır. Yani bankacılık sistemi, yerli ya da yabancı kaynaklardan borçlanarak müşterilerine yeni kredi açma yoğunluğunu artırmaktadır denir. Bu durum, pozisyon ve işlem risklerini artırma eğilimi taşıyabilir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde 2017 yılı kredi/mevduat oranındaki 1.23'lük değerle en riskli yıl olmuştur. Zaten takip eden yıllarda da bu oran hızla düşürülmüş ve 2020 yılında 1.04 gibi ortalama değer altına getirilmiştir.

2012 -2020 dönemindeki bankacılık sistemi nominal tutarlı kredileri ve mevduatı nominal değerler olarak değerlendirdiğimizde ise yaklaşık 4.5 katlık bir artıştan söz edebiliriz. Kredi/mevduat oranı ise 9 yılda ortalama olarak 1.13 seviyesinde kalmıştır.

Nominal değerlerle kredi hacminden ve eğiliminden bahsederken bunların yerli ve yabancı para kompozisyonu ile kredi türlerinin dağılımı konuları da önem taşımaktadır. 2012-2020 döneminde 4.5 kat artan kredi hacminin TL-yabancı para kompozisyonu değişikliğe uğramıştır. 2012 yılında %26 yabancı para, %74 TL kompozisyonunda olan kredi hacmi, 2020 yılında %34 yabancı para, %66 TL olarak değişmiştir.

Şekil-2.12. Kredi Kompozisyonu ve Türleri.

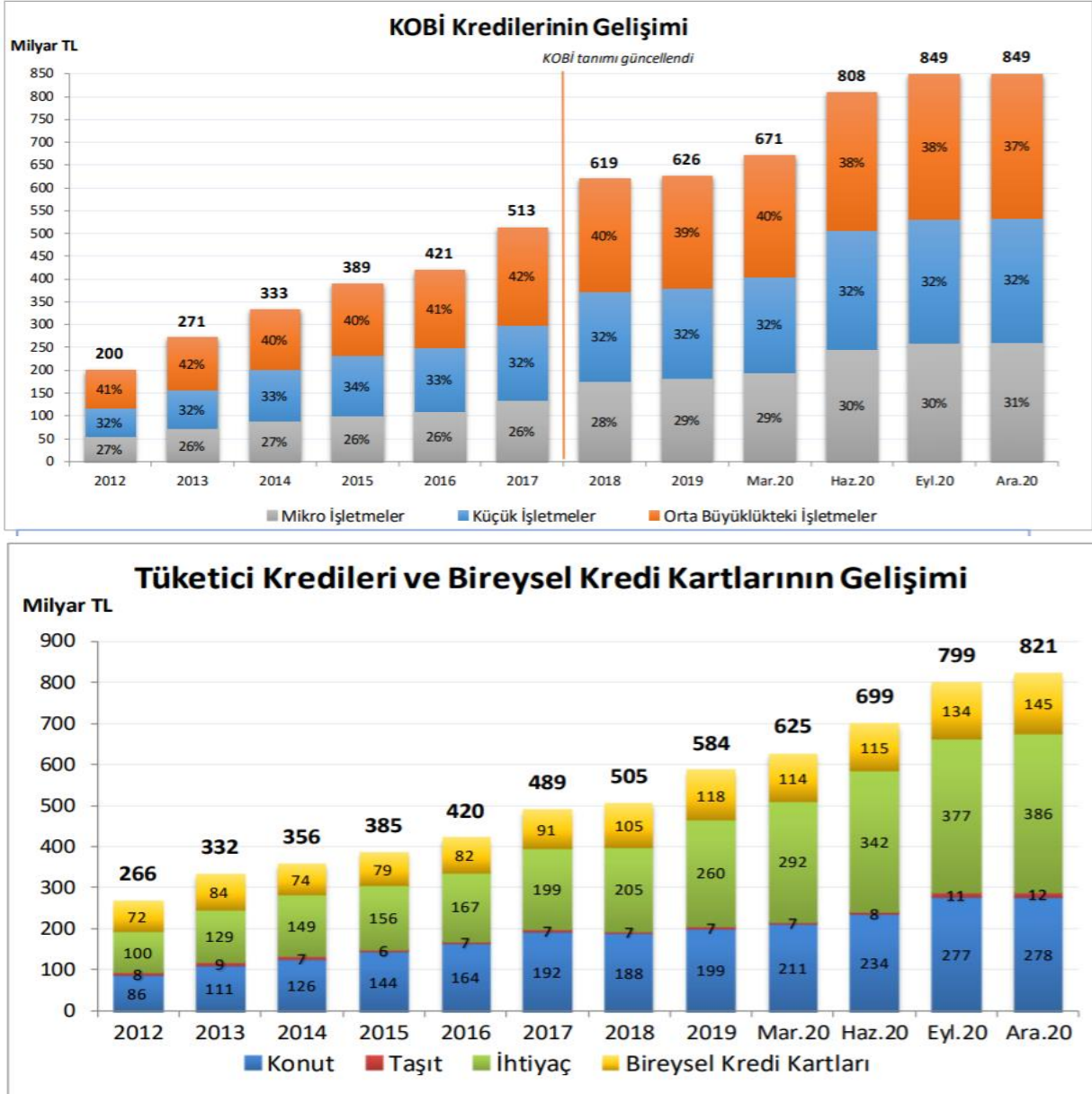

Kaynak: BDDK

2012-2020 döneminde KOBİ kredileri oranı %25 civarında benzer kalırken tüketici kredileri ve kredi kartları %33'ten %23'e düşmüş, ticari ve kurumsal krediler ise %41'den %53'e yükselmiştir.

Toplam kredi hacmi içerisindeki oranı %25 civarında sabit kalan KOBİ kredilerinin kendi içindeki dağılımı da 2012-2020 döneminde benzer kalmıştır. Mikro işletmelerin payı %27'den %31'e yükselmişken orta boy işletmelerin payı %41'den %37'ye düşmüştür. Küçük işletmelerin payı ise %32'de sabit kalmıştır.

Şekil-2.13. KOBİ ve Bireysel Kredilerin Dağılımı.

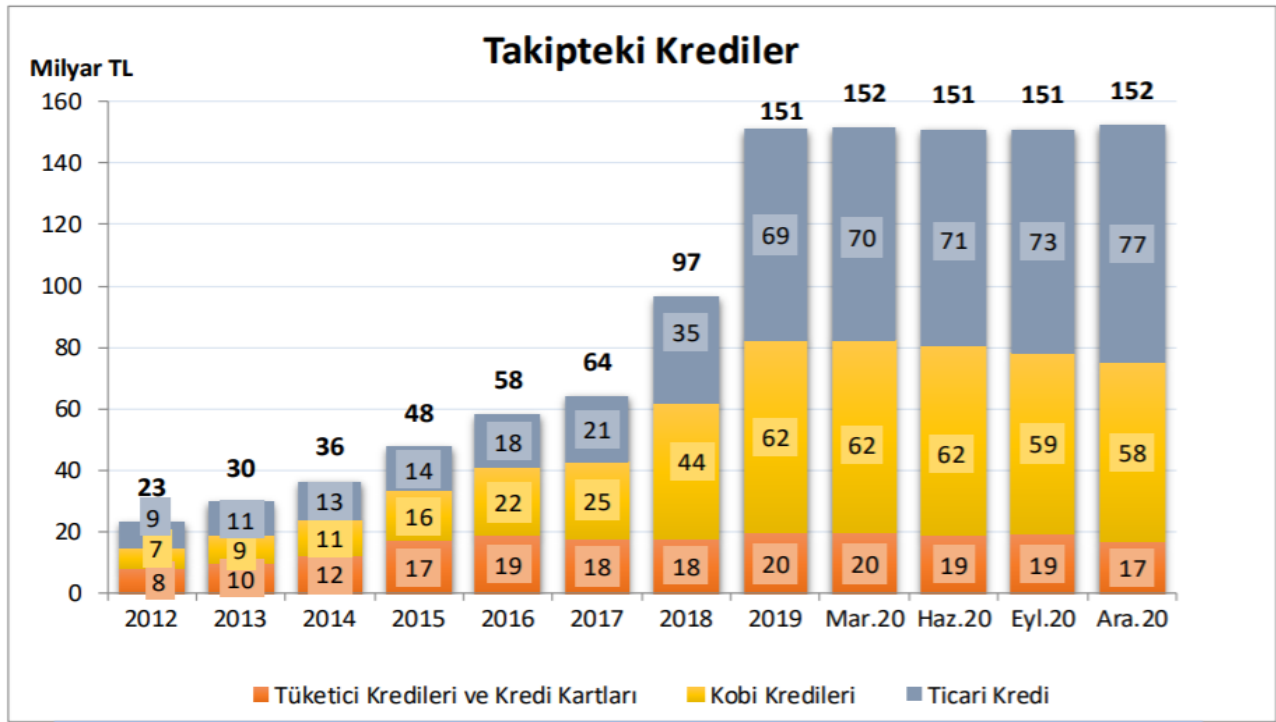

Kaynak: BDDK

Tüketici kredileri ve bireysel kredi kartları hacminin dağılımında ise ihtiyaç ve bireysel kredi kartları paylarında ciddi değişimler yaşanmıştır. 2012 yılında konut kredilerinde %32 olan pay, 2020 yılında %34'e yükselmiştir. Taşıt kredilerinin payı %3'ten %2'ye düşmüştür. İhtiyaç kredilerinin payı ise %38'den %47'ye yükselmiştir. Bireysel kredi kartlarının payı ise %27'den %18'e düşmüştür.

Bankacılık sistemi için ciddi risklerden biri de takipteki krediler oranı ve bu orana ilişkin eğilimlerdir. Son 9 yıllık geçmiş veriyle takipteki kredilerin ticari, bireysel, kredi kartı ve KOBİ gruplamasıyla nominal değerler olarak eğilimleri Şekil-2.14'te verilmiştir.

Şekil-2.14. Takipteki Kredilerin Eğilimi.

Kaynak: BDDK

Nominal değerler olarak takibe düşmüş kredilerin, tüketici kredileri ve kredi kartları, KOBİ ve ticari kredi miktarları verilmektedir. 2012 yılında 23 milyar TL takibe düşmüş kredi miktarı bulunurken 2020 yılında bu miktar 152 milyar TL'ye yükselmiştir. 2018 ve 2019 yıllarında ciddi artışlar yaşayan takibe düşmüş krediler, takip eden yıllarda nispeten tedrici artışlar göstermiştir.

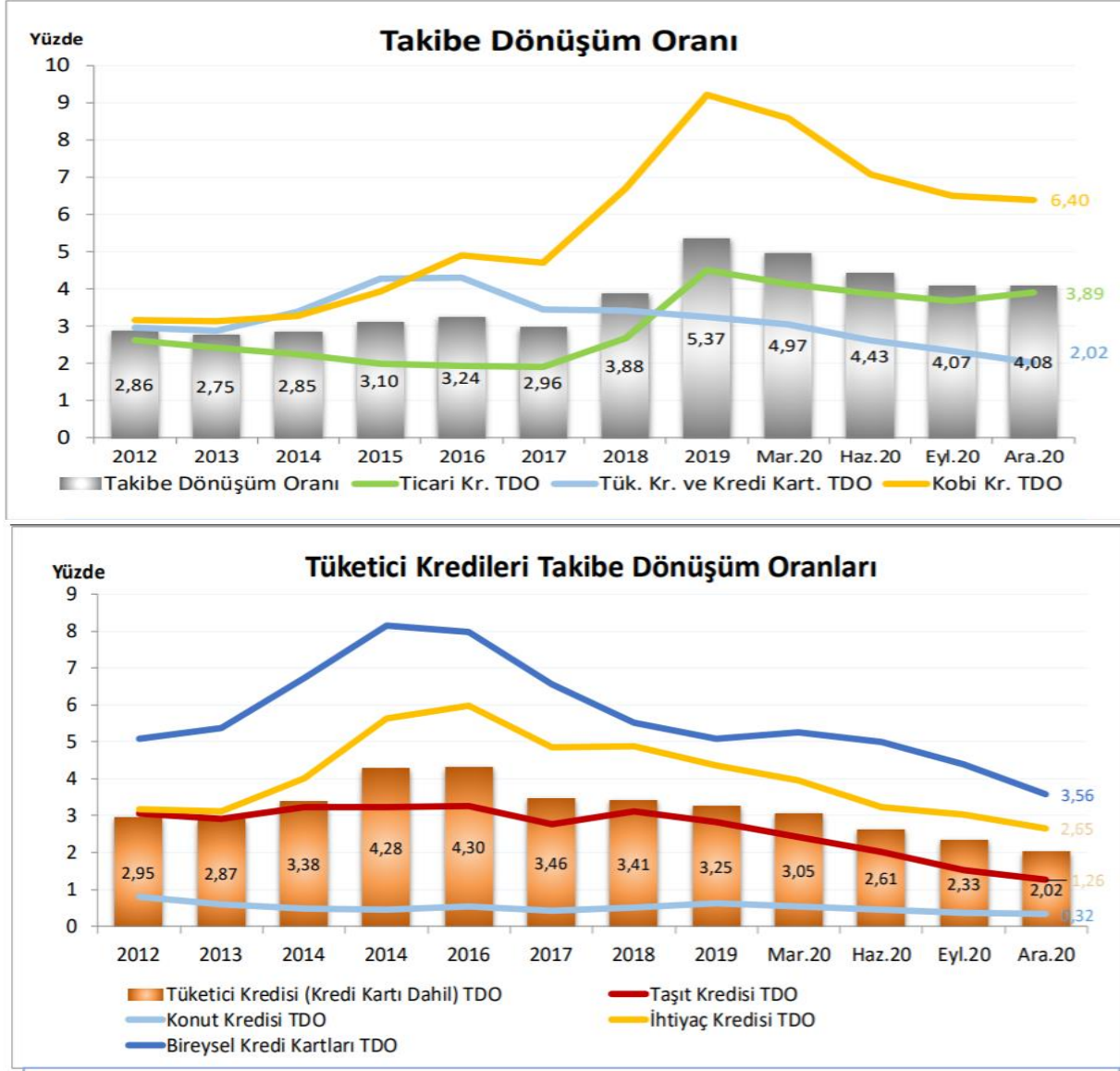
2012-2020 döneminde 6.61 kat artan takipteki kredilerin tüketici kredileri ve kredi kartları ile KOBİ ve ticari kredi türlerindeki dağılımlarında da ciddi değişimler yaşanmıştır.

Takibe düşen kredi miktarlarında 2012 yılında %39 olan ticari kredi payı, 2020 yılında %51'e yükselmiştir. Keza KOBİ kredilerinin takibe düşme miktarı ise %30'dan %39'a yükselmiştir.

Tüketici kredileri ve kredi kartlarındaki takibe düşme miktarının toplam içindeki payı 2012 yılında %35 iken 2020 yılında %11'e düşmüştür.

Kredilerin takibe dönüşüm oranı eğilimi toplamda ve kredi türlerine göre farklı eğilimler göstermiştir.

Şekil-2.15. Kredilerin Toplam ve Türlerine Göre Takibe Dönüşüm Oranları Eğilimi.

Kaynak: BDDK

Takibe dönüşüm oranı toplamda 2019 yılında %5.37 ile en yüksek değere ulaşmışken bireysel tarafta 2016 yılında %4.30 ile en yüksek değere ulaşmıştır.

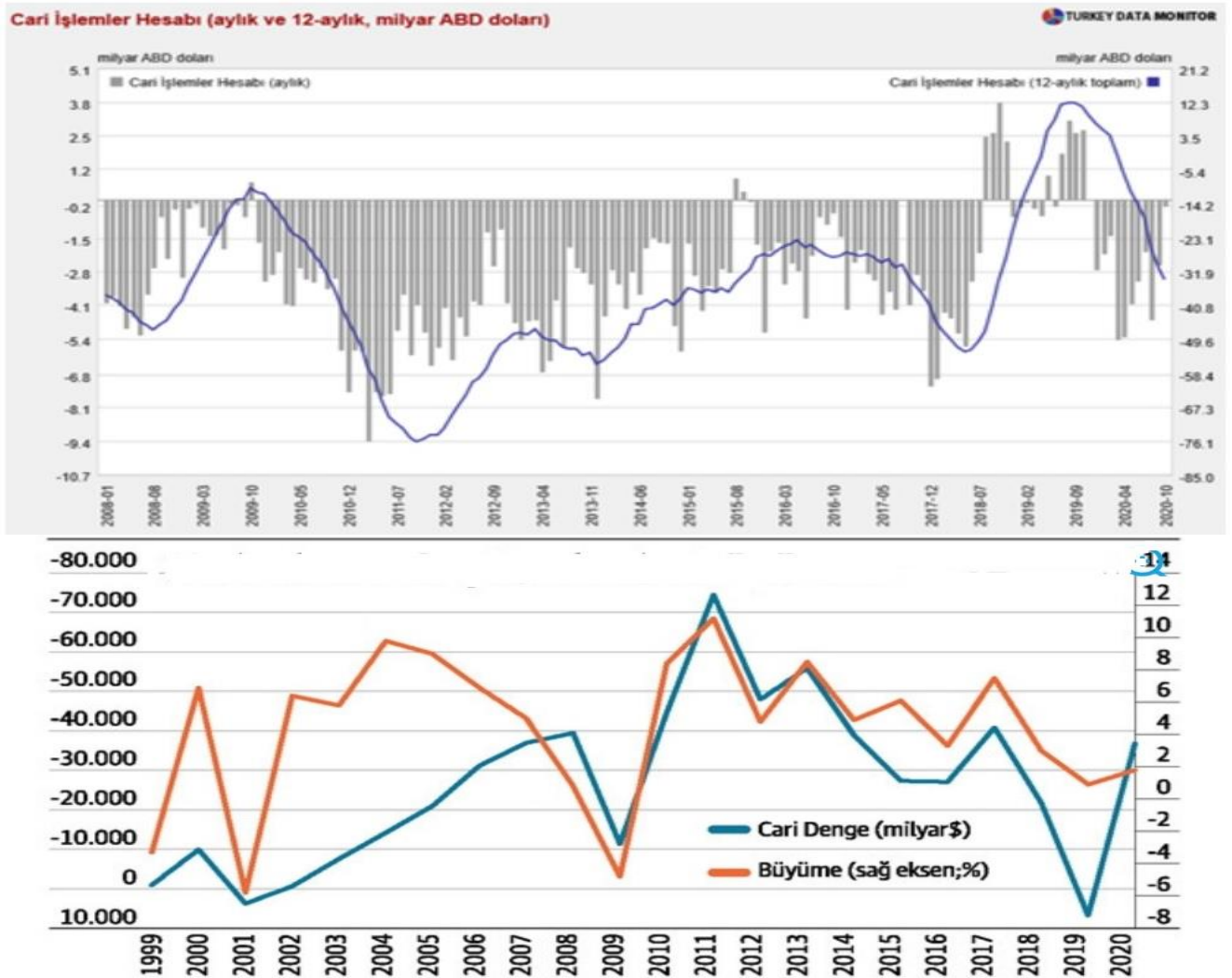
Takibe dönüşüm oranı, toplamda ortalama olarak %4 civarında bulunurken bireysel tarafta bu ortalama %3'e yakın seyretmektedir.

Son 9 yıllık ortalamaları karşılaştırdığımızda ticari ve kurumsal taraftaki takibe dönüşüm oranı ortalaması, bireysel taraftan daha yüksek düzeyde seyretmiştir.

Türk ekonomisi için dış alem gelir-gider dengesi yani cari işlemler dengesi, yapısal olarak açık verme üzerine kurulmuştur. Denge, var olan açığı giderecek ilave borçlanmayla sağlanmaktadır. Kronikleşmiş bu cari işlemler açığı durumu, sanki büyümenin kaçınılmaz gereği gibi bizlere öğretilmeye çalışılmaktadır. Ancak bugün gelişmiş olan ekonomilerin neredeyse tamamı cari işlemler fazlası vererek bugünkü büyüklüklerini sağlamışlardır. Yapısal olarak sürekli biçimde cari işlemler açığı vererek gelişen ve kalkınan bir ekonomi örneği bulunmamaktadır.

Döviz açığı, yani döviz gelirlerinin giderlerinden az olduğu durum; cari işlemler açığı durumunu anlatır ve esasen bir dengesizlik halidir. Bu dengesizliği ancak alınacak destekle (borçlanmayla) belirli bir dönem için gidermek yani dengeyi o dönem için sağlamak mümkündür. Ancak bunun sürdürülebilirliği son derece tartışmalıdır.

Şekil-2.16. Cari İşlemler Açığı ve GSYH Büyümesi

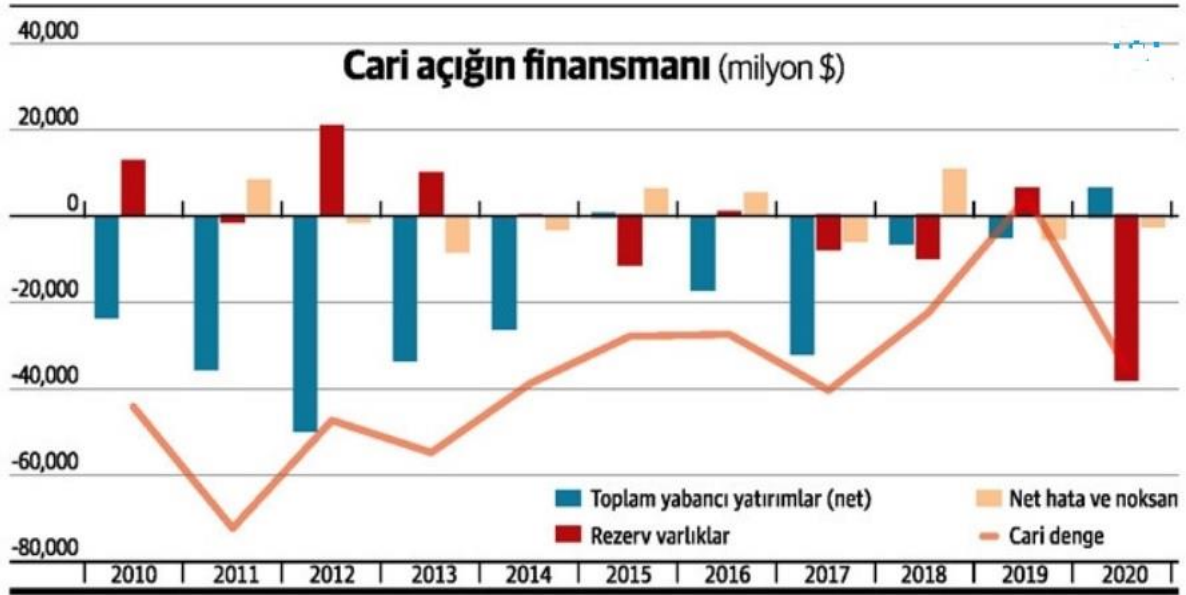

Şekil-2.16'nın üst çiziminde cari açığın USD biriminde seyrini yıllık ve aylık olarak gösterirken alt çiziminde ise yapısallaştırılmış cari açıkla GSYH büyümesi ilişkisi gösterilmektedir.

Cari dengenin pozitif gerçekleştiği tek yıl olan 2019 yılı, ekonomik büyümemizin %1'in altında kaldığı yani kısaca durağanlaştığımız yıldır. %10'dan fazla büyüyerek son dönemin rekorunu kırdığımız 2011 yılında cari açığımız ise -70 milyar USD'yi aşarak tüm zamanların rekorunu kırmıştır. Zaten o yıldan sonra da büyüme hızımız, sürekli olarak düşmüş ve dalgalanmıştır.

Cari açığın kronik hal aldığı 2003-2020 döneminde sıkça konuşulan ve irdelenen konu, bu açığın finansman yolları olmuştur. Şekil-2.17'de 2010-2020 dönemindeki cari açığın finansmanı verilmektedir. Bu dönemde en dikkat çekici konu; cari açığın 2015, 2017, 2018 ve 2020 yıllarında rezerv varlıkları eriterek karşılanmasıdır. Özellikle 2020 yılındaki rezerv varlık eritme miktarı 40 milyar USD'yi bulmuştur. Toplam yabancı yatırımların giderek azalması ve 2020 yılında negatife dönmesi de bir diğer dikkat çekici konu olmuştur.

Şekil-2.17. Cari Açığın Finansmanı.

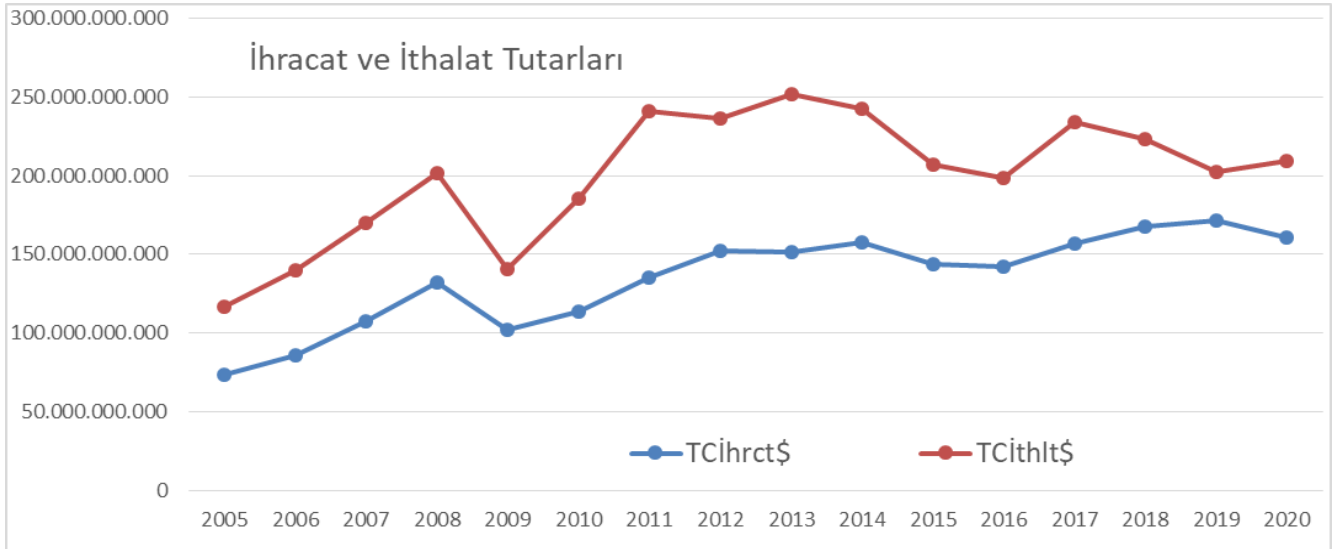

Ekonomideki cari işlemler, büyüme, borçlanma ve gelir eğilimlerinin önemli göstergelerinden biri de yaratılan dış ticaret performansıdır. Dış ticaret; ihracat ve ithalattan oluşan iki kalemdir.

Şekil-2.18'de verilen dış ticaret eğilimimiz, rekor cari açıklar verdiğimiz 2011 ve 2013 yılları ile örtüşmektedir. Bu yıllarda ihracatın ithalatı karşılama oranları en düşük düzeylere gerilemiştir. Dış ticarete 2019 yılında birbirine yaklaşan ihracat ve ithalat rakamları, 2020 yılında yeniden ihracat aleyhine açılmaya başlamıştır.

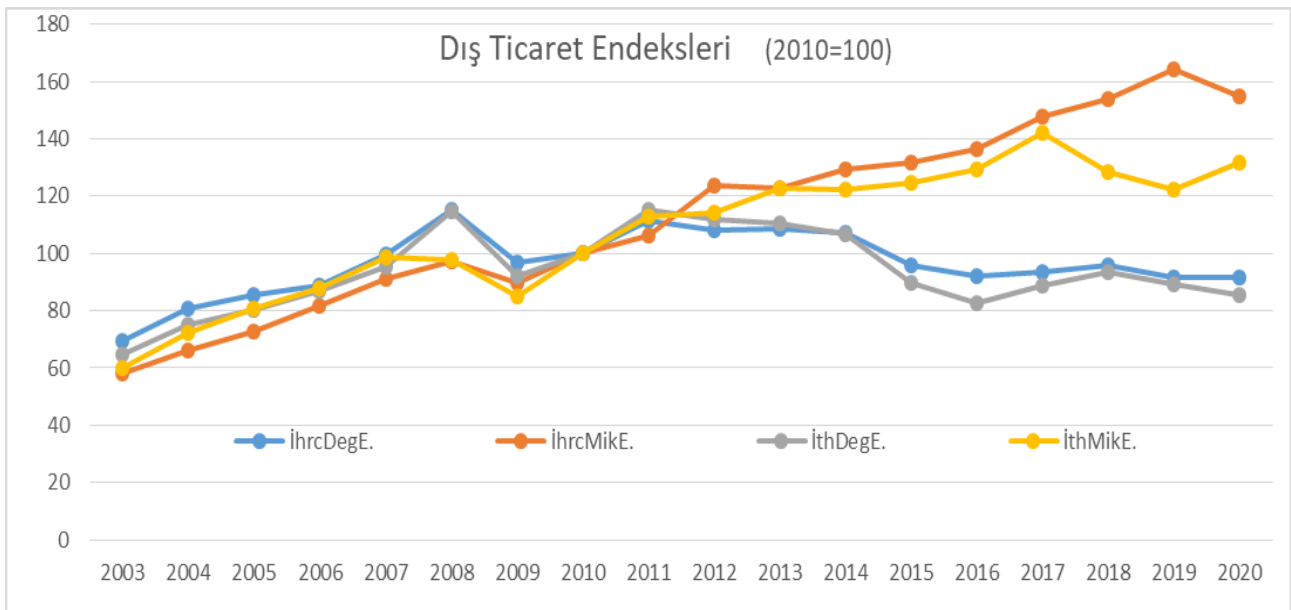
2020 yılındaki TL değersizleşmesi; rekabetçi kur politikası uygulamasıyla ithalat azaltılıp ihracat yükseltilecek savıyla normalleştirilse de sonuç tam tersi olmuştur. Yani ithalat artmış ve ihracat azalmıştır.

Şekil-2.18. Türkiye İhracat ve İthalat Tutarları Eğilimi (USD)

2005-2020 dönemindeki dış ticaretimizin birim değer ve miktar endekslerindeki eğilimler, Şekil-2.19'da verilmiştir. Dış ticaretteki miktar ve değer endeksleri ve onlardaki değişimler, inceleme yapılan dönem içerisinde dış ticaretin birim miktar başına daha pahalıya mı yoksa daha ucuza mı yapıldığına ilişkin toplu işaretler vermekte yararlı göstergelerdir.

Şekil-2.19. Dış Ticaret Değer ve Miktar Endeksleri Eğilimi. (2010 =100) (USD cinsinden)

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2020 YILI EKONOMİK RAPORU		04/04/2021	
		Ver:1.0	41 / 74	

Şekil 2.19'daki ihracat birim değer endeksi (İhrcDegE.) ve ithalat birim değer endeksi (İthDegE.) yıllık % değişimleri birlikte değerlendirildiğinde görülmektedir ki, genellikle birlikte (paralel) hareket etmektedirler. 2010 ve 2011 yıllarında ithalat, ihracata göre daha fazla pahalılaşırken 2014 ve 2015 yıllarında ihracat daha pahalı kalmıştır.

Dış ticaretteki birim miktar endeksleri yani (İhrcMikE.) ve (İthMikE.) ise 2003-2020 döneminde, değer endeksindeki değişimlere göre daha yüksek bir oynaklık göstermiştir. Birbirlerini sıkça kesen yani paralellik göstermekten nispi olarak uzak bir eğilim içerisinde olmuştur.

Miktar endekslerindeki % değişimler arttıkça daha fazla miktarda mal ihraç ya da ithal ettiğimize işaret eder. Miktar endeksleri artarken değer endeksleri düşüyorsa, daha fazla malı daha ucuza ihraç ya da ithal ediyoruz demektir.

Aslında dış ticarete en istenmeyen durum; daha fazla malı daha ucuza ihraç ederken daha fazla malı çok daha pahalı ithal etme durumunda kalmaktır. Yani giderek birim başına (mesela Kg başına) daha ucuz ihracat yapma durumunda kalınırken daha pahalı ithalat yapmak zorunda kalınmaktadır.

2018 yılı pahalı ithalatın ve 2019 yılı da ucuz ihracatın tipik örnek yılları olmuştur. 2020 yılında ise nispi olarak daha ucuz bir ithalat söz konusu olmuştur. Diğer taraftan 2010'lu yıllar giderek sürekli ucuzlayan ihracata konu olmuştur. İthalat bakımından 2014 yılı nispeten daha ucuzluğun yaşandığı bir yıl olurken genellikle ithalattaki ucuzlamanın nispi olarak ihracattakinden daha düşük kaldığını söylemek gerekir. Bunun istisnası, 2015 ve 2016 yılları olmuştur. 2019 yılında ihracat miktar endeksimiz yaklaşık 15 puan artmışken ihracat değer endeksimiz 10 puan düşmüş durumdadır. Yani daha fazla ürünümüzü, çok daha ucuza satmışız. 2020 yılında ise ihracat miktar endeksimiz düşerken ihracat değer endeksimiz 2019 yılı düzeyine yakın seyrederken daha iyi bir performans göstermiştir.

Dünya ortalamasının üzerinde bir dolarizasyonla yaşamakta olduğumuz ve döviz fiyatlarındaki oynaklığın da dünya ortalamasının çok üzerinde olduğu bir sır değildir. Böyle bir yapının milli ekonomi üzerindeki ilk ve en büyük etkisi hiç kuşkusuz ülkenin genel fiyatlar seviyesi üzerindedir. Yani ucuz döviz pahalı TL, enflasyonda ciddi ve hızlı düşüşe, aksi durumda ise yükselişe sebep olmaktadır. Bunun örneklerini geçmişte yaşayarak öğrenmiş bulunmaktayız. Döviz fiyatlarındaki bu yüksek oynaklık her şeyden önce ekonomimiz üzerinde toplam bir istikrarsızlık kaynağı oluşturmaktadır.

TL'nin reel olarak ucuz ya da pahalı mı olduğunun yani değerli veya değersiz mi olduğunun temel göstergesi reel kur endeksidir. Bu endeks 100 katsayısının altında olduğunda değersiz ve

üstünde olduğunda ise değerli TL ile yaşamakta olduğumuzu anlarız. Değersiz TL’de ihracat, değerli TL’de ise ithalat avantajlı konuma ulaşmış demektir. Şekil-2.20’de uzun yıl geçmişe dayalı TÜFE bazlı reel kur endeksi verilmektedir.

Şekil-2.20. TÜFE Bazlı Reel Efektif Döviz Kuru Endeksi

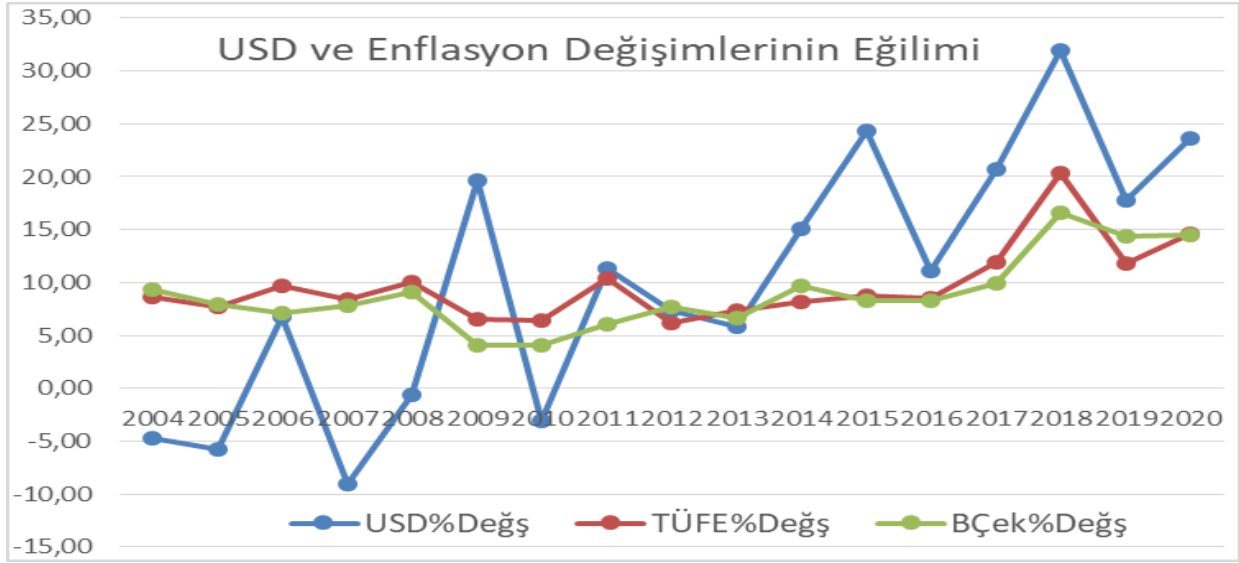

Kaynak: TCMB

42 yıllık bir süreyi kapsayan 1981-2020 döneminde reel kur endeksinin değeri ve değersizleşme rekorları 2008 ve 2020 yıllarında yaşanmıştır. Yani bu 42 yılda sadece 2008-2020 döneminde dolar oynaklığı her iki yönde rekorlar kırmıştır. Dolarizasyonun arttığı dönemde oynaklık rekorlarının kırılmış olması, ekonomik istikrarsızlığın kronikleşmiş ve yapılaşmış haline delalet etmiştir.

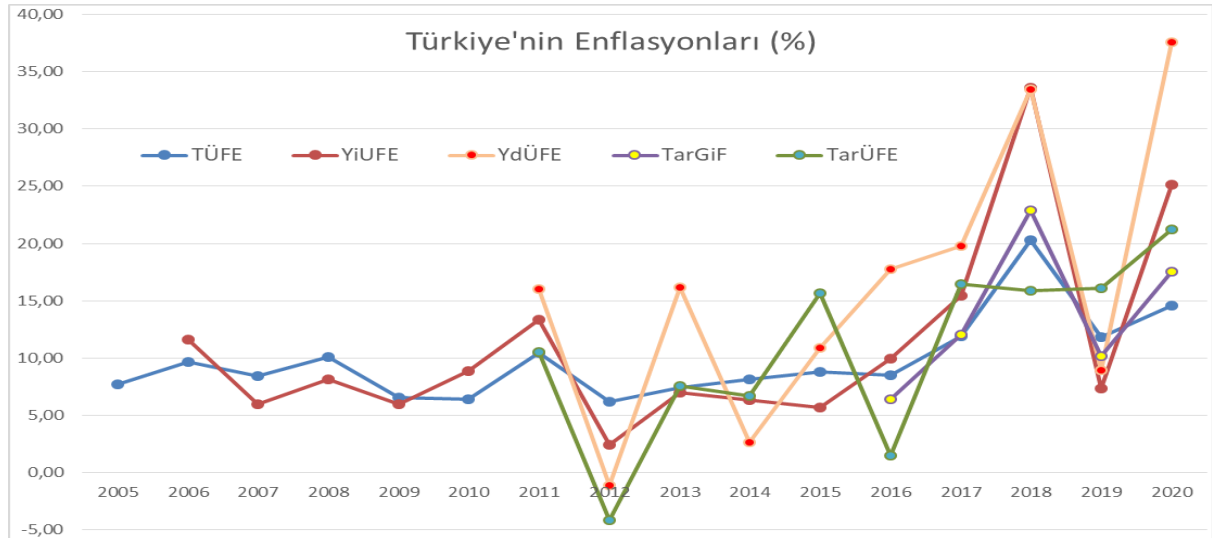
TL’nin döviz karşısında ucuz mu? pahalı mı? olduğunun göstergesi reel efektif döviz kuru endeksidir. 2020 yılı endeksi 60.7’ye gerilemiştir. Bu düzey; 2001 yılı krizinde en düşük düzey olan 70.1’in bile altına düşüşü yani değersizleşmeyi göstermektedir. Sattığımız ürünlerin neredeyse tamamının rekabete dayalı sıradan mallar olduğu hatırlanırsa ihracatımızın bu avantajla daha hızlı artması beklenebilirdi ama gerçekleşme böyle olmamıştır. Tam tersine 2020 yılı ihracatı bir çok nedenin de etkisi ile nominal olarak azalmıştır. Buna karşılık son derece pahalı hale gelen dolara rağmen ithalat 2020 yılında da artmaya devam etmiştir. Bu durum ithalat yapımızın ne kadar katı bir halde olduğunu göstermektedir.

Şekil-2.21. USD ve Enflasyon Değişimleri (%)

Şekil-2.21’de USD (ABD Doları) fiyatındaki yıllık değişim ile TüFE ve (B) çekirdek enflasyonlarındaki yıllık değişimlerin eğilimi verilmektedir. Şekildeki genel eğilim iki ayrı dönemde incelenebilir. İlki 2004-2015 dönemidir. Burada dolar ve enflasyon ilişkisi nispi olarak daha az duyarlılığa sahiptir. İkincisi ise 2016-2020 dönemidir. Burada ise dolar ve enflasyon ilişkisi gözle görülür ölçüde duyarlı hale gelmiştir. Yani dolardaki her değişim hızla ve yüksek oranda tüketici ve çekirdek enflasyonlarına yansımaktadır. Nitekim 2020 yılında da benzer bir eğilim söz konusu olunca yani TL, değersizleşmeye başlayınca bunun ilk etkisi enflasyon üzerinde olmuştur.

Şekil-2.22. Türkiye’nin Enflasyonları (%)

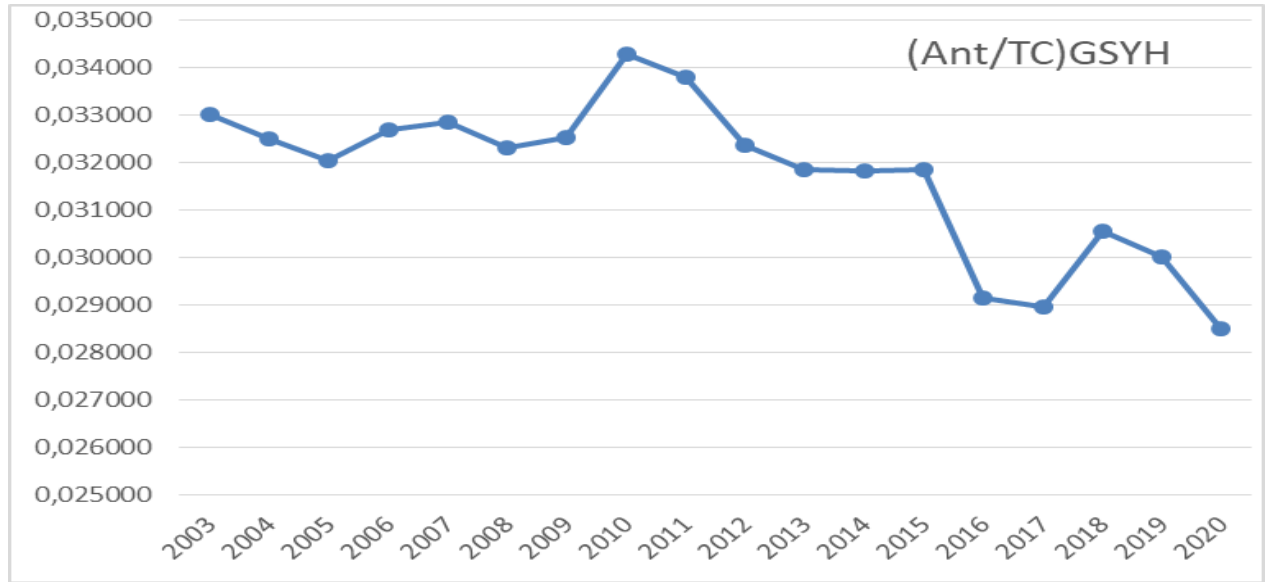

Şekil-2.22’de Türk ekonomisinin tüketici (TüFE), yurtiçi üretici (YüFE), yurt dışı üretici (YdÜFE), tarımsal girdi fiyatları (TarGİF) ve tarımsal üretici (TarÜFE) enflasyonlarının eğilimleri verilmiştir.

3. Antalya Ekonomisi, Tarımsal Üretimi ve Ticareti.

Antalya ekonomisi, gayrisafi yurtiçi hasıla ve katma değer büyüklüğü itibariyle Türkiye ekonomisinin %3'ü civarında bulunmaktadır. Bu oran 90'lı yıllardan bu yana geçerliliğini korumuş ve bazı yıllarda ise %3.5 düzeyine kadar yükselmiş, bazı yıllarda ise %2.85'e kadar gerilemiştir. Özellikle son yıllarda Antalya için genel ortalama olan %3'ün altına inildiği dönemler çoğunlukta olmuştur. Ekonomik göstergeler itibariyle Antalya'nın en iyi yılının 2010 yılı olma özelliği, 2020 yılında da devam etmiştir.

Şekil-3.1. GSYH Büyüklüğünde Antalya'nın Yeri Eğilimi (%)

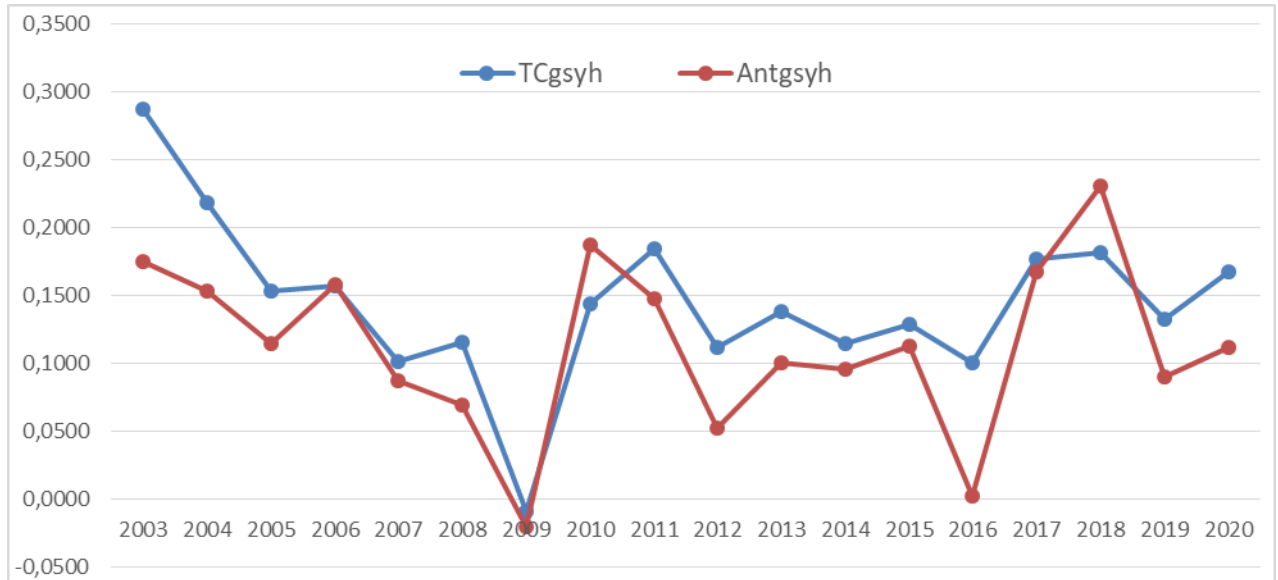
Şekil 3.1'de Antalya ekonomisinin Türk ekonomisi içindeki yerinin eğilimi verilmektedir. 2003-2020 dönemini kapsayan eğilimde yön, genel olarak aşağıya doğru olmuştur. Yani Antalya'nın ekonomik pastadaki payı genel yapısı itibariyle giderek küçülmüştür. Özellikle 2016, 2017 ve 2020 yıllarındaki pay daralmaları rekor düzeye ulaşmıştır. 2019 yılında ise nispi olarak uzun dönem ortalama değerine ulaşarak % 3 civarını korumuştur.

18 yıllık dönem Antalya ekonomisi için kayıp yıllar olarak ifade edilebilir. 80'li yıllardaki turizm ve 90'lı yıllardaki örtüaltı üretim başarı hikayelerine, 2000 yıllarda yeni bir başarı hikayesi yazamamanın ya da sahip olduğu baskın alanları yeterince geliştirememenin kaçınılmaz sonucu olarak Antalya ekonomisinin Türk ekonomisi içindeki payı, bu dönemde potansiyeline ulaşamamış ve giderek düşmüştür.

Bu dönemde özellikle 2010 yılındaki %3.4'ü aşan payı ile Antalya ekonomisi, Türk ekonomisinden aldığı payı dönemin zirvesine taşıyabilmiş fakat bunu ilerleyen dönemde koruyamamıştır.

Antalya ekonomisinin 2003 – 2020 dönemindeki daha dramatik değişim kişi başına gelir ve katma değer eğiliminde olmuştur. 2003 yılında illerin Türkiye sıralamasında 4. sırada yer alan Antalya, 2018 yılında ancak 13. sırada kendine yer bulabilmiştir. 2020 yılında ise Türkiye ekonomisinin %1.8 büyümüş olmasına rağmen Antalya, ana sektörlerinin salgından ağır hasar alması dolayısıyla ciddi daralan bir ekonomiye sahip olmuştur.

Şekil-3.2. Kişibaşına GSYH Büyümesi Türkiye- Antalya Eğilimi

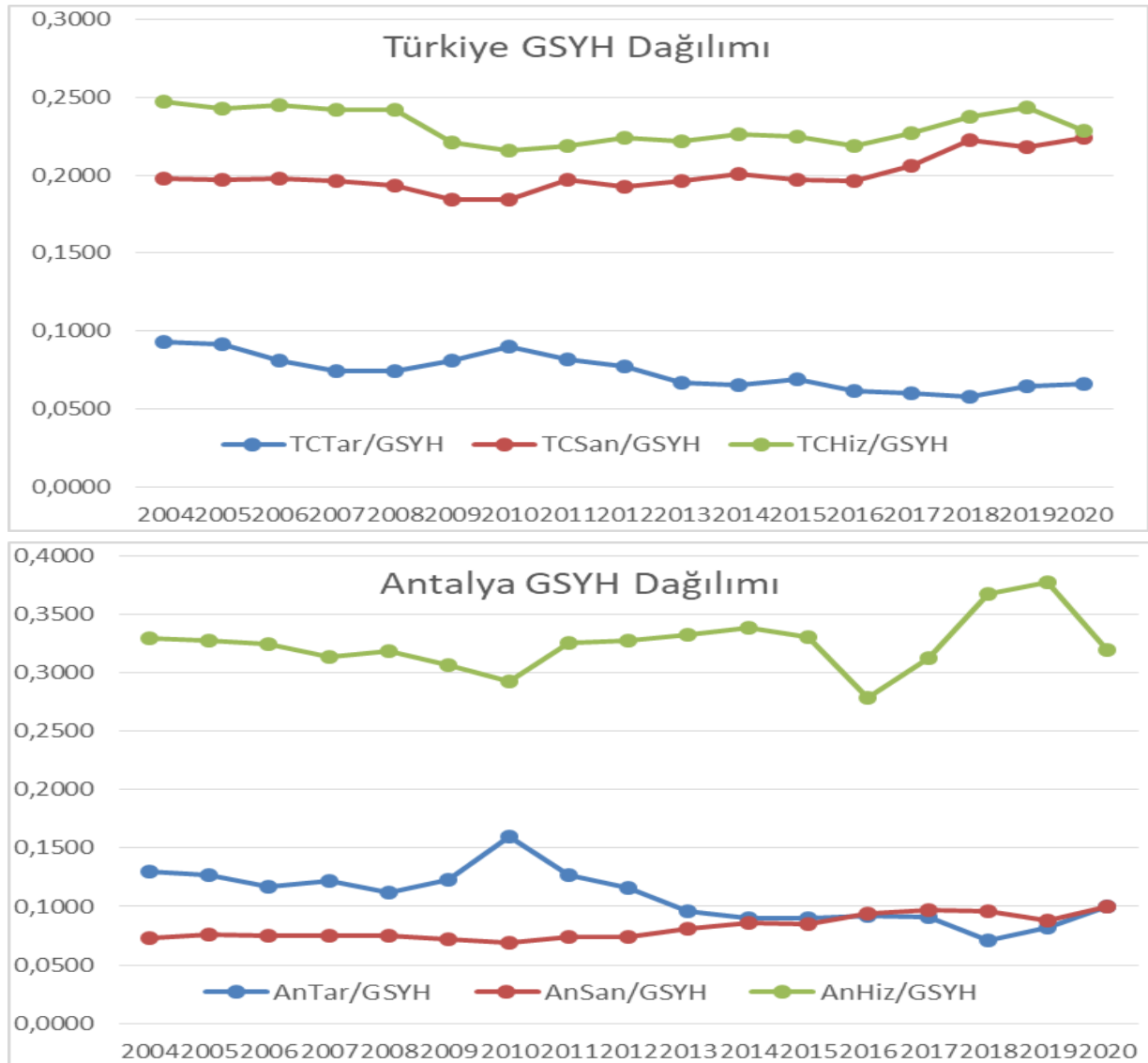
Şekil-3.2’de kişibaşına GSYH büyümesinin Türkiye ve Antalya için seyri verilmektedir. Burada en dikkat çekici özellik, 2003 – 2020 döneminde sadece 2010 ve 2018 yıllarında Antalya’nın büyümesi Türkiye ortalamasının üzerinde olmuştur. Diğer tüm yıllarda genellikle ortalamanın altında, ya da 2006 ve 2017 yıllarında olduğu gibi benzer seyretmiştir. 2020 yılında ise Antalya ekonomisi, büyümede ciddi biçimde negatif ayrılmıştır. 2020 yılı hesaplamaları, öncü göstergeler modellemesiyle tahmin edilmiştir.

Yaklaşık 20 milyar USD’lik ortalama Antalya ekonomisi gayrisafi yurtiçi hasılasının (GSYH) 2020 yılı itibarıyla 18 milyar USD’nin altına indiği tahmin edilmiştir. 2016 ve 2017 yıllarından sonra 2020 yılında da Antalya ekonomisinin, Türkiye ekonomisinin %2.85’i civarına düştüğü gözlenmiştir. Buna karşılık ortalama % 65’i hizmet, %8’i tarım ve %17’si sanayiden oluşan Antalya ekonomisinin 2020 yılında hizmet sektörü payı %60 civarına, tarım %10’a ve sanayi de %20’ye yaklaşmıştır. Bu oranları 100’e tamamlayan ise vergi ve sübvansiyonlar genel tanımıdır.

Türkiye ve Antalya ekonomilerinin sektörel payları, tarım-sanayi-hizmetlerin GSYH içindeki payları olarak Şekil-3.3'te verilmektedir. Buradaki hizmetler, TÜİK tanımlamasındaki (GHI) hizmetleri kapsamaktadır. Dolayısıyla toplamaları 1 yapmaz. İnşaat, bilgi işlem, finans-sigorta, idari-mesleki hizmetler, vb olan kalemler, 1'e tamamlayan sektörlerdir.

Türkiye ekonomisinin sektörel paylarıyla karşılaştırıldığında yapısal olarak Antalya'nın ciddi farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Mesela hizmetler sektörü, Türkiye ortalamasının yaklaşık 2 katı üzerindeyken sanayinin payı Türkiye ortalamasının yarısından azdır. Tarımda ise bu ilişki yaklaşık yarı yarıyadır. 2004-2020 dönemini kapsayan bu eğilimde dikkat çeken bir diğer konu da Antalya hizmetler sektörünün yıllar içindeki yüksek oynaklığıdır. Keza Antalya'da tarım ve sanayinin payları birbirine yaklaşıırken Türkiye'de Sanayi ve hizmetler birbirine yaklaşmaktadır.

Şekil-3.3. Türkiye-Antalya Sektörel Paylar Eğilimi.

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2020 YILI EKONOMİK RAPORU		04/04/2021	
		Ver:1.0	47 / 74	

2004-2020 döneminde hem Türkiye geneli hem de Antalya için dikkat çekici bir diğer konu da tarımın payının sürekli olarak düşme eğilimi içerisinde olmasıdır.

Antalya ekonomisi ticaret hacmini nominal olarak artırmış fakat artan ticaretin katma değer yaratma gücü nispi olarak azalmıştır. Yani genel olarak sattığından çok alan bir kent olma özelliğini ciddi boyutta artırmıştır. Ekonominin toplam düzeyindeki bu eğilime karşılık ekonomiyi oluşturan ana sektörlerdeki dağılım Şekil 3.3'te verilmişti. Buna göre Antalya ekonomisindeki ana sektörlerin Türkiye içindeki payları, 2004-2020 döneminde tarım hariç düşük eğimli bir azalış göstermiştir. Tarım sektörü ise 2004-2010 arasındaki dönemde ülke içindeki payını artırmış, ancak takip eden dönemde ise ciddi bir hızla düşüş ile karşı karşıya kalmıştır. Yani Antalya tarımı son 10 yıllık dönemde ülke içindeki yerini % 6'lardan %3'lere kadar düşürmüştür. Bu düşüş, diğer illerin tarımsal kapasitelerini çok daha hızlı artırmalarından değil, çünkü böyle bir durum yok, Antalya tarımsal kapasitesinde yaşanan nispi hızlı düşüşünden kaynaklanmıştır. Yani tarım, toptan kaybetmiştir ama Antalya nispi olarak daha fazla kaybetmiştir.

GSYH ile tarım sektörünün yüksek büyümeyi birlikte gerçekleştirdiği tek yıl 2010 yılı olmuştur. Bu durumun tarım sektörüne olumlu etkisi, başta Antalya gibi kentlerde olmak üzere tüm ülkede kendisini göstermiştir. 2010 yılını daha sonraki yıllarda tekrar edememiş olmamız büyük bir yetersizlik örneği olmuştur.

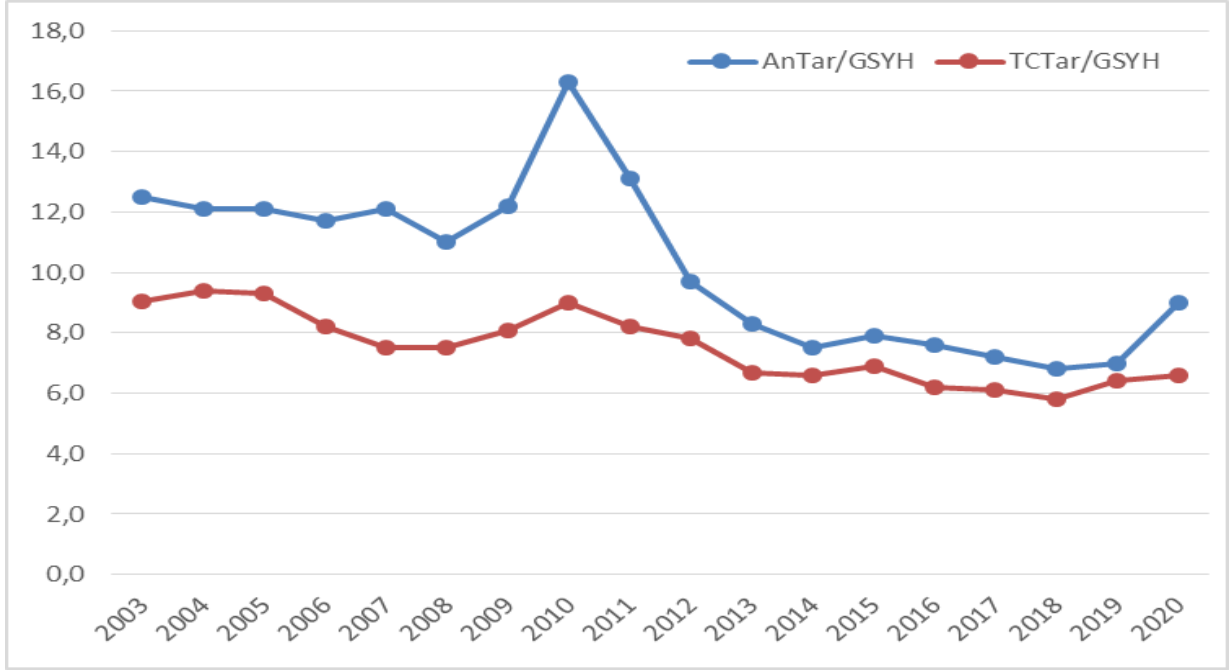
2015, 2019 ve 2020 yılları ise Türkiye ekonomisinden daha yüksek büyüyen tarım sektörüne nadir örnekler oluşturmuştur. Bir diğer dikkat çeken konu da tarım sektörünün genellikle GSYH'nın daraldığı veya düşük büyüme sağladığı yıllarda genel büyümeyi olumlu yönde etkilediği gerçeğidir. Dolayısıyla tarım sektörü, ekonomik açıdan zor zamanların iyileştirici ve geliştirici sektörü olmuştur.

Tarım sektörünün GSYH içindeki pay eğilimi, Türkiye ve Antalya ölçeğinde Şekil-3.4'te verilmiştir. Bu eğilimler, 2003-2020 döneminde genel olarak düşüş yönünde olurken Antalya'da %50'yi aşan düşüşle nispi olarak daha büyük kayıp içinde olmuştur.

2010 yılındaki tarımsal performans rekoru, Şekil-3.4'te de teyit edilmektedir. 2018 yılı ise bu dönemdeki en düşük payın yaşandığı yıl olmuştur. Antalya tarımsal üretimi, 2020 yılında ise Türkiye ortalamasının üzerinde bir pay artışı ile %9'u aşmıştır.

2020 yılında %1.8 olarak ilan edilen ekonomik büyümeye karşın tarım büyümesi %4'ü aşan düzeyde ilan edilmiştir. Antalya tarımı ise hal ve ihracat verileri, üretim kapasitesi verileri ve benzeri öncü göstergeler dikkate alındığında bu ortalama büyümenin üzerinde bir büyümeyle yılı kapatmıştır.

Şekil-3.4. Türkiye ve Antalya Tarımının GSYH Payları Eğilimi (%)

Antalya'nın 2004-2020 dönemindeki ekonomik performansını, diğer illerin performanslarıyla karşılaştırdığımızda genel olarak sıralamada yer kaybeden bir performans göstermiştir tespiti doğru olacaktır. Bu kaybedişin kaynaklarından ekonomik temelli olanı için Antalya'ya özgü koşulları (iç ve dış tatil kenti olması, tarım ağırlıklı olması, yaşlılığın nispeten yüksek olması, ...vb faktörler) dikkate aldığımızda, oldukça düşük bir iç ticaret hacminin söz konusu olduğunu belirtmek gerekir.

Antalya'nın stratejik planlamalarında mutlaka, bu dönemde yaratılmış olan zayıflıklarını dikkate alan ve onları giderici politikaları öncelikleyen unsurlara esastan yer verilmelidir.

Antalya, yapısal özelliği itibariyle uzun dönem geçmişinde ihracatı, ithalatından ciddi fazla olan bir konuma sahip olmuştur. Ancak son yıllarda bu dış ticaret fazlası giderek azalmaya başlamıştır. Nitekim 2016 yılında bu olumlu fark, negatife dönmüş ve Antalya, dış ticaret açığı verme durumuna düşmüştür.

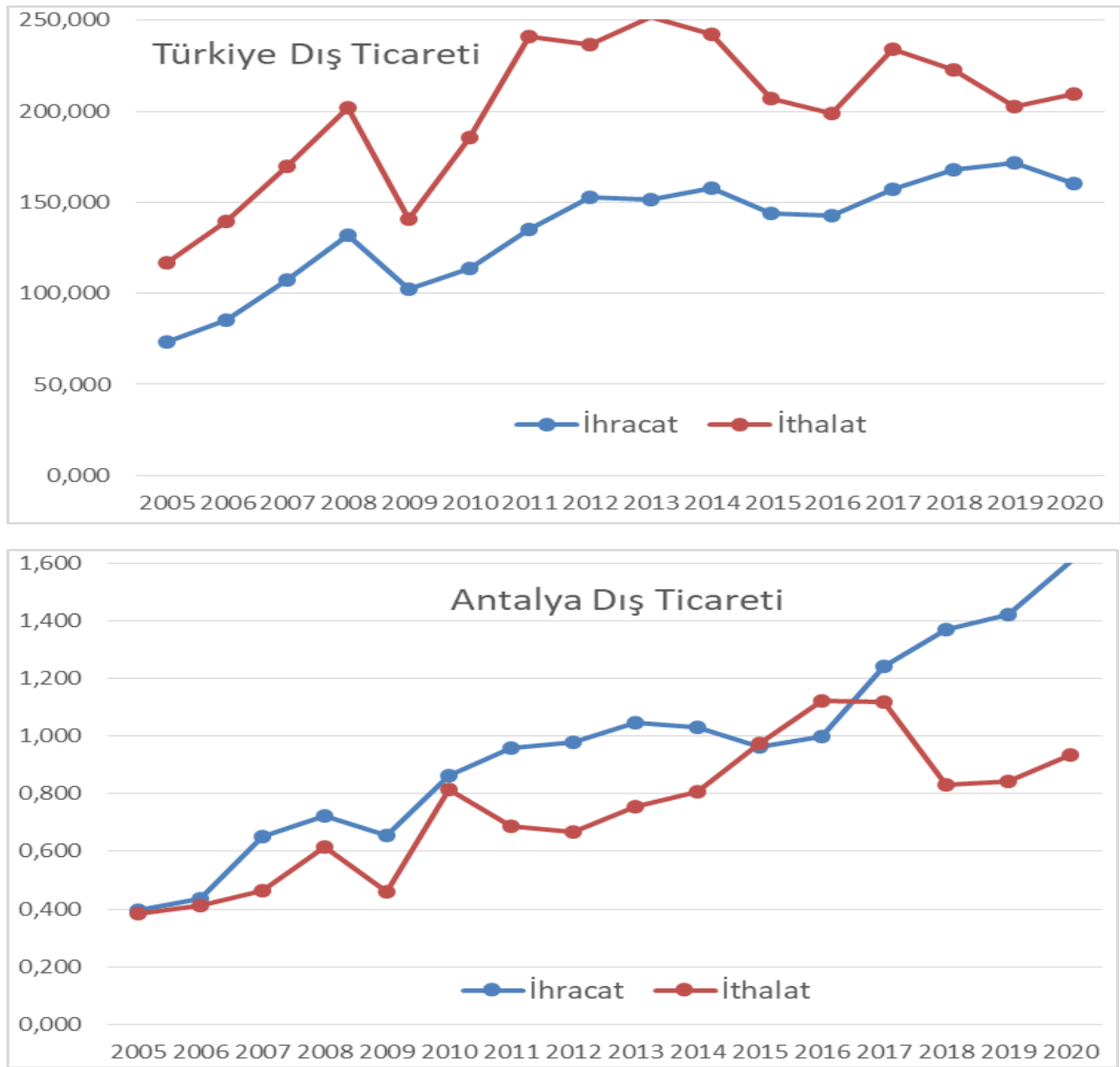
Döviz kurunun hareketlendiği 2018 yılı ikinci yarısı ve 2019 yılında ise rekabetçi kurun yarattığı avantajla yeniden dış ticaret fazlası veren yapısal özelliğine geri dönmüştür. 2005 -2020 dönemindeki Türkiye ve Antalya dış ticareti eğilimlerini gösteren Şekil-3.5, karşılaştırmalı değerlendirmeler yapmayı mümkündür kılmaktadır. Türkiye dış ticaretinde de Antalya'nınkinde de benzer olumlu gelişme 2009 ve 2019 yıllarında gerçekleşmiştir.

2009-2014 yıllarını kapsayan 5 yıllık dönemde hem Türkiye hem de Antalya ihracat büyümeleri, birbirine paralel ve yukarı yönlü seyretmiştir.

2020 yılındaki dış ticaret performansı ise 2018 ve 2019'daki rekabetçi kur tespitlerini geçersiz kılmıştır. Yani döviz kuru fiyatları yukarı çıkmaya devam ederken ihracat %7'ye yakın azalmış ve ithalat son derece pahalı dövizle rağmen ciddi düzeyde artmıştır.

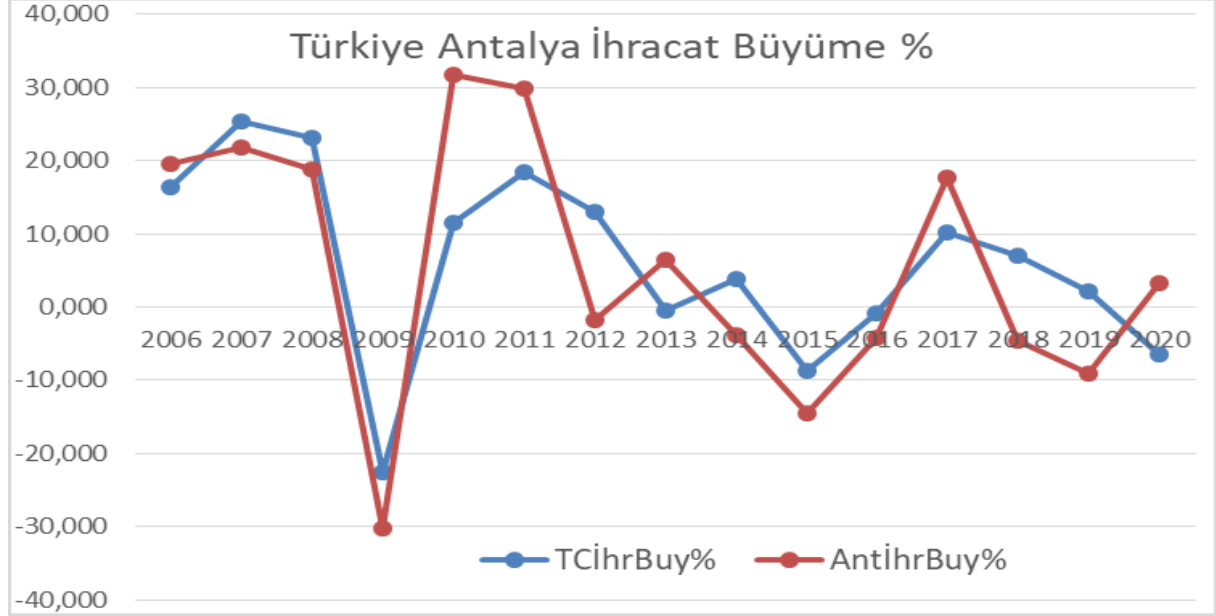
Toplam ihracatın yıllık büyüme hızı performansını Türkiye ve Antalya için karşılaştıran Şekil-3.5'te dikkat çeken konulardan biri, Antalya ihracat büyümesinin Türkiye'ye göre çok daha dalgalı ve kararsız olduğudur.

Şekil-3.5. Türkiye Antalya Dış Ticaret Eğilimleri (Milyar USD)

Antalya dış ticareti ile Türkiye dış ticareti, birbiriyle yapısal farklılık göstermektedir. Türkiye dış ticareti net açık veren bir yapıya sahipken Antalya dış ticareti ise net fazla veren bir yapıya sahip durumdadır.

Şekil-3.6. Türkiye Antalya İhracat Büyümesi Eğilimleri.

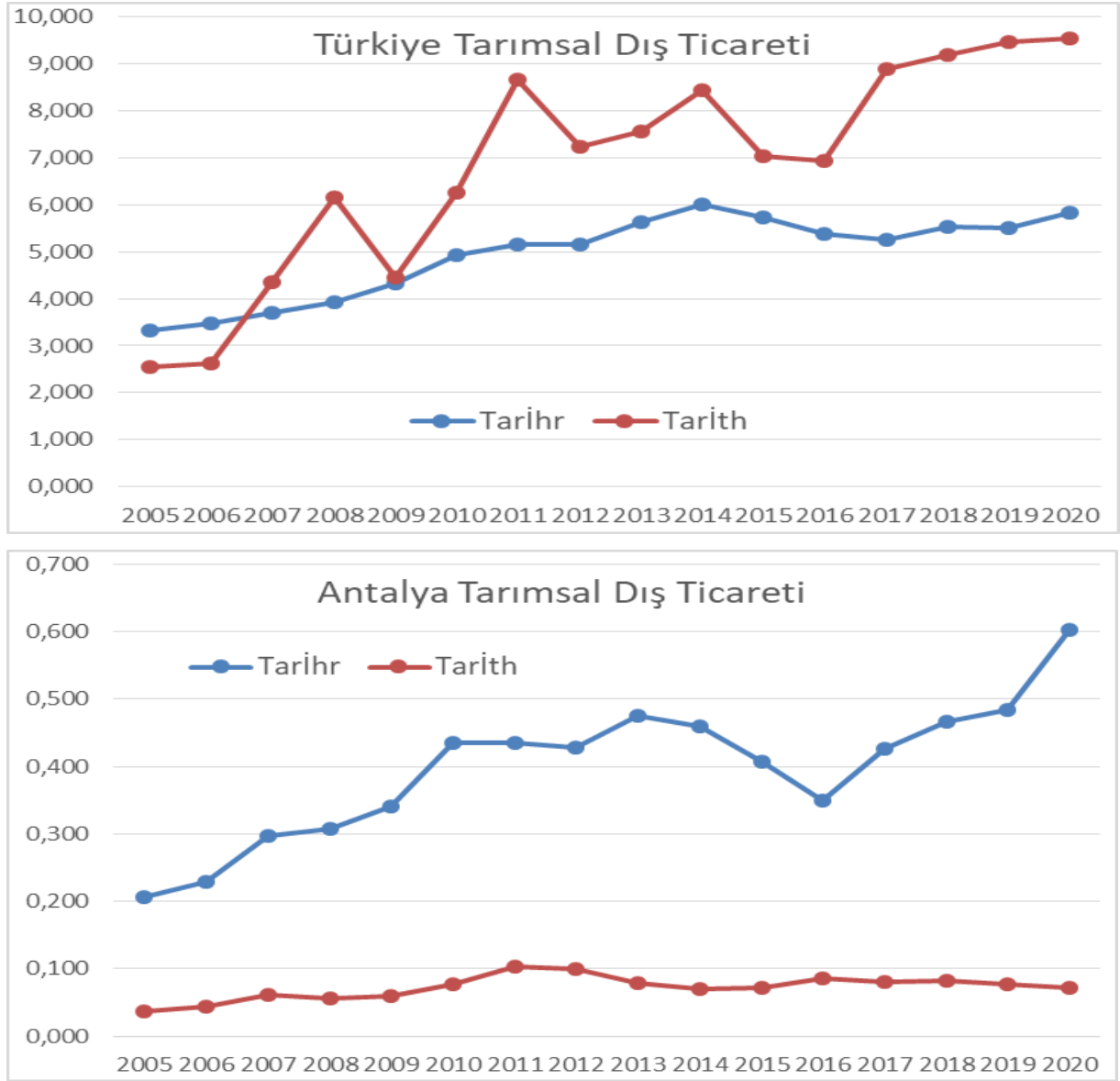
2010 yılında yakalanan rekor büyüme hızı Antalya ihracatı için önemli bir dönüm noktasıdır. Ancak sürdürülebilirliği olmamış ve bu 15 yıllık dönemde tek yıl olarak kalmıştır. 2010 yılındaki bu rekor artış, Türkiye ortalama büyümesinin de rekor üzerinde olmuştur.

Türkiye ortalama ihracat büyümesinden ciddi ve pozitif ayrıştığımız diğer bir yıl da 2011 yılıdır. Özellikle bu yıllardaki Türkiye ortalama büyüme hızının oldukça üzerinde ihracat büyümeleri sağlanmış olması, Antalya ekonomisi için fark yaratmıştır.

2013, 2015 ve 2020 yıllarında ise Antalya ihracat büyümesi, Türkiye büyümesinin düşük bir miktarda da olsa üzerinde gerçekleşmiştir. Yani bu 15 yıllık dönemin 5 yılında Türkiye ihracat büyümesinin üzerinde bir büyüme sağlayan Antalya, diğer 10 yılda ortalama büyümenin altında bir büyüme sağlayabilmiştir. Özellikle son 10 yılda Antalya ihracatı başta olmak üzere ekonomik büyüme performansı, genel olarak Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. Bu yüzden de iller sıralamasındaki yerimiz sürekli gerilemiştir.

Şekil-3.6'daki karşılaştırmalı ihracat büyüme eğilimleri, genel olarak Antalya ekonomisinin seyri bakımından da bir gösterge olmuştur. Ağırlıklı olarak tarımsal ürünlerden oluşan ve yaş meyve/sebze (YMS) ürünleri baskınlığında olan ihracatımızın diğer büyük tutarlı kalemi ise taş toprağa dayalı ürünler ve mobilya ürünleri olmuştur.

Şekil-3.7. Türkiye Antalya Tarımsal İhracat Büyümesi Eğilimleri.

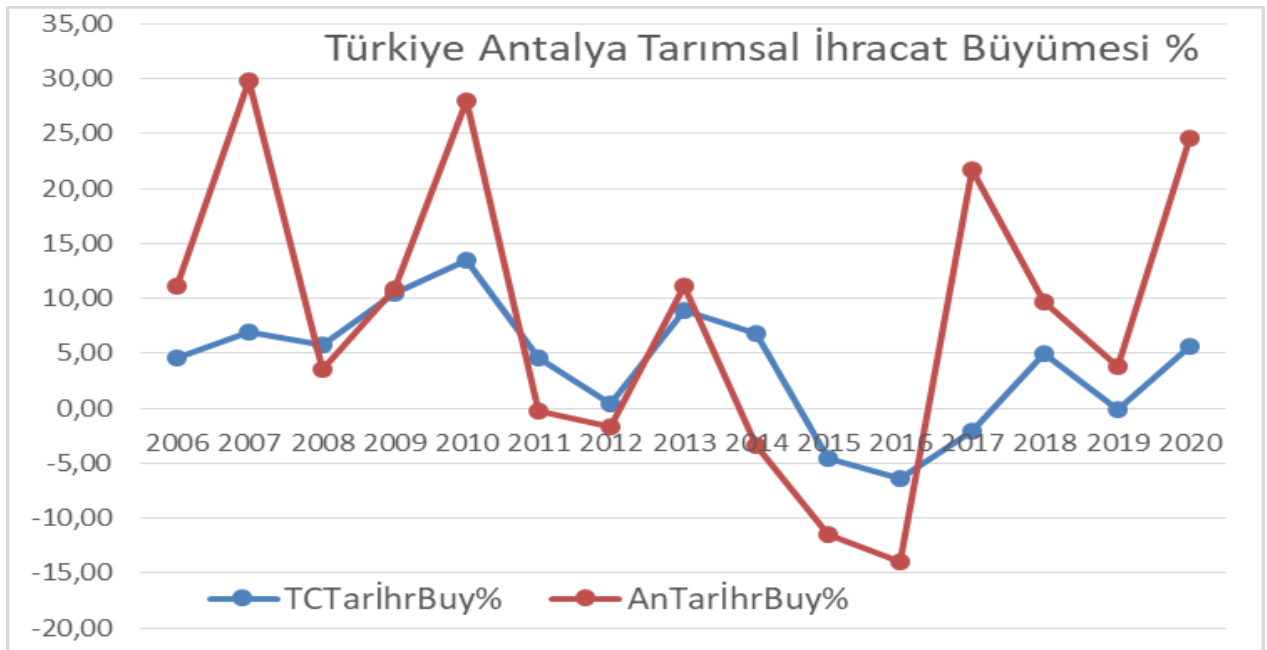
Tarımsal ihracat büyüme hızlarının Türkiye ve Antalya karşılaştırması da toplam ihracatta olduğu gibi dalgalı ve kararsız bir eğilimle seyretmiştir. Bu dalga boyu Türkiye ortalamasının ciddi üzerinde seyretmiştir. Tarımsal performans olarak aradığımız bu değildir. Bu dalgalı yapıya rağmen tarımsal ihracattaki büyüme hızımız, Türkiye'nin tarımsal ihracat büyümesinden daha iyi seyretmiştir. Bu durum da tarımsal üretim ve ticaret kapasitesini artırıcı bir etki yaratmıştır.

Tarımsal net dış ticaretimiz de ciddi boyutta ve Türkiye genelinden tamamen farklı bir dehide seyretmektedir. 2020 yılı itibariyle bakarsak, Antalya net dış ticareti, ithalatının 6 katından fazla pozitif durumdayken Türkiye tarımsal net ihracatı, %50'den fazla negatif durumdadır.

Türkiye Antalya ihracat büyüme eğilimleri konusunda benzer bir karşılaştırma da tarımsal ihracat ile ilgilidir. Şekil-3.8’de verilen bu eğilim, genel ihracat karşılaştırmasındaki eğilime benzerdir. Ancak dalgalanma boyutu daha düşüktür. Mesela genel ihracat % -30 ile %30 arasında dalgalanmışken tarımsal ihracat % -15 ile %30 arasında dalgalanmıştır.

İhracat büyüme performansları bakımından benzerlik için bir örnek 2014-2016 dönemindeki paralelliktir. Hem genel hem de tarımsal ihracat performansı, bu dönemde Türkiye büyümesinin altında seyretilmiştir. Üç yıl sürekli bu aşağıda kalış, son 15 yılda başka bir dönemde yaşanmamıştır. Diğer taraftan bu dönemin toplam bir değerlendirmesine bakıldığında Antalya tarımsal ihracat büyümesi, Türkiye’ninkinin iki katında fazla olmuştur. Antalya ihracatında köklü bir geçmişe ve ciddi bir hacme sahip olan tarımsal ürünler ihracatı, bu dönemde Türkiye tarımsal ihracat büyümesindeki dalgalanma boyutundan daha yüksek bir aralığa sahip olmuştur.

Şekil-3.8. Türkiye Antalya Tarımsal İhracat Büyüme Eğilimi.

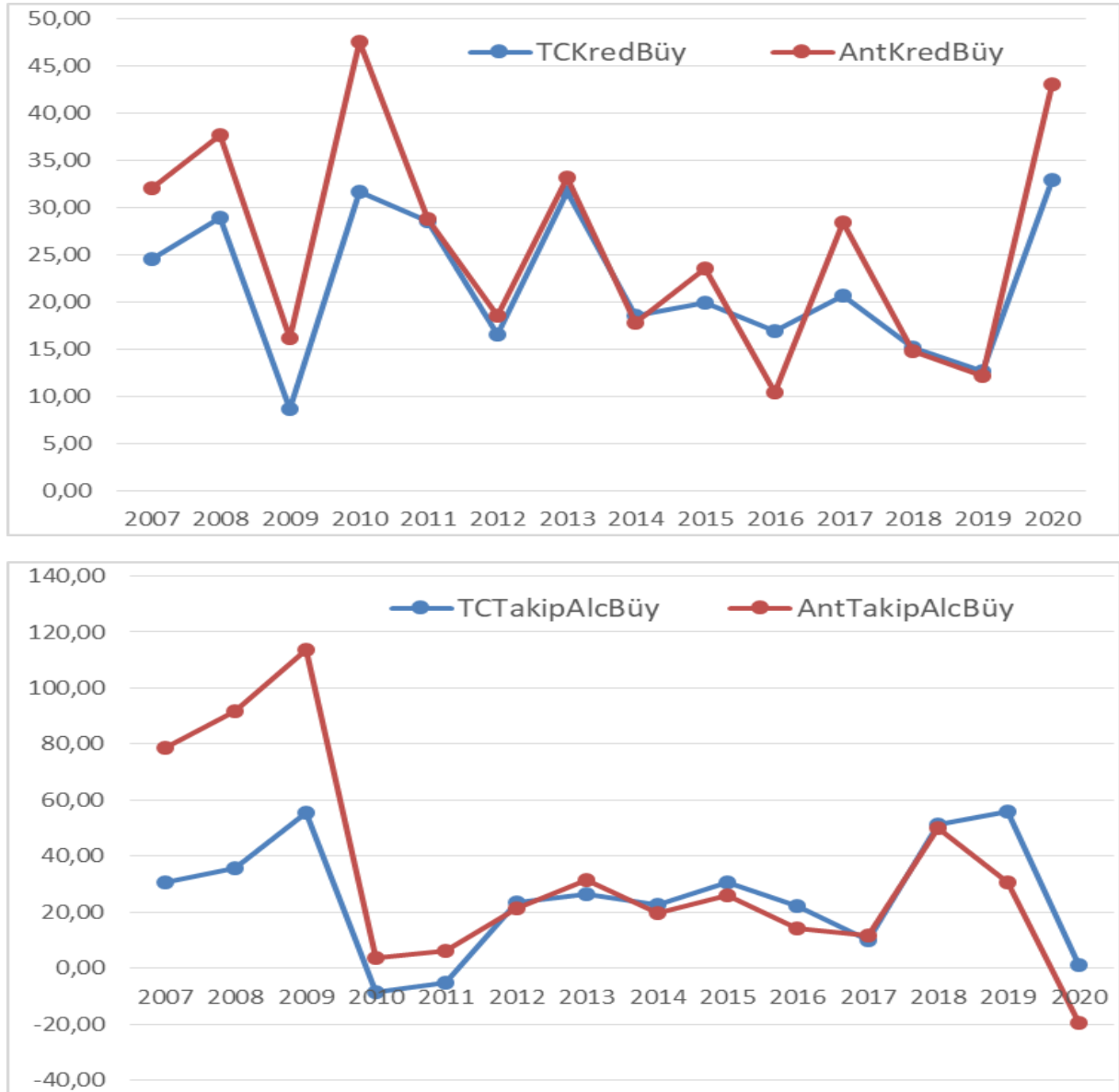

Antalya’nın ekonomik alandaki en önemli ayırıcı özelliklerinden biri de turizm sektöründeki kapasitesidir. Gerek Türkiye yatak kapasitesi içerisindeki %40’lık payı, gerek sezon uzunluğu itibariyle ortalamanın ciddi dışına düşen bir yapısı vardır. Bu kapasite ve hareketlilik süresinin uzunluğu tarımsal üretim ve ticarete de sürükleyici etki yaratmaktadır.

Sektörel açıdan ortalamanın dışına düşen bir diğer alan da örtüaltı üretimidir. Türkiye’nin %40’na sahip sera kapasitesi ile hem yurtiçi talebi karşılamada hem de ihracat kapasitesinde öncü durumdadır.

Antalya, reel ekonomik büyüklüklerini gerçekleştirebilmek için bu dönemde, öncekilerden çok daha fazla borçlanma ve kredi kullanma ihtiyacı duymuştur. Öyle ki, kendi yapısal karakteristiğinin bile tersine bir borçlanma ve tasarruf eğilimine sahip olmuştur. Ortalama ekonomik göstergelerle Türkiye 8. si olan Antalya iş dünyası, kullandığı nakdi kredilerde Türkiye 4. sü durumundadır. Kişi başına milli gelir hesaplamalarında ise Türkiye 13. sü durumundadır.

Şekil-3.9. Türkiye-Antalya Kredi ve Takipteki Kredi Büyümeleri (%)

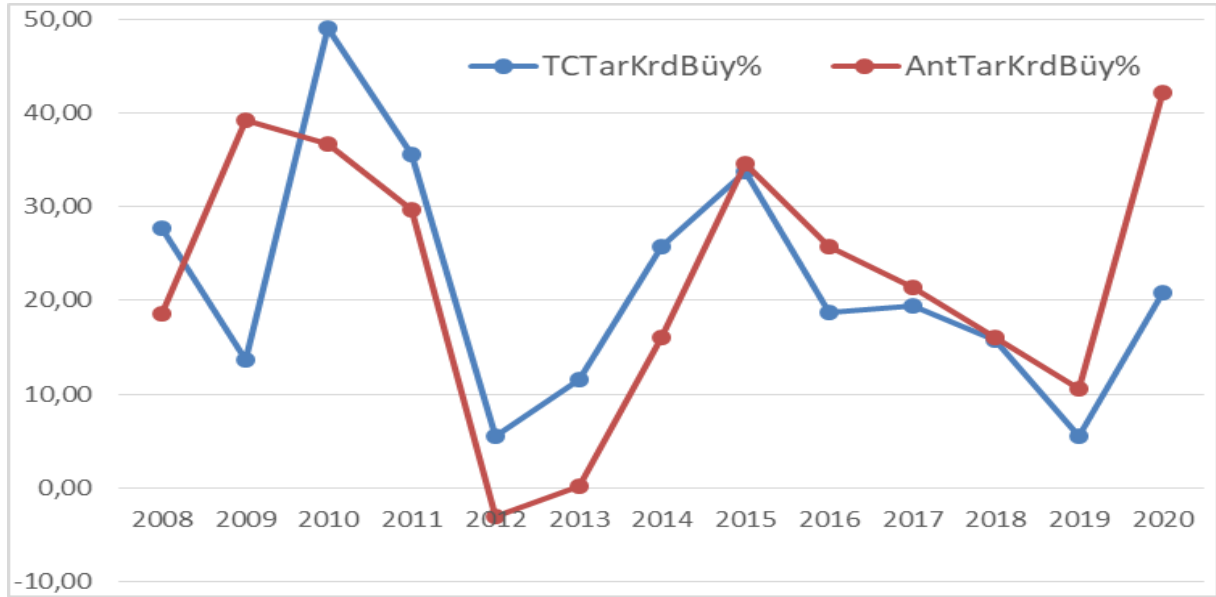
Şekil-3.9'un üst çiziminde Türkiye ve Antalya yıllık kredi büyümesi verilmektedir. Buna göre son 14 yılın 8'inde Antalya kredi büyümesi, Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmiştir. Alt çizimde ise bu kez aynı dönemde Türkiye ve Antalya'nın takibe düşmüş kredilerindeki yıllık

büyüme seyirleri verilmiştir. Aynı dönemin 5'inde Antalya'daki takibe düşme hızı, Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmiştir.

Bu kredi kullanımıyla Antalya, toplam nakdi krediler içerisinde %5 civarında bir payı almış gözükmektedir. Bu pay, Antalya'nın Türkiye ekonomisi içerisindeki % 3'ün altında olan payından oldukça yüksektir. Yani sahip olduğu ekonomik kapasitenin üzerinde bir kredi kullanımına sahip bulunmaktadır.

Antalya ekonomisinde hayati bir öneme sahip olan tarım sektörünün kredi eğilimi Türkiye ile karşılaştırmalı olarak Şekil-3.10'da verilmektedir. 13 yıllık dönemin özellikle son 5 yılında Antalya'nın tarımsal kredi büyümesi, sürekli olarak Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmiştir. Bu durumun Antalya tarımını büyütmesi beklenirken tam aksine son 5 yılda pay kaybına uğramış ve reel kazançlar sürekli düşmüştür. Dolayısıyla alınan krediler, sektörü büyütme amaçlı yatırım kredileri olmaktan çok cari harcamaları karşılamaya odaklı olmuştur.

Şekil-3.10. Türkiye Antalya Tarımsal Kredi Büyüme Eğilimi (%)

Antalya tarımsal kredi büyümesinin Türkiye genelinden ciddi farklılaştığı ve arttığı yıllar 2009 ve 2020 yılları olmuştur. Bu yıllarda Türkiye büyümesinin 2 katından daha fazla büyüyen bir kredi artışı olmuştur. 2021 yılı tarımsal performansı ile 2010 yılındaki performansın karşılaştırılması ve analizi, önemli değerlendirmeler yapılmasına dayanak oluşturacaktır.

Antalya; aradan geçen uzun süre boyunca tarımsal performansını artırmaktan çok, geriye düşürmüştür. Bu düşüşün doğal sonuçlarından biri de varlığını sürdürebilmek için tarım kesimi ciddi bir kredi yükü altına girmek zorunda kalmıştır. Verilen tarımsal desteklere ve yapılan

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2020 YILI EKONOMİK RAPORU		04/04/2021 Ver:1.0 55 / 74	
---	--	--	-------------------------------	--

ödemelere erişimin olamaması veya yetersiz ödemeler de söz konusu kredi yükünün artmasında ciddi rol oynamıştır.

Tarımsal kredi büyümesinin 2010 – 2012 döneminde hem Türkiye genelinde hem de Antalya ölçeğinde, %50 büyüme düzeyinden sıfıra hatta Antalya ölçeğinde % -5 düzeyinde küçülmeye uğramasının sonucunda bu dönem ve sonrasında genel performans düşüklüğü yaşanmıştır. Yani bir ölçüde tarım da banka kredisi ile hayatını sürdürebilir hale getirilmiştir. Özellikle tarımsal destekleme ödemelerindeki zamanlama ve miktar yetersizlikleri bu kesimi kredisiz yaşayamaz duruma getirmiştir.

2012 – 2015 dönemindeki nispi olarak sürekli yükselen kredi büyümesine karşılık 2016 yılından itibaren sürekli küçülen kredi büyümesi, tarımsal performansı düşürmüş ve dayanıklılığını zayıflatmıştır.

2019 ve 2020 yıllarında ise bu kez geometrik hızla artan ve Türkiye ortalama büyümesinin 2 katından fazlaya ulaşan Antalya tarımsal kredi büyümesi, bu kez artan finansman maliyetleri ve azalan reel tarımsal kazançlar dolayısıyla bir taraftan nakit ihtiyacını karşılarken diğer taraftan da direnci daha da zayıflatmıştır. Özellikle küçük ölçekli üretici ve ticaret erbabları bu dönemde ilave zorluklarla karşı karşıya kalmışlardır.

Antalya tarım sektörü, 2010 yılındaki rekor performansını Türkiye ortalamasından daha düşük hızda borçlanarak sağlamıştı. 2020 yılında ise bunun tam tersi yaşanmış, Türkiye ortalamasının 2 katından yüksek hızda borçlanmasına rağmen üretim değeri büyümesi Türkiye ortalamasının ciddi oranda altında kalmıştır.

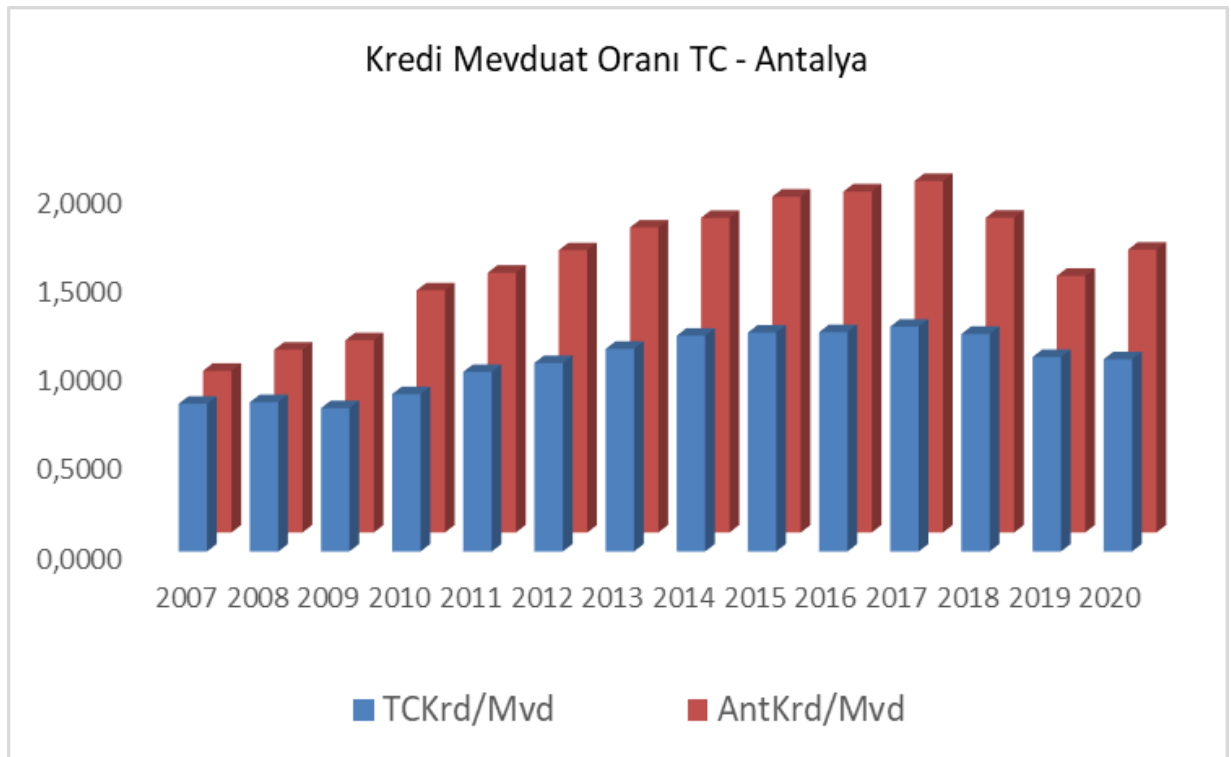
Antalya genel karakteristiği itibariyle tasarrufçu bir kimliğe sahip olmuştur. Bu yapısal özelliği 2000’li yılların başlarında itibaren kaybetmeye başlayan Antalya, özellikle son 10 yılda kredi/mevduat oranında ciddi yükselmeler yaşarken büyümesini ise Türkiye ortalamasının bile altında gerçekleştirebilmiştir.

Şekil-3.11’deki eğilimler de Antalya nispi tasarrufçu kimliğinin bu dönemde kaybolduğuna işaret etmektedir. Kredi/Mevduat oranının 1’den büyük olması, kullanılan kredinin sahip olunan mevduattan yüksek olduğunu göstermektedir. Bu oran ne kadar büyürse o derece kredi kullanımının mevduattan yüksek olduğu anlamına gelir. 1’den küçük oranlar ise tasarrufçu kimliğin varlığını gösterir.

Antalya, tasarrufçu kimliğini söz konusu dönemde tamamen yitirmiş ve hatta Türkiye ortalamasının da oldukça üzerinde kredi kullanmaya başlamıştır. Özellikle son 10 yılda Türkiye Antalya makası çok daha açılmış ve Antalya ortalamasının çok üzerinde kredi kullanır duruma gelmiştir. Bu eğilimin tek istisnai yılı ise 2019 yılı olmuştur.

Antalya'nın kredi kullanımının nispi olarak uzun vade geçmiş döneme göre mevduatından bu derece yüksek olması, yatırımlarına yeterince yansımamış krediler daha çok cari harcamalarda kullanılmıştır. Özellikle son 10 yıldır Antalya ekonomisinin Türkiye payının yaklaşık %3.5'ten %2.85'e gerilemesi ve bitkisel üretim değerinde de aynı dönemde yaklaşık %10'dan %6.5'e varan düşüşü söz konusu olmuştur.

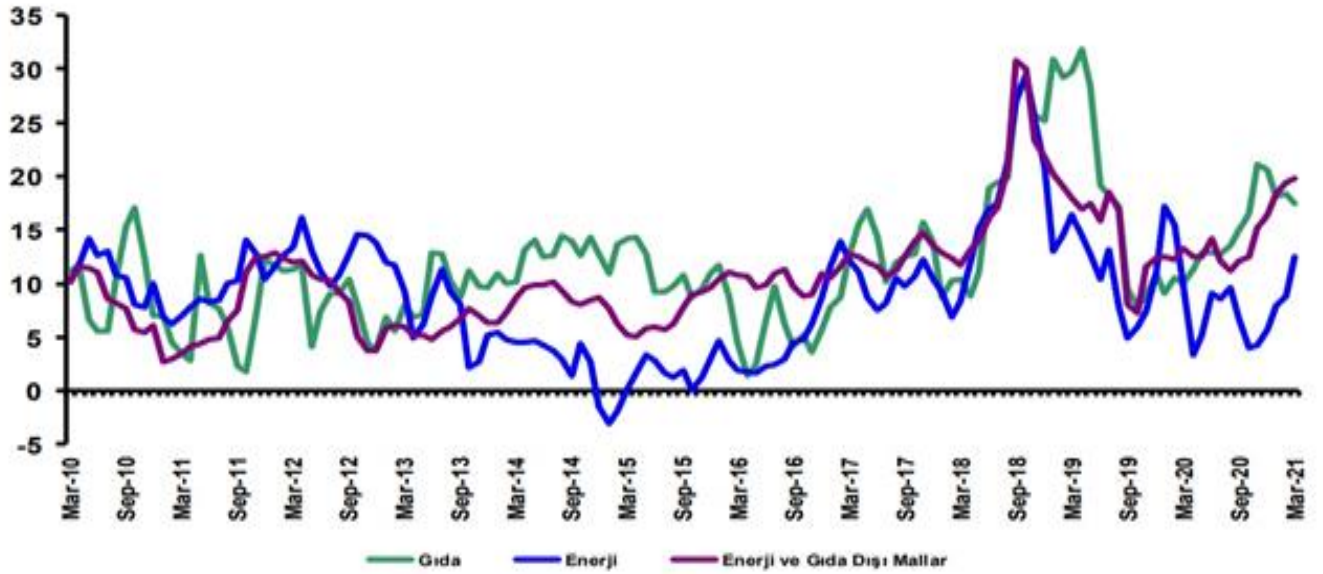
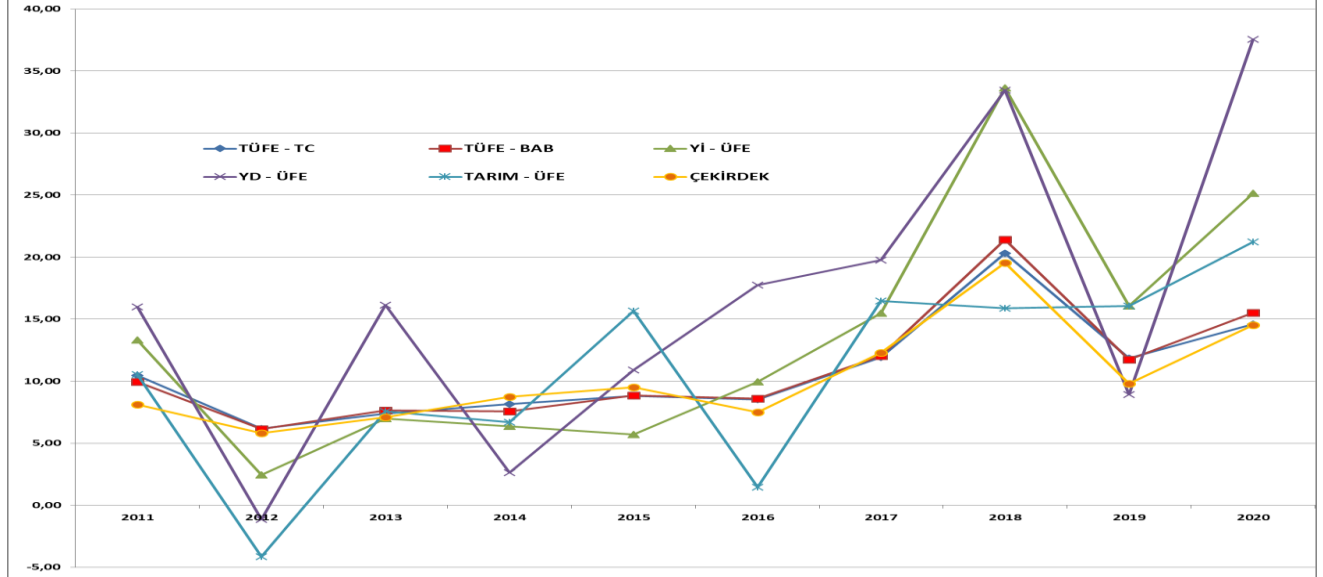
Şekil-3.11. Türkiye Antalya Kredi /Mevduat Oranları eğilimi

Antalya ekonomisi; özellikle turizmin ve tarımın iyi performans gösterdiği zamanlarda bir taraftan büyümesini hızlandırırken diğer taraftan da enflasyonunu ortalama civarında tutmayı başarmıştır. Bu tespiti; Türkiye ortalama tüketici enflasyonu (TÜFE) ile Batı-Akdeniz bölgesi tüketici enflasyonu (TÜFE-BAB) eğilim uyumundan izleyebiliyoruz. Şekil-3.12'de beş temel enflasyonun eğilimleri verilmektedir.

Batı-Akdeniz bölgesinin tüketici enflasyonu bu dönemde genel olarak ülke ortalamasıyla uyumlu seyretmiştir. Ancak yurtiçi ve özellikle yurtdışı üretici enflasyonları ile ciddi uyumsuzluk göstermiştir. Bu durum da üretici kesimin maliyet yükünü ürünlerine yansıtamama sonucunda ortaya çıkmıştır.

Şekil-3.12. Türkiye ve Batı Akdeniz Bölgesi Enflasyon Eğilimleri (%)

Kaynak: TÜİK

Şekil-3.12'nin üst çizimindeki kırmızı çizgi ile gösterilen Batı-Akdeniz Bölgesi (BAB) tüketici enflasyonu (TÜFE-BAB), Türkiye tüketici enflasyonunu (TÜFE-TC)'sini merkez alarak seyretilmiştir. TÜFE-BAB, TÜFE-TC ile böylesine bir uyumluluk ve yakınlık içerisinde iken enflasyonun diğer bileşenleri için benzer bir yakınlık göstermemektedir. Burada en dikkat çekici eğilim, üretici enflasyonlarındaki (Yİ-ÜFE ve YD-ÜFE)'deki aşırı oynaklıktır. Aslında normal koşullar altında en azından TÜFE'ye göre ÜFE daha az oynak olmalıdır.

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2020 YILI EKONOMİK RAPORU		04/04/2021 Ver:1.0 58 / 74	
---	--	--	-------------------------------	--

2011 – 2020 döneminde üretici ve tüketici enflasyonları bakımından dikkat çekici konulardan biri de üç üretici enflasyonun kendi arasında ve tüketici enflasyonlarının da kendi arasında bir paralellik içinde bulunmasıdır. Yani üretici enflasyonlarının tüketici enflasyonlarını tetikleme etkisi oldukça zayıflamış gözükmemektedir. Bu zayıf ilişki, üretici kesimde sürdürülebilirlik sorunlarını ön plana çıkarmaktadır.

Şekil-3.12'nin alt çiziminde ise Mart, 2010 - Mart, 2021 dönemindeki gıda, enerji ve diğer kalemlerinin enflasyon eğilimleri verilmektedir. Yeşil çizgi ile gösterilen gıda enflasyonu; Mart, 2014 – Mart, 2015 dönemindeki bir yıllık sürede, Mart-Ağustos 2019 dönemindeki 5 aylık sürede diğer iki kalemin sürekli üzerinde seyretmiştir. Onun dışında gıda enflasyonu, enerji ve diğer kalemlerin enflasyonlarıyla ya benzer ya da kısa süreli dalgalanmalara sahip olmuştur.

2010-2012 dönemi ile 2016-2018 döneminin belirli aralıklarında gıda enflasyonu, diğer enflasyonların altında seyretmiş ve toplam tüketici enflasyon hızını düşürücü etki yaratmıştır. Dolayısıyla son 11 yıllık dönemin büyük bölümünde gıda enflasyonu, bilinenin ya da sürekli söylenenin tersine, tüketici enflasyonunu (TÜFE) yükselten bir eğilim içerisinde olmamıştır. TÜFE'deki yükselişler, toplu ve birlikte yükselişlerin sonucunda yaşanmıştır.

Gıda enflasyonu ile ilgili bir diğer tespit de kapsamı ile ilgilidir. Bilindiği gibi gıda grubu büyük ölçüde işlenmiş tarım ürünlerinden oluşmaktadır. İşlenmiş tarım ürünleri ise tamamen imalat sanayiinin konusudur. Buradaki fiyat artışları, işlenmemiş tarım ürünlerindeki fiyat artışlarından sistematik olarak daha yüksektir. Tarımsal faaliyetlerdeki sezon geçişleri döneminde yaşanan kısa süreli fiyat dalgalanmaları, genelleştirilmemelidir.

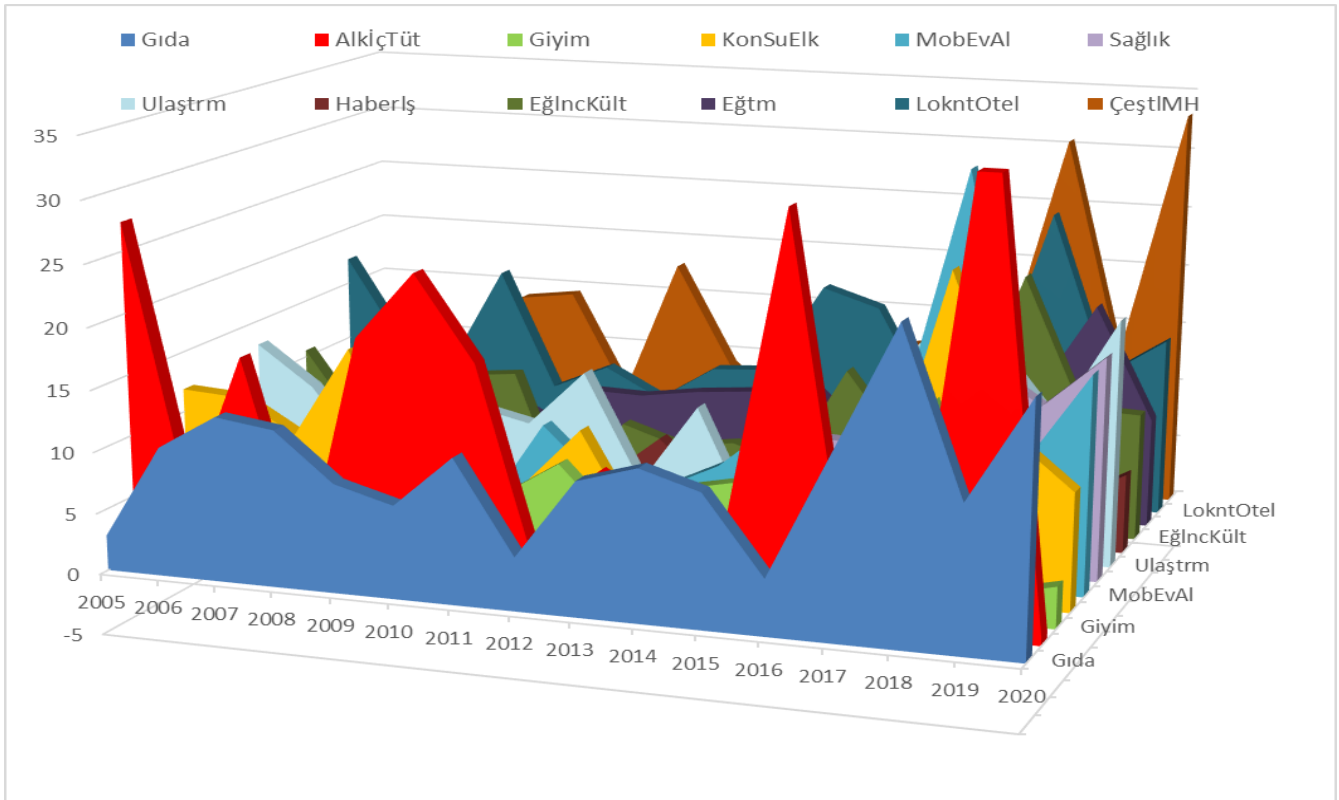
2020 yılı sonundan itibaren ise dünya emtia fiyatları, son 10 yılın aksine hızlı bir yükseliş eğilimine girmiştir. Başta tahıl ve pamuk olmak üzere tüm tarım ürünlerinde de sistematik fiyat artışları yaşanmaya başlanmıştır. Yani 2021 yılından itibaren dünya tarımsal ürün fiyatlarında kalıcı fiyat artışları beklenmektedir. Ülkemizdeki kronikleşmiş yüksek enflasyon eğilimi için ilave bir zorluk da buradan oluşacaktır.

Başta Antalya olmak üzere Batı-Akdeniz bölgesinin (BAB) enflasyonuna harcama kalemleri itibariyle zaman serisi olarak baktığımızda Şekil 3.13'teki eğilimleri görmekteyiz.

2005-2020 dönemindeki 16 yılda Batı-Akdeniz bölgesinde çeşitli mal ve hizmet kalemindeki enflasyon, nispi olarak yüksek seyretmiştir. Alkollü İçecekler ve Tütün kalemi ise 2005, 2009, 2010, 2016 ve 2019 yıllarında yüksekliği itibariyle ön planda olmuştur. Özellikle 2019 yılındaki %40'lara varan yükselme son derece dikkat çekicidir.

Lokanta ve otel kalemi enflasyonu da dikkat çeken yüksekliği itibariyle 2005, 2007, 2013, 2014 ve 2015 yıllarında ön plana çıkmaktadır. Konut su elektrik ile mobilya ev aletlerine ilişkin enflasyonlarda sonraki sırada dikkat çekmektedirler.

Şekil-3.13. Batı-Akdeniz Bölgesi (BAB) Harcama Kalemleri Enflasyon Eğilimi (%).

Kaynak: TÜİK

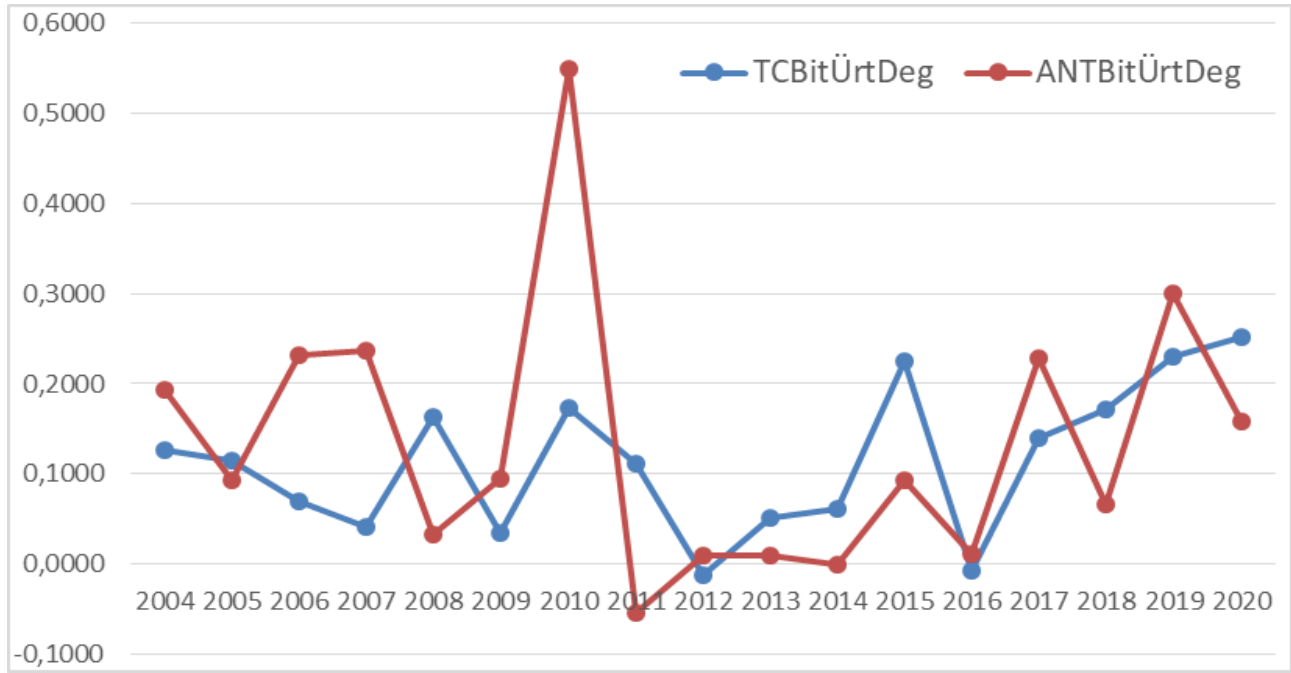
Batı-Akdeniz bölgesindeki tüketici enflasyonunun (TÜFE) 12 adet temel harcama kalemleri itibariyle son 15 yıllık eğilimleri %10'nun üzerinde seyretmiştir. Harcama kalemlerinin toplamı için enflasyon oynaklığının en yüksek olduğu yıllar ise 2016, 2019 ve 2020 yılları olmuştur.

Eğitim ve Haberleşme harcama kalemleri ise genel TÜFE'den çok daha az oynaklık göstermiştir.

TÜFE-BAB bakımından dikkat çekici özelliklerden biri de özellikle 2016 yılından itibaren toplam olarak bir yükselme eğiliminin gözükmesidir. Aynı zamanda oynaklık da bir o derece artmıştır.

Antalya bitkisel üretim değeri büyümesinde Türkiye geneliyle paralel bir yapı göstermiştir. Ancak özellikle 2010 yılında bu paralellik açık ara Antalya lehine gelişmiş ve Türkiye’de %2’nin altındaki büyümeye karşılık Antalya, %6’ya yakın büyümeyi başarmıştır.

Şekil-3.14. Antalya ve Türkiye Bitkisel Üretim Değeri Cari Büyüme Eğilimi.

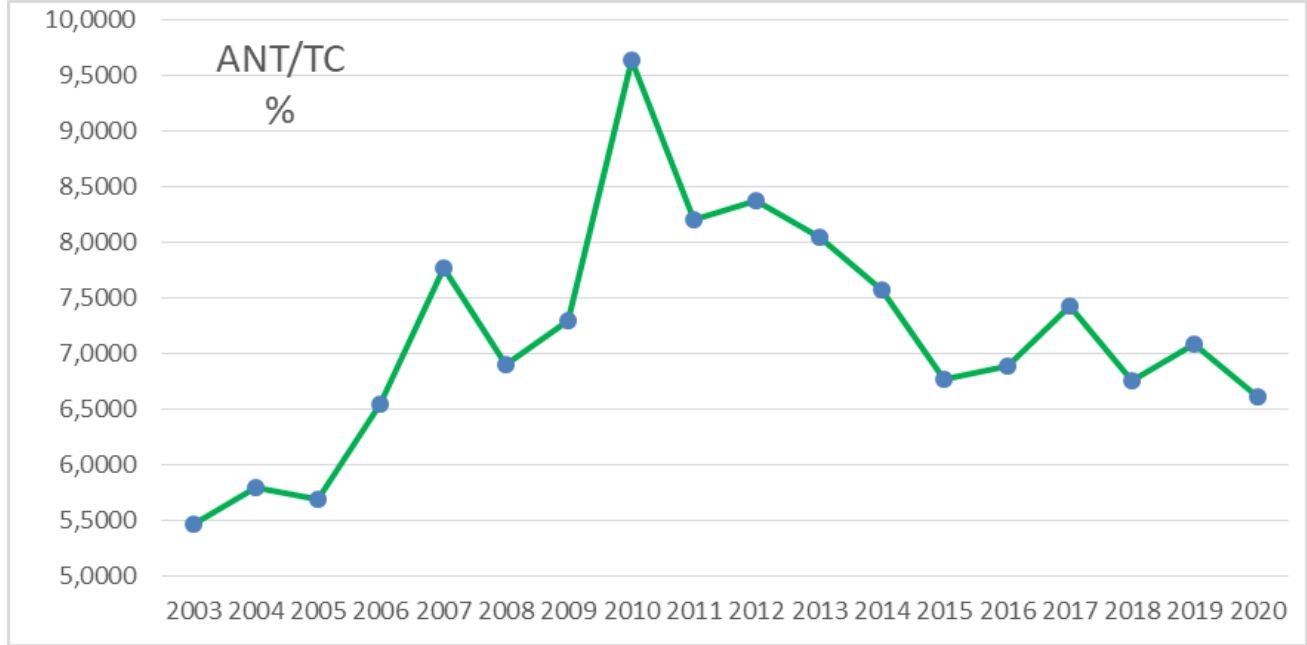

Şekil 3.14’te, 17 yıllık süreyi kapsayan 2004–2020 döneminde bitkisel üretim değeri büyümesinin Türkiye-Antalya karşılaştırması değerlendirildiğinde 7 yıl Antalya’nın, 7 yıl da Türkiye genelinin daha yüksek bir büyüme seyri izlediği, diğer yıllarda da birbirine yakın büyümeleri olduğu görülmektedir. 2011 yılında ise Antalya bitkisel üretim değerinde negatif büyüme göstermiştir.

2018 yılında Antalya bitkisel üretim büyümesi, 2017 yılının aksine Türkiye büyümesine göre ciddi bir düşüş göstermiştir. Böylesi bir düşüşün özellikle 2019 sezonundan sonra da tekrar etme riski bulunmaktadır. Nitekim, 2019 yılındaki nispi yüksek büyümenin sürdürülememesi sonucunda ciddi üretim-fiyat bozulmaları yaşanmıştır.

Şekil 3.14’teki eğilim, yıllık büyümeleri gösterirken Şekil 3.15’teki çizim ise Antalya bitkisel üretim değerinin Türkiye içerisindeki payına yönelik eğilimi göstermektedir.

Şekil-3.15. Antalya Bitkisel Üretim Değerinin Türkiye’deki Yeri Eğilimi (%)

Bitkisel üretim değeri konusunda Antalya; 2010 yılından bu yana sürekli olarak Türkiye payını azaltmıştır. 2020 yılında ise Türkiye payı itibariyle 2006 yılına geri dönmüştür. Bu kaybediş, 2017 yılı hariç her yıl Türkiye ortalama büyümesinin altında kaldığı için gerçekleşmiştir.

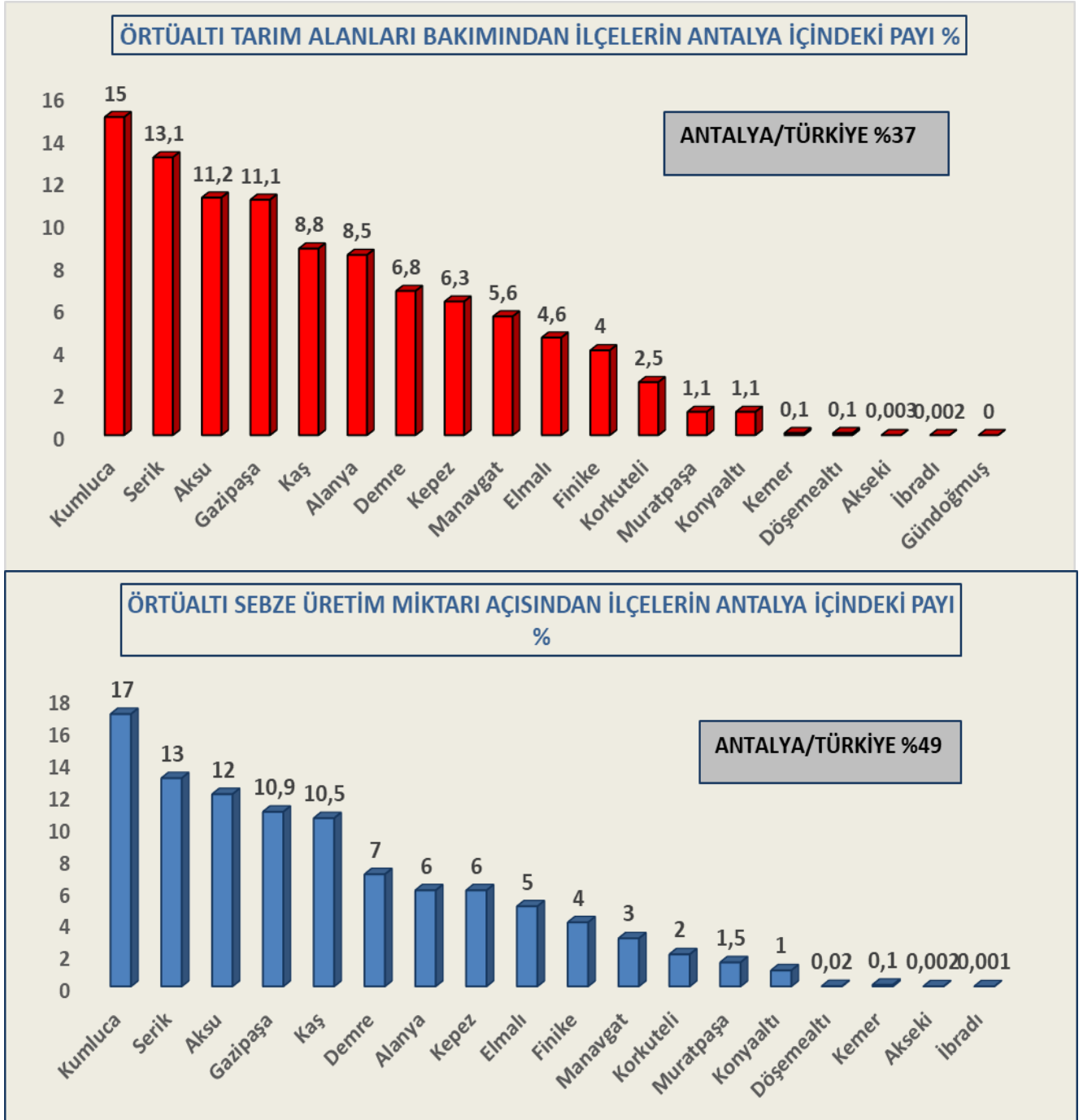
2010 yılından sonra yaşanan bu ciddi ivme kaybı ile 2020 yılında Antalya bitkisel üretim değeri, Türkiye payı itibariyle %7'nin altına düşmüştür. 2010 yılında %10'a yaklaşan bu payın sürekli düşmesi Antalya tarımı için çok boyutlu tehditlerin ve risklerin yaşanmakta olduğunu göstermektedir.

Antalya'da bitkisel üretim denince ilk akla gelen kuşkusuz örtüaltı tarımsal üretim faaliyetleridir. Bu üretim biçiminin en önemli özelliği, üretime konu olan ürünlerin zaman faydasını artırmaktır. Böylece hem ulusal hem de uluslararası piyasalarda daha yüksek katma değerli ürünler üretip ticaretini yapmak mümkün olmaktadır. Ancak son 10 yıldaki üretim deseni ve biçimi, rekabet avantajlı ve yüksek katma değerli olma özelliğini kaybetmeye başlamış demektir. Yani bu eğilim planlı bir değişimle güncellenmezse gelecekte, bugünkü üretimi yapma şansımız kalmayabilecektir.

Antalya'nın örtüaltı üretimdeki arazi varlığı ve üretim kapasitesi durumu ilçeler itibariyle Şekil-3.16'da verilmiştir. Buna göre Kumluca ilçesi, hem arazi varlığında hem de sebze üretim kapasitesinde tüm ilçeler içinde en büyük paya sahip bulunmaktadır.

Örtüaltı sebze üretiminde Serik, Aksu ve Gazipaşa ilçeleri hem arazi varlığında hem de üretim kapasitesinde Kumluca ilçesinin ardından sırasıyla yer almaktadır.

Şekil-3.16. Örtüaltı Arazi ve Üretim Dağılımı

KAYNAK: ATB ve ATAİK

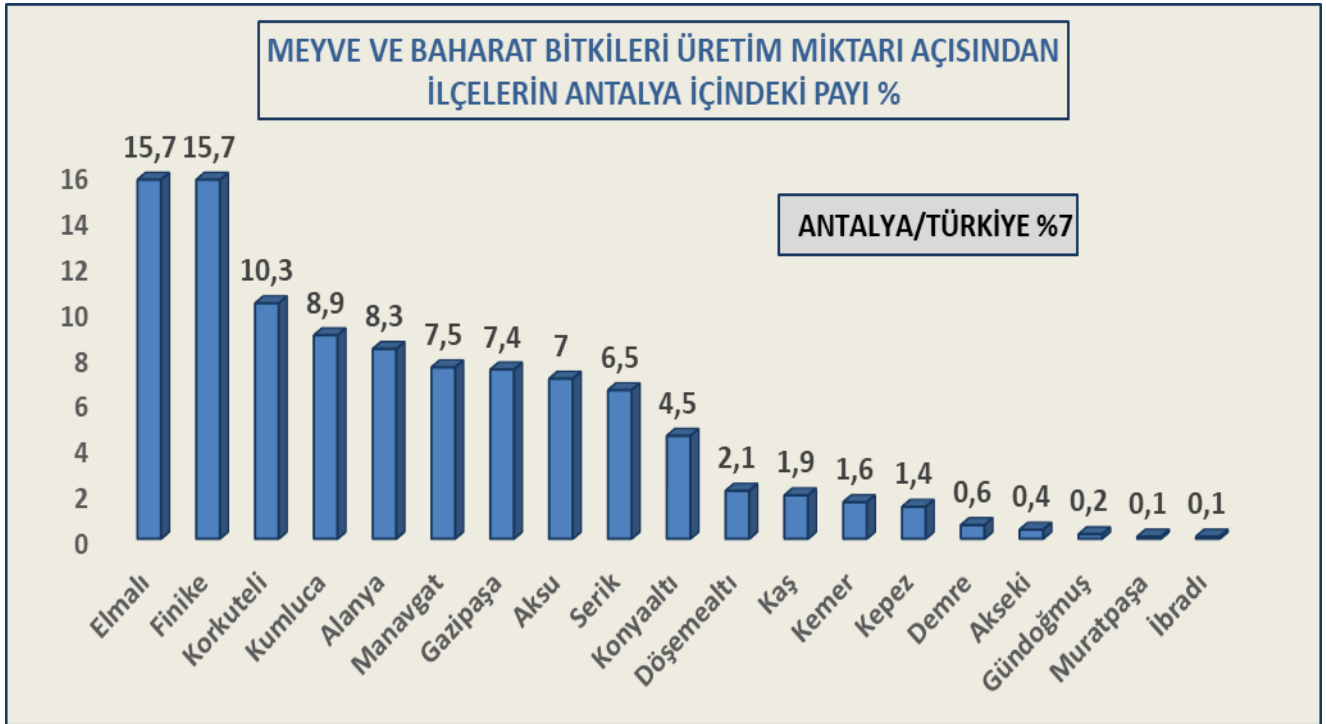
2020 yılı itibariyle Antalya örtüaltı varlığı Türkiye örtüaltı varlığının %37'si civarındadır. Aslında bu oran %50'lilerden bu paya düşmüştür. Ancak buna rağmen örtüaltı üretim kapasitesi itibariyle Antalya, Türkiye'nin %49'unu oluşturmaktadır.

Antalya ilçelerinin örtüaltı üretim kapasitesi doğal olarak kıyı şeridinde toplanmıştır. Ancak son yıllarda özellikle üretim dönemini ve piyasada bulunma süresini uzatmak gibi amaçlarla yayla ilçelerinde ve Burdur ve Isparta illerinde de örtüaltı üretim yatırımları yapılmaktadır.

Antalya'nın bitkisel üretimde ikinci yoğunlaştığı alan meyvecilik üzerinedir. Özellikle klasikleşmiş narenciye ve muz üretiminin dışında son dönemlerde tropik ve sub-tropik ürünlerin üretimi de öne çıkmaktadır. Avokado üretimi bu yeni akımın başını çekmekte ve Türkiye üretiminde ilk sırada yer almaktadır.

Meyvecilik üretimi konusunda doğal olarak yayla ilçeleri başı çekmektedir. Özellikle Elmalı ve Korkuteli ilçeleri toplam meyve üretiminin yaklaşık üçte birini karşılamaktadır. Finike, Alanya ve Gazipaşa ilçeleri ise narenciye ve muz üretiminde ihtisaslaşmıştır.

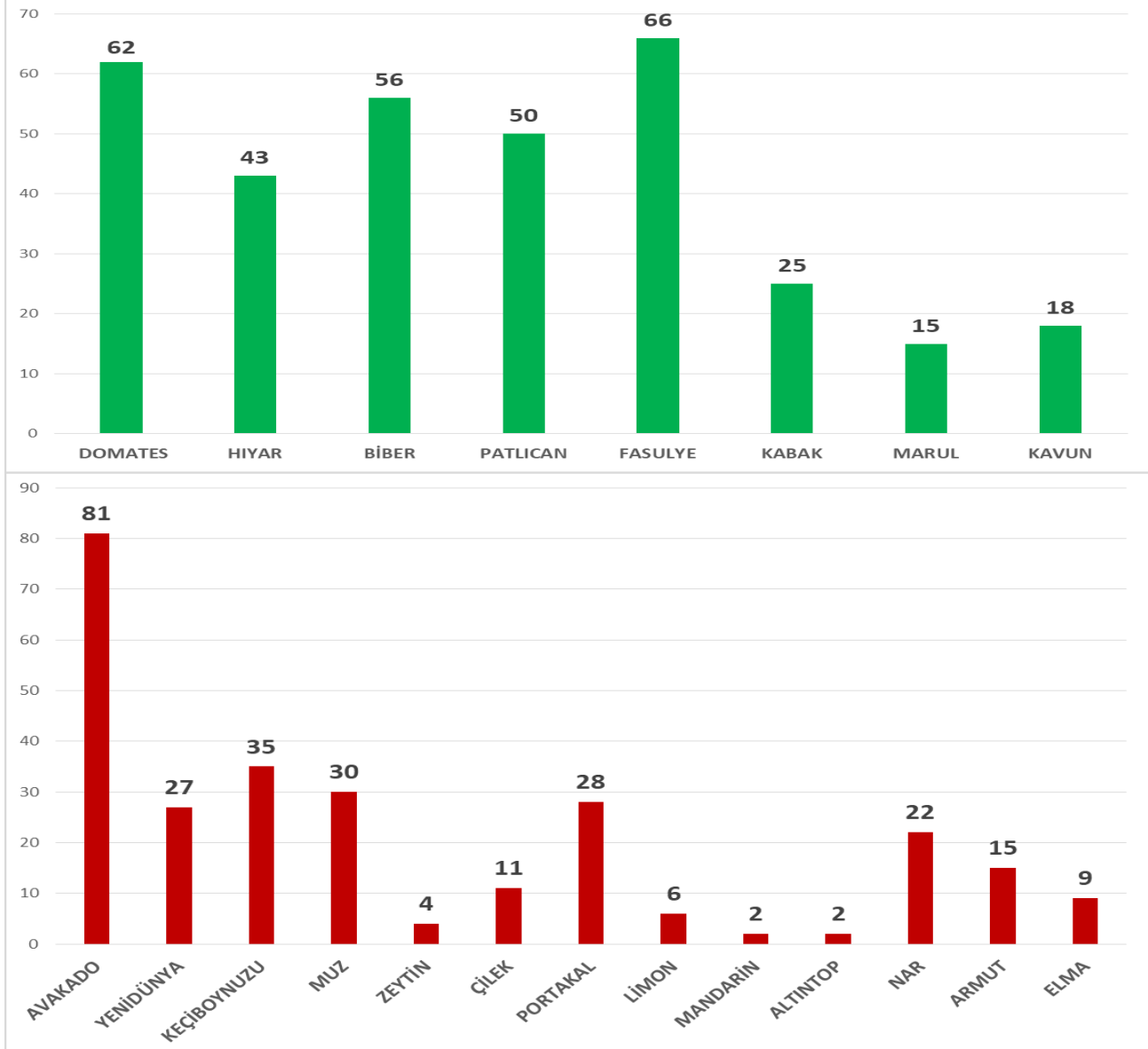
Şekil-3.17. Meyve Üretim ve Arazi Dağılımı

KAYNAK: ATB ve ATAŞ

Antalya meyve üretiminin %15.7'sini Elmalı ve Finike ilçeleri ayrı ayrı sağlarken Korkuteli ilçesi ise %10.3'nü sağlamaktadır. Böylece üç ilçe toplam meyve üretiminin %41.7'sini sağlamaktadırlar. Diğer ilçelerin toplam üretim içindeki payları %10'un altında Şekil-3.17'deki gibi seyretnmektedir.

Şekil-3.18. Örtüaltı Üretim ve Meyvecilikte Antalya'nın En'leri (Antalya /Türkiye)

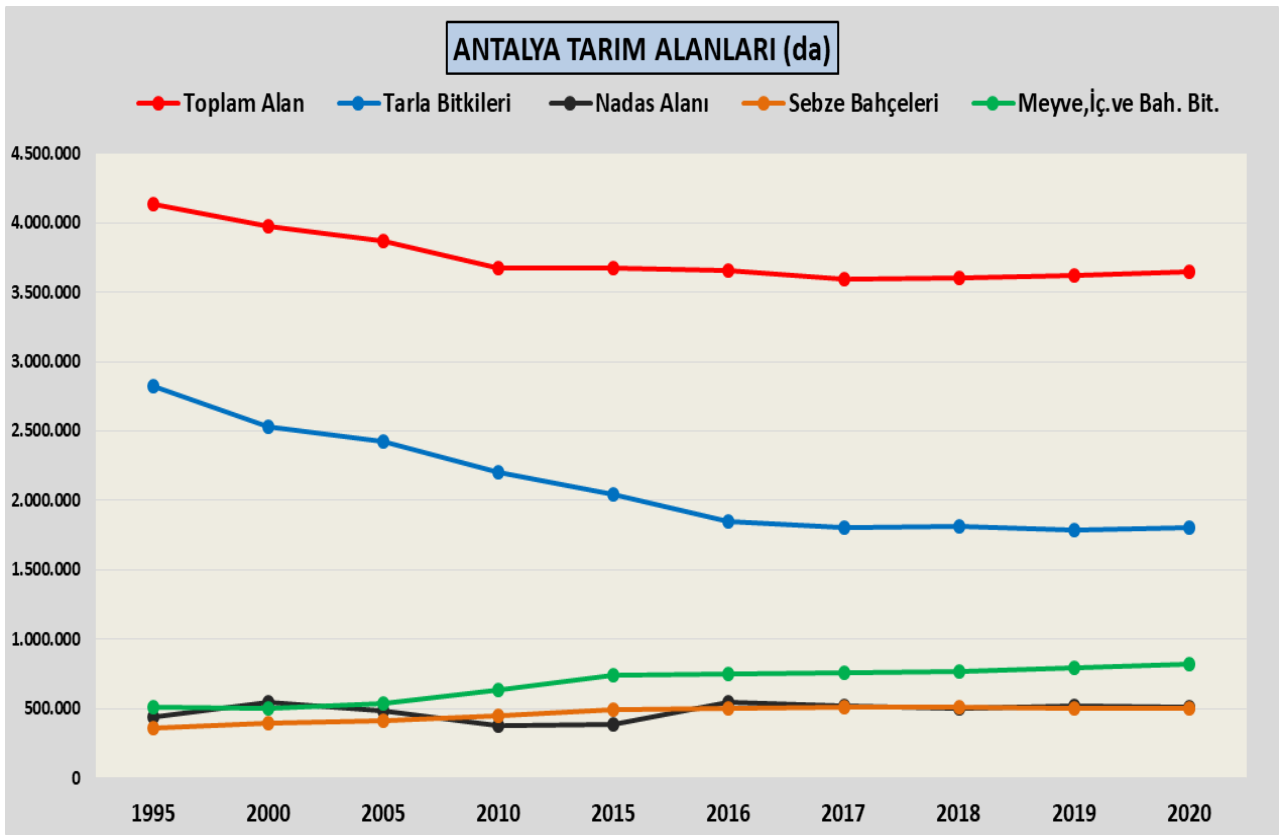
KAYNAK: ATB ve ATA

Şekil 3.18'in üst çiziminde örtüaltı üretimde Türkiye'deki yeri itibariyle ürünlerin payı verilmektedir. Örtüaltı üretimdeki payları itibariyle domates ve fasulye başı çekmektedir. Daha sonraki payları ise biber ve patlıcan oluşturmaktadır. Marul ise en düşük paya sahip olmuştur.

Şeklin alt çiziminde ise meyvecilikte Antalya'nın yeri verilmektedir. Burada özellikle avokado % 81'lik payı ile başı çekmektedir. Çizimdeki diğer ürünlerde ise keçiboynuzu, muz, portakal ve yenidünya meyveleri ortalama olarak % 30'un üzerinde bir paya sahip gözükmektedirler.

Türk tarımının dünyaya açılan penceresi konumundaki Antalya, sahip olduğu üretim kapasitesinin yanı sıra üretim çeşitliliği ve rekabet avantajları dolayısıyla da ülkemizin ayrıcalıklı illerinden biridir. Bu özelliğini derinleştirme politikalarına öncelik verme zorunluluğu bulunmaktadır. Aksi halde Antalya tarımının geleceğinde sadece iklim değişikliği krizi değil diğer insani yetersizliklerden kaynaklanan krizlerle mücadele etmek de gündeminde olacaktır. Bu tür bir riskten bahsetmenin kaynaklarından biri Şekil-3.19’da verilmektedir.

Şekil-3.19. Antalya Tarım Alanları Varlığı Eğilimi.

KAYNAK: ATB ve ATAİK

Antalya, tarım alanları varlığını son 25 yılda ciddi boyutta kaybetmiştir. 4.3 milyon da olan tarım alanı varlığı, 2019 yılında 3.5 milyon da düzeyine düşmüştür. Bu düşüşte tarla bitkileri üretimiyle ilgili alanlardaki düşüşün ciddi payı bulunmaktadır.

Şekil-3.19’da yeşil çizimle gösterilen meyvecilik ve süs bitkileriyle ilgili tarım alanı varlığı, 2005 yılından itibaren tedrici bir artış yaşamıştır. Bunun en büyük kaynağı süs bitkileri ve tıbbi-aromatik bitkiler alanlarındaki yatırımlar olmuştur. Fakat özellikle 2016 yılından sonra bu yatırımlar da ciddi bir durgunluğa girmiştir. Halbuki dış ticarete en açık tarım ürünlerinin başında bu ürünler gelmektedir.

4. Antalya Ticaret Borsası

4.1. Kuruluş ve Tarihçe

Borsamız 30.Nisan.1302 tarihli Borsalar Nizamnamesine göre; geçici encümen azaları olan Ak Hüseyin Bey, Ahmet Muhtar Bey, Hacı Kadir Bey, Tacettin Bey, Hacı İstavri Bey ve Komiser Salih Zeki Bey idaresinde 23.06.1920 tarihinde kurulmuş, ilk toplantısını 02.07.1920 tarihinde yaparak çalışmalarına **ANTALYA TİCARET VE ZAHİRE BORSASI** olarak başlamıştır.

Hükümet caddesinde küçük bir binada çalışmalarına başlayan Borsaya ürününü getiren müstahsiller daha çok borsa çevresinde bulunan Ekşili Bahçe, Bir Kapılı Han ve Kışlahan'da ürününü bekletirler ve borsada müzayedeye çıkarırlardı. Müzayedeye çıkarılan ürünler simsarlar tarafından müstahsil ve tacirin hazır olduğu salonda açık ihale ile satılırdı.

Kuruluş tarihi itibarıyla ülkemizin en eski üçüncü borsası olan Antalya Ticaret Borsası; 1924 yılında 655 sayılı Kanuna, 25.Nisan.1944 tarihinde 4355 sayılı Kanuna, 08.Mart.1950 tarihinde 5590 sayılı Kanuna intibak olmuş ve **ANTALYA TİCARET BORSASI** unvanını almıştır. 24.Aralık.1981 tarihinde ise 2567 sayılı Kanuna intibak olmuştur.

Antalya Ticaret Borsası'nın kuruluş yılı olan **1920** yılında **6.260 TL** umumi gelire karşılık, **2.960 TL** umumi masraf tespit edilmiştir.

4.2. Mali Yapı ve Üye Sayısı

Borsa muhasebe kayıtları 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Kanunu ile Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne uygun olarak tutulmaktadır. Borsa'nın her türlü alacak ve haklarını izlemek ve bunların tahsil işlerini yürütmek, finansal birikimlerini en verimli şekilde değerlendirmek üzere çalışmalar titizlikle sürdürülmektedir.

Tablo-4.1. ATB Son 10 Yıllık Bütçe Eğilimi

ANTALYA TİCARET BORSASI SON 10 YIL MALİ YAPISI			
YIL	BÜTÇE (TL)	YIL	BÜTÇE (TL)
2011	2.250.000-TL	2016	2.800.000-TL
2012	2.250.000-TL	2017	2.800.000-TL
2013	2.475.000-TL	2018	2.940.000-TL
2014	2.475.000-TL	2019	4.000.000-TL
2015	2.722.500-TL	2020	5.500.000-TL

Gelir ve gider bütçesi borsanın yapısal kompozisyonunu ve gelir gider dengesi gözeterek denk bütçe esasına göre hazırlanmaktadır. Antalya Ticaret Borsası, **2020** yılı bütçesi **5,5 milyon TL** olarak gerçekleşmiş ve böylece bütçesini bir önceki yıla oranla yaklaşık % 38 artırmıştır.

Kuruluşunda 45 üyesi bulunan borsanın üye sayısı 2020 yılı itibariyle 1218 aktif üyeye ulaşmıştır.

Tablo-4.2. ATB Son 10 Yıl Aktif Üye Sayısı Eğilimi

ANTALYA TİCARET BORSASI' SON 10 YIL AKTİF ÜYE SAYISI			
YIL	AKTİF ÜYE SAYISI	YIL	AKTİF ÜYE SAYISI
2011	914	2016	1040
2012	900	2017	1085
2013	999	2018	1075
2014	1051	2019	1078
2015	1024	2020	1218

4.3. Temsil, İmza Yetkisi ve Ehliyet

Borsaları protokolde Meclis Başkanı veya başkanın görevlendireceği bir meclis üyesi temsil eder. Borsanın hukuki temsilcisi Yönetim Kurulu Başkanıdır.

Borsa adına düzenlenen taahhütname, sözleşme ve vekaletname gibi borsayı hukukten bağlayan belgeleri Yönetim Kurulu Başkanı veya başkan vekiliyle diğer birkaç üyenin birlikte imzalaması gerekir. Borsaların taşınmaz mal alması, satması, rehin, ifraz ve tevhid ettirmesi ve yapı yapması, ödünç para alması ve bağışta bulunabilmesi için meclislerinin kararı gereklidir.

4.4. Yayın Faaliyetleri

Borsada işlem gören maddeler günlük, haftalık, aylık, yıllık bültenler vasıtasıyla diğer borsalar ve ilgili kuruluşlara gönderilmekte ve internet sayfasında yayımlanmaktadır. Ayrıca diğer kişi ve kuruluşlarca yayımlanan Kanun-Tüzük, Yönetmelikler üyelerimize bildirilmekte ve üyelerimizin istekleri doğrultusunda kendilerine müşavirlik hizmetleri verilmektedir. İki aylık sürelerle yayınladığımız Borsanomi Dergisi çevrimiçi olarak internet sayfamızdan kamuoyuna dağıtılmaktadır. Borsamız faaliyetleri, yazılı-görsel-işitsel medya ile internet medyası ve sosyal medyada aracılığıyla üyeler, kamuoyu ve ilgilileriyle paylaşılmaktadır.

4.5. Borsa Tescilleri

T.C. Ticaret Bakanlığı'nın onayı ile borsalarda işlem gören maddeler "Ticaret Borsalarına kote edilen maddeler" olarak 241 ürün borsalarda işlem görmektedir. Borsalara dahil maddelerin en az miktarları üzerinde yapılan alım-satım işlemlerinin borsalarda tescili zorunludur.

Antalya Ticaret Borsası yasadan kaynaklanan bu görevlerini yerine getirirken tarım ve hayvancılık sektörlerinde üretici, tacir ve tüketicilerin hak ve menfaatlerini korumakta, haksız rekabetin önlenmesini sağlamakta ve vergi ziyanın önüne geçilmesine yardımcı olmaktadır.

Bir maddenin borsaya dahil edilebilmesi için aranan özellikleri genel olarak şöyle sıralanabilir:

- O yörede ürünün önemli miktarda üretilmesi veya ithalat-ihracatının yapılması,
- Standartlarının veya tiplerinin tespit edilmiş olması veya numune ile temsil edilebilmesi,
- Stoklamaya elverişli olması ve çabuk bozulan mallardan olmaması,
- Alınıp satılabilecek asgari miktarının günün şartlarına göre belirlenmiş olması,
- Borsa meclisinin; o maddeyle ilgili tescil kararı olması, Ticaret Bakanlığınca onaylanması,

4.6. Borsa Kotasyonuna Dahil Maddeler

Antalya Ticaret Borsası'nın kotasyonuna dahil maddeler ana gruplar itibariyle; hububat, hububat mamulleri, bakliyat, yağlı tohumlar, küspeler, bitkisel yağlar, bitkisel gıda maddeleri, hayvansal gıda maddeleri, kuru ve yaş meyveler, su ürünleri, orman mahsulleri, tekstil hammaddeleri, kasaplık canlı hayvanlar de ham derilerden oluşmaktadır.

Antalya Ticaret Borsası, kendi kapsama alanında anlamlı yoğunlaşmaya sahip ana grupları, gerekli prosedürleri yerine getirerek, kotasyonuna dahil etmiştir. Diğer taraftan bu türden kotasyon listeleri statik yapıya değildir. Bölgenin ve sektörün zaman içerisindeki gelişimine paralel olarak bu listelerde değişimler veya güncelleştirmeler yapılabilmektedir. Sanayi Ve Ticaret Bakanlığı'nın 02/12/1988 tarih ve 1988/789 sayılı onayıyla 01/03/1989 tarihinden itibaren yürürlüğe konulan borsa kotasyonuna dahil maddeler güncelleştirilmiş haliyle Tablo-4.3'te verilmektedir:

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2020 YILI EKONOMİK RAPORU		04/04/2021 Ver:1.0 69 / 74	
---	--	--	-------------------------------	--

Tablo-4.3. ATB Kapsamındaki Maddeleri Gösterir Kotasyon Cetveli

Antalya Ticaret Borsası Kapsamındaki Maddeleri Gösterir Kotasyon Cetveli			
Maddenin Adı	En Az Miktar	Maddenin Adı	En Az Miktar
I) HUBUBAT		VII) ÇEŞİTLİ GIDA MADDELERİ	
Arpa	100 Kg	A) Bitkisel Gıda Maddeleri	
Buğday	100 Kg	Tahin	100 Kg
Çavdar	100 Kg	Kanola	500 Kg
Çeltik	100 Kg	Pekmez (üzüm-harnup)	150 Kg
Mısır	100 Kg	Patates	200 Kg
Pirinç	100 Kg	Sarımsak	200 Kg
Yulaf	100 Kg	Kabak	200 Kg
II) HUBUBAT MAMULLERİ		Mantar	500 Kg
Buğday Kepeği	100 Kg	B) Hayvansal Gıda Maddeleri	
Buğday Unu	144 Kg	Büyük Baş Hayvan Etleri	25 Kg
Bulgur	100 Kg	Küçük Baş Hayvan Etleri	16 Kg
III) BAKLİYAT		Peynir	16 Kg
Burçak	100 Kg	Bal	100 Kg
Kuru Börülce	100 Kg	Yumurta	500 Adet
Kuru Fasulye	100 Kg	Sade yağ	85 Kg
Mercimek	100 Kg	Tere yağ	85 Kg
Nohut	100 Kg	Canlı Tavuk ve Piliç	250 Adet
IV) YAĞLI TOHUMLAR		Tavuk ve Piliç Eti	50 kg
Anason	100 Kg	Peynir (Beyaz-Tulum-Kaşar)	100 Kg
Ay Çiçeği	100 Kg	Yoğurt	100 Kg
Pamuk Çekirdeği (Çiğit)	500 Kg	Hindi Eti	100 Kg
Soya Fasulyesi	200 Kg	VIII) KURU VE YAŞ MEYVELER	
Susam	100 Kg	A) Kuru Meyveler	
Yer Fıstığı	100 Kg	Keçi Boynuzu (Harnup)	100 Kg
V) KÜSPELER		B) Yaş Meyveler	
Soya Küspesi	500 Kg	Altıntop	500 Kg
Pamuk Çekirdeği Küspesi	500 Kg	Limon	500 Kg
Ay Çiçeği Küspesi	500 Kg	Mandarin	500 Kg
VI) NEBATİ YEMEKLİK YAĞLAR		Portakal	500 Kg
Ay Çiçeği Yağı	50 Kg	Nar	500 Kg
Pamuk Yağı	50 Kg	XII) SU ÜRÜNLERİ	
Soya Yağı	50 Kg	Balık (Deniz ve Çiftlik)	50 Kg
Zeytin Yağı	50 Kg	Kerevit	50 Kg
Nebati Margarınlar	50 Kg	Ceviz	100 Kg
IX) TEKSTİL HAMMADDELERİ		XIII) ORMAN MAHSULLERİ	
İpek Kozası	5 Kg	Defne Yaprağı	500 Kg
Pamuk (Mahlıç)	50 Kg	Kekik (Kekik Otu)	300 Kg
Çekirdekli Pamuk (Kütlü)	100 Kg	Adaçayı	300 Kg
Pamuk İpliği	500 Kg	İhlamur	50 Kg
Yapağı	25 Kg	Kavak	1000 Kg
X) KASAPLIK CANLI HAYVANLAR		XI) HAM DERİLER	
A) Büyük Baş Canlı Hayvanlar	50 Kg	Büyük Baş Hayvan Derileri	50 Adet
B) Küçükbaş Canlı Hayvanlar	15 Kg	Küçük Baş Hayvan Derileri	3 Adet

4.7. Borsanın İşlem Hacmi

Borsanın 2019-2020 yılları arasındaki işlem hacimleri ve yıllık gelişmeleri aşağıda verilmiştir:

Tablo-4.4. ATB Tescil ve İşlem Hacmi Cetveli

MADDELER	2019 YILI		2020 YILI	
	MİKTAR (kg)	TUTAR (TL)	MİKTAR (kg)	TUTAR (TL)
HUBUBAT	243.897.916,89	194.880.223,01	270.969.196,96	287.896.727,45
HUBUBAT MAMÜLLERİ	1.394.008,00	2.045.555,41	435.667,69	1.423.018,75
BAKLİYAT	4.354.052,33	10.167.107,47	2.224.258,93	6.830.063,79
YAĞLI TOHUMLAR	2.433.158,69	30.290.808,01	2.930.385,64	46.423.297,06
BİTKİSEL YAĞLAR	3.335.081,70	12.576.860,13	1.097.696,29	8.842.944,59
KÜSPELER	5.045.470,00	6.491.024,35	2.535.100,00	6.097.369,70
HAYVANSAL YAĞLAR	1.330.053,51	47.623.338,53	988.367,72	42.274.302,04
YAŞ SEBZELER	323.887.478,38	554.417.712,72	315.448.776,73	624.321.512,12
HAYVANSAL GIDA MADDELERİ	204.212.319,53	619.264.429,09	179.522.228,85	832.476.091,10
KURU MEYVELER	9.274.803,40	46.524.600,87	10.824.623,15	85.628.062,15
YAŞ MEYVELER	325.297.800,15	736.946.899,64	363.242.692,45	1.127.939.295,62
ORMAN MAHSULLERİ	25.272.072,16	49.604.335,52	28.843.589,27	103.479.723,98
TEKSTİL HAMMADDELERİ	40.935.545,00	109.688.827,79	55.305.957,06	166.716.225,97
KASAPLIK CANLI HAYVAN VE ET MAMULLERİ	30.657,00	85.597.960,35	21.671,00	82.261.285,85
BÜYÜKBAŞ HAYVAN	6.460.250,36	210.858.581,53	5.255.867,37	180.878.533,05
KÜÇÜKBAŞ HAYVAN	568.500,77	22.895.107,55	507.820,42	24.302.851,19
KANATLI HAYVAN ETLERİ	3.398.287,16	25.636.255,49	1.910.150,42	15.916.381,33
SU ÜRÜNLERİ	2.142.189,25	44.730.915,50	444.685,54	14.301.992,86
ÇEŞİTLİ MADDELER	204.245.065,47	103.420.411,51	233.210.126,09	150.181.717,16
MEYVE ÇEKİRDEKLERİ	325.463,00	6.646.314,45	578.015,00	21.034.769,80
KASAPLIK HAM DERİLER	327.041,66	1.658.717,38	500.543,00	2.440.003,01
ET MAMÜLLERİ	10.539,13	223.566,98	0,00	0,00
TOPLAM	1.408.177.753,54	2.922.189.553,28	1.476.797.419,57	3.831.666.168,56

2020 yılında ATB işlem hacmi, miktarda %5, tutarda ise %31 artış göstermiştir. Hacim derinliği ve Türkiye gündemi bakımından yaş meyve ve yaş sebze işlemleri de dikkat çekicidir. 2019 yılında yaş meyvede işlem hacmi miktarda %12 ve tutarda ise %53 artış gösterirken yaş sebzede ise miktarda %-3 ve tutarda ise %13'lük artışlar yaşanmıştır.

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2020 YILI EKONOMİK RAPORU		04/04/2021
			Ver:1.0 71 / 74

4.8. 2020 Yılı Ana Faaliyetleri

Sürdürülebilir, takip edilebilir ve hesap verebilir anlayışıyla 2020 yılında da yoğun bir tempoda çalışan Antalya Ticaret Borsası; yönetim kurulu üyeleri, meclis üyeleri, meslek komiteleri üyeleri ve personeliyle kentimiz, bölgemiz ve ülkemiz gündemindeki konulara hassasiyetle yaklaşarak; tarımın, ticaretin ve sosyal hayatın sesi olmaya, Antalya ve Antalyalılar için üretmeye devam etmiştir. Ortak hareket etme kültürünü ise kendine düstur edinen Borsamız; sorunların çözümü için geliştirdiği önerilerini ilgili kurumlara iletmış ve takipçisi olmuştur. Üyelerimizin talepleri doğrultusunda 2020 yılında düzenlediğimiz;

- Yerel Yönetimler ve Kooperatifçilik Toplantısı,
- TOBB Nefes Kredisi Antalya Toplantısı,
- Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Konulu Bilgilendirme Toplantısı,
- Salgın ve Ekonomide Yeni Normal’ ve Tarıma Objektif Bakış” isimli Tarım Sohbetleri,
- Yaş Meyve Sebze Sektörü Sezona Başlarken, Hasat Öncesi Hububat ve Kesme Çiçek isimli sektörel analiz toplantıları ile çeşitli değerlendirme toplantıları,

bunlardan bazılarıdır. Bu ve benzeri etkinlikleri önümüzdeki yıldan itibaren artırarak devam ettireceğiz.

- Hepimizi derinden etkileyen salgın sonrasında ise tüm organ üyelerimize yapmış olduğumuz anketler sonrası raporlar haline getirdiğimiz salgının tarım ve kesme çiçek sektörlerine etkileri ve çeşitli faaliyetlerle tespit ettiğimiz tüm sorunlarınızı, çözüm önerilerinizi ve taleplerinizi raporlaştırarak katıldığımız toplantılarda; cumhurbaşkanımız, tarım, ticaret, maliye ve dışişleri bakanlarımıza sunduk.
- Üyelerimizin sorunlarını; valiler, milletvekilleri, başkanlar, müdürler, basın mensupları ile ulusal ve uluslararası heyetlere aktardık. Çözüm için lobi faaliyetlerinde bulunduk.
- Tarım ve orman il müdürlüğü, ziraat fakültesi, dernekler, haber programları ve çeşitli sosyal medya platformlarının çevrimiçi yayınlarına katılarak Borsamız, kentimiz ve sektörümüz hakkında değerlendirmelerde bulunduk. Görüşlerimizi paylaştık.
- Antalya Büyükşehir Belediyemiz ile yapmış olduğumuz protokol neticesinde Ekim ayından itibaren Türkiye’de ilk ve tek olan “Antalya Yaş Meyve Sebze Endeksi” ve “Antalya Domates Endeksi”ni açıklamaya başladık.
- Borsamızın girişimleriyle Beylik Zeytini’nin çeşit olarak tescil edilmesini sağladık.

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2020 YILI EKONOMİK RAPORU		04/04/2021	
			Ver:1.0	72 / 74

- Tavşan Yüreği Zeytin Çeşidi, Beylik Ve Karazeytin Zeytin Tiplerine yönelik Ar-Ge Projemizi tamamladık.
- İl müdürlüğümüz işbirliğinde düzenlediğimiz ve sürdürülebilir olan; “Zeytin Mektebi”, “Sizin Oraların Nesi Meşhur?”, “Pandemi Günlerinde Tarım” programları ve “Buğdayda Verim ve Kaliteyi Nasıl Artırırız?” konulu panel düzenledik.
- Kalite yönetim sistemi ve müşteri memnuniyeti yönetim sistemi denetimlerini başarıyla tamamladık.
- Kentimiz Oda ve Borsaları, sivil toplum ve meslek örgütleri temsilcilerinin katılımıyla İdlip’teki hain saldırıya karşı ortak basın açıklamasında bulunduk.
- Salgının başlangıç döneminden itibaren proaktif bir rol üstlenerek sektörümüzle ilgili önerilerimizi karar vericilerimizle paylaştık.
- Üyelerimizin nakit sıkışıklığını gidermek için Bankkart Tedarik Zinciri Finansman Projesi çerçevesinde Ziraat Bankası ve Halk Bankası ile protokoller imzaladık.
- Başkanlığını yürüttüğümüz Antalya Tarım Konseyi’ni daha aktif hale getirdik.
- Zeytinpark projemiz ile bu kentten almaya değil başta tarım olmak üzere kentte vermeye odaklanmaya devam ettik.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) öncülüğünde tablete ihtiyacı olan öğrencilerimize yönelik başlatılan “Küçük Parmaklar Projesi”ne 55 adet klavyeli tabletle destek olduk.
- Antalya İl Sağlık Müdürlüğü’ne içerisinde bulunduğumuz salgın dönemini dikkate alarak 4 adet yüksek akış oksijen cihazı bağışında bulunduk.
- Geleneksel olarak yaptığımız Ramazan Ayı gıda yardımlarımızı ve eğitim yardımlarımızı devam ettirdik.
- Meclis Üyelerimizden oluşan heyet ile kuruluşumuzun 100. yıldönümünü COVID-19 nedeniyle kısıtlı katılımı ile gerçekleştirdiğimiz bir tören ile kutladık.

Diğer taraftan üyelerimizin; sorunlarının çözümü, öneri ve talepleri için raporlar ve notlar hazırlayarak ilgili kurum ve kuruluşlara sunarak takipçisi olduk.

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2020 YILI EKONOMİK RAPORU		04/04/2021
			Ver:1.0 73 / 74

5. 2021 Yılı Hedefleri ve Planları

Antalya Ticaret Borsası, 2020 yılında Türkiye ve sektör ortalamalarının üzerinde bir performans göstermiştir. Bunun sonucunda işlem gören miktarda %5’lik bir artış, tutarda ise %31’lik bir artış yaşanmıştır. Borsamız bütçesi ise %38’lik bir artış göstermiştir.

Bu performansa rağmen sektörümüzü aşırı zorlayan bir yıl olan 2020 yılının salgın ve ekonomik zorluklarını 2021 yılında tekrar yaşamama hedefine ve dileğine sahip bulunmaktayız. Yaşadığımız zorlukların sebepleri salt dış kaynaklı olmamış, onun etkilerini artıran kendi darboğazlarımız da bu olumsuzluklarda ciddi etkili olmuştur. Keza dış ticaretimiz de ciddi bir artış ivmelenmesi başarılamamıştır. Kur artışının yarattığı avantajı sektörümüz oldukça iyi bir şekilde değerlendirmiştir. Ancak toplam bir ivmelenme görülmemiştir. Bu ivmelenmenin yaşanmamasının bir nedeni de, ihracatta yaşanan kg başına fiyat düşüşüdür. Özellikle tarımsal ürün ihracatında, döviz artışları ilk başta bir hareketlenmeye neden olsa da hemen arkasından dış alıcılar, neredeyse artan döviz fiyatları kadar, indirim talep etmektedirler. Genellikle ihraç ürünlerimiz fiyat rekabetine dayalı harcı alem ürünler olduğundan bu talep ret edilememektedir. Bu dönemde sektörü zorlayan ilave bir olumsuzluk da yükselen enflasyon olmuştur. Çünkü, dolarize olmuş ekonomimizdeki değerini hızla kaybeden TL, enflasyonist baskıyı artıran ya da tetikleyen bir güç haline gelmiştir. Üstelik tarım sektörü üretici ve girdi enflasyonlarının, tüketici enflasyonunun üzerinde seyretmesiyle ilave bir maliyet yüküyle de karşı karşıya kalınmıştır.

2020 yılında salgının yarattığı kısıtlamalar ve kapanmalar, ekonomik faaliyetleri derinden olumsuz etkilemiştir. Bu dönemde kabine; gelişmiş ve gelişmekte olan dünyanın aksine, hibe desteği yerine negatif reel faizli kredi sağlama politikasını tercih etmiştir. Bu ucuz maliyetli kredilendirme politikasının yanı sıra, kamuya bazı ödemeler ertelenmiştir.

2020 yılı ikinci yarısından sonra, kamu bankalarının uyguladığı, düşük reel faizli kredilendirme politikası hızla durmuş, krediye erişim zorlaşmış ve kredi faizleri hızla yükselmeye başlamıştır. Yüksek reel faizli krediler de ekonomiyi oldukça soğutmuştur.

2020 yılı üçüncü çeyreğinden itibaren özellikle ertelenmiş kamu ödemelerinin başlaması, cari dönem kamu ödemeleri ve alınan kredilerin ödeme takvimlerinin gelmesiyle tüm kesimler gibi tarım kesimi de ciddi bir darboğaza daha girmiştir. Yılın ikinci yarısında başlayan ekonomik ve sosyal açılımlar ise yıl sonuna doğru vaka ve hasta sayılarında yeni artışlara sebep olmaya başlamıştır.

2020 yılı sonunda ekonomik hareketlilik bir miktar soğusa da yıl toplamında pozitif bir büyüme sağlanmıştır.

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2020 YILI EKONOMİK RAPORU		04/04/2021
			Ver:1.0 74 / 74

Borsa yönetimi olarak bir yıllık faaliyetimizin temel dayanağı olan katılımcı ve paylaşımcı anlayış ve birlikte hareket ederek sinerji üretme gayretimizin bir uygulamasını, çalışma grupları organizasyonu ile gerçekleştirmeye çalıştık. Bu uygulamanın ilk ürünlerini de aynı yıl içerisinde almayı başardık.

2021 yılında da giderek artan bir yoğunlukta bu çalışma grupları organizasyonunu geliştirmeye devam edeceğiz. Böylece ekip çalışması alışkanlığını Borsa faaliyetleri geneline yaymaya çalışmaya devam edeceğiz.

Tarım ve tarımsal ticaretin en yoğun sektörlerini oluşturan yaş meyve ve sebze, hububat, örtü altı üretim, süs bitkileri üretimi ve mantar üretimi sektörleriyle ilgili sorunları tespit etme ve çözüm önerileri hazırlama planları öncelikli konular olacaktır.

Tarım ve tarımsal ticarete standardizasyon, organizasyon ve planlama çalışmalarının projelendirilmesi önemini koruyacaktır.

Borsamız önümüzdeki dönemde yerel yönetimlerle sektörümüzü biraraya getirme ve bir yönetim sağlama konusunda etkinlikler yapacaktır.

Borsamızın ilgi alanlarına yönelik sektörel araştırmalar için ortak çalışmalar yapılması ile ilgili planlarımız güncelliğini korumaya devam edecektir.

Borsamızın kurumsal düzeyde sahip olduğu ISO:9000 Kalite Yönetim Sistemi belgesi ile AB Akreditasyon belgesi gereklerini yerine getirmeye devam edecektir.

Borsamız açısından çok önemli bir kilometre taşını 2020 yılında hep birlikte yaşayacağız. 2020 yılı; borsamızın 100. kuruluş yılıdır. Yüz yıllık yani bir asırlık çınarımıza yaraşır faaliyetlerimizi 2020 yılı içerisinde gerçekleştireceğiz ve kutlamalarımızı yapacağız.

6.Sonuç ve Değerlendirme

Bu Raporda, 2020 yılı ekonomik gelişmelerinin bir zaman serisi algılayışı ile değerlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır.

Yapılan tespit ve değerlendirmelerin borsamız faaliyetlerine yansımaları sayısal olarak farklı boyutlarda ve detayda gösterilmeye çalışılmıştır.

2020 yılı genel olarak borsamız faaliyetleri bakımından, zorlu uluslararası ilişkiler ve daralan uluslararası ticaret koşulları altında geçmiştir. Bu dönemde yoğunlaştığımız ana konu, gittikçe zorlu koşullara karşı direncimizi artırmak üzerine kurgulanmıştır.